Reducer ulighed indenfor og mellem lande

STATUS PÅ FN's BÆREDYGTIGHEDSMÅL 10

Cevea | Vesterbrogade 124B, 3. Sal t.v. I 1620 København V | Tlf. 33126800 | cevea@cevea.dk

INDLEDNING

I september 2015 har 193 af verdens lande vedtaget FN's 17 verdensmål (*Sustainable Development Goals*, SDG) for bæredygtig udvikling i forhold til fattigdom, mad, sundhed, uddannelse, ligestilling, sanitet og vand, elektricitet, økonomi, infrastruktur, lighed, beboelser, forbrug, klima, hav-og landmiljø, og institutioner.

Målene er bredt anerkendte af NGO'er, og på årets møde i Davos, mellem 2500 globale topledere fra erhvervslivet og førende regeringschefer, er SDG-målene blevet italesat som en handlingsplan for verdens udfordringer. Denne handlingsplan vedrører ikke kun udviklingslandene, men i høj grad også udviklede lande som Danmark.

Skal vi i Danmark nå SDG-målene kræver det, at der arbejdes målrettet på at opnå målene.

Bæredygtighedsmålene er konkrete og et anerkendt internationalt benchmark for bæredygtig udvikling, og bør finde sin plads i dansk politikudvikling. Det er ikke bare et måleværktøj, men et udviklingsværktøj.

Som et af verdens mest velstillede lande, er Danmark særligt forpligtet på at arbejde på målenes indfrielse. Vi må sætte handling bag ordene for at nå målene.

Cevea arbejder særligt med ulighedsprobel-

matikker, og derfor har Cevea gennemført en analyse af Danmarks performance på Verdensmål 10: *Reduce Inequality within and among countries*.

Analysen belyser udviklingen i ulighed i Danmark, om Danmark medvirker til at sikre mindre ulighed i og mellem lande, og giver anbefalinger til, hvordan man kan udvikle sin performance.

Ulighed har mange negative konsekvenser for den bæredygtige udvikling (ECOSOC, 2016). Skal udviklingen være bæredygtig er det vigtigt, at den er inkluderende, og ikke forbeholdt de mest velstillede i rige lande.

Det er vigtigt at mindske uligheden mellem landene for få mennesker i udviklingslandene ud af fattigdom, sikre basale livsvilkår og adgang til uddannelse og sundhed (FN, 2016). Behovet for at løfte de fattige lande ud af fattigdom forstærkes af, at fattige lande har større risiko for krige og konflikter, og krige øger risikoen for konflikter i nabolandene (Salehyan & Gleditsc, 2006) (Lauritsen, 2016). Ulighed mellem lande er derfor en trussel for menneskers levestandard og for staters sikkerhed.

Der er også bred enighed om, at det er vigtigt, at mindske uligheden inden for landene (OECD, 2015b) (FN, 2013). Det er vigtigt, fordi økonomisk vækst ikke er nok til at takle fattigdom, når den økonomiske vækst ikke kommer alle til gode (FN, 2013). OECD (2015b) påviser endda, at ulighed kan hæmme netop den økonomiske vækst, og dermed beskæftigelse og muligheder. Ulighed har en række andre negative konsekvenser som fx lavere uddannelsesniveau, mindre sammenhængskraft mellem borgere, mere kriminalitet, dårligere sundhed, mindre social mobilitet og mindre velvære (Skov & Thomsen, 2016). Uligheden er ikke kun et problem for de svageste i samfundene eller for de fattigste lande, men for alle.

I denne statusrapport for Danmark i forhold til mål 10, har vi benyttet os af FN's Økonomiske og Sociale Råds *"Report of the Inter-Agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators"* fra marts 2016 (ECOSOC, 2016), hvor rådet kommer med deres anbefalinger til, hvilke indikatorer man skal undersøge, for at se om der leves op til målene. Mål 10 har 11 delmål med dertilhørende indikatorer, og ud fra disse 11 delmål giver vi et billede af, hvordan Danmark udvikler sig i forhold til at realisere det tiende verdensmål. Afhængigt af det tilgængelige data sammenlignes Danmark, med de nordiske

lande, EU som helhed og udvalgte lande som vi plejer at sammenligne os med.

Arbejdet med målingen af mål 10 rejser mange spørgsmål. Er FN's forslag til indikatorer den bedste måde, at måle om vi lever op til bæredygtighedsmålene? Er der nogle mål eller delmål man skal prioritere højere end andre? Giver det bedst mening at se på Danmarks interne udvikling eller på, hvordan Danmark klarer sig i forhold til lignende lande? Hvordan bør vi takle udfordringerne med at nå målene? Er det danske samfund generelt bevidst om disse mål? Er der politisk og samfundsmæssig vilje til at arbejde for målene?

Denne rapport søger at give et udgangspunkt for denne debat og opfordre til en dybere samtale om, hvordan vi forholder os til bæredygtighedsmålene, som vi har skrevet under på, at vi vil arbejde for at opnå. På flere områder går udviklingen i Danmark direkte imod de intentioner vi har erklæret os enige i med tiltrædelse af verdensmålene.

Ulighed inden for lande

I vores måling af mål 10 finder vi overordnet, at Danmark har tre hovedudfordringer i forhold til at øge lighed inden for landet.

- Uligheden stiger i Danmark - der bliver økonomisk større forskel på rig og fattig.
- Der er år for år flere i relativ fattigdom, hvilket betyder at flere har så relativt lidt i forhold til den almindelige samfundsborger, at de er i risiko for social eksklusion.
- Antallet af ældre i vedvarende fattigdom er steget, hvilket betyder, at flere ældre har så lille et rådighedsbeløb over en længere årrække, at de formentligt vil opleve social eksklusion. Danskere på vej på pension uden opsparing er en af de største trussler imod bæredygtig udvikling og sammenhængskraften i Danmark.

Får vi ikke rettet op på denne udvikling bevæger vi os videre væk fra opnåelsen af mål 10. Den øgede ulighed inden for landet har, som nævnt ovenfor, en række risici, der alle kan forringe levestandarden. Derfor er det vigtigt at se på, hvad vi kan gøre for at uligheden mindskes i samfundet og færre bliver relativt fattige. Særligt er det påtrængende med bud på, hvordan vi får færre ældre i vedvarende fattigdom.

Ulighed mellem lande

I forhold til at mindske uligheden mellem lande har Danmark umiddelbart to hovedudfordringer.

- Udviklingsbistanden som andel af BNP er faldende.
- Og en faldende andel af vores udviklingsbistand går til de mindst udviklede lande.

Ikke alene bidrager vi mindre generelt, men det vi bidrager med går også i mindre grad til de lande, der behøver det mest. Danmark gør altså, stik modsat af bæredygtighedsmålet, mindre for at mindske uligheden mellem landene, end vi gjorde tidligere. Skal vi have en bæredygtig verden er det vigtigt, at vi også bidrager til at mindske uligheden mellem lande.

Indhold

.... 0

Ulighed inden for lande....3

Ulighed mellem lande.... 4

Delmål 10.1 8

"By 2030, progressively achieve and sustain income growth of the bottom 40 per cent of the population at a rate higher than the national average".... 8

Udviklingen i den disponible indkomst for de fattigste 40 pct. halter efter det nationale gennemsnit 9

Uligheden stiger 10

Konklusion....11

Delmål 10.2 13

"By 2030, empower and promote the social, economic and political inclusion of all, irrespective of age, sex, disability, race, ethnicity, origin, religion or economic or other status" 13

Relativ fattigdom....13

Flere danskere i relativ fattigdom i 2014 end i 2005 14

Færre danskere i vedvarende fattigdom 18

Flere kvinder end mænd kommer ud af vedvarende fattigdom 19

Mere vedvarende fattigdom i EU 21

Større andel af 18-64 årige i vedvarende fattigdom i Europa 23

Stigende vedvarende fattigdom for 65+ årige i Danmark.... 24

Konklusion.... 26

Delmål 10.3 28

*"Ensure equal opportunity and reduce inequalities of outcome, including by eliminating discriminatory laws, policies and practices and promoting appropriate legislation, policies and action in this regard"*28

Konklusion....30

Delmål 10.4 31

Faldende Labour share of GDP 32

Globale og nationale udfordringer for lønningers andel af BNP 33

Finanspolitik og Social beskyttelse 35

Omfordeling gennem finanspolitik 36
Konklusion 38
Delmål 10.5 40
Problematisk opgørelse af finansielle indikatorer 41
Yderligere problematik omkring indikatorer for finansiel stabilitet 42
Bagsiden ved krav til bankerne 43
Hvem har råd til gæld? 44
Global Tobinskat 45
Konklusion 47
Delmål 10.6 48
"Ensure enhanced representation and voice for developing countries in decision-making in global international economic and financial institutions in order to deliver more effective, credible, accountable and legitimate institutions" 48
USA og Europa dominerer i IMF 48
Udviklingslande har også en svag position i Verdensbanken 50
FN 53
Reformer til forbedring af udviklingslandenes position i internationale organisationer 54
Konklusion 55
Delmål 10.7 56
"Facilitate orderly, safe, regular and responsible migration and mobility of people, including through the implementation of planned and well-managed migration policies" 56
Danmark kun lidt over EU landenes gennemsnit på MIPI 57
Stabil udvikling over tid 58
Delkonklusion 59
Stigende antal af officielle ofre for menneskehandel 60
Størstedelen af ofrene er kvinder og handles til prostitution 61
Danmark ligger under EU gennemsnittet for antallet af officielle ofre 62
Delkonklusion 63
Konklusion 64
Delmål 10.a 65

"Implement the principle of special and differential treatment for developing countries, in particular least developed countries, in accordance with World Trade Organization agreements" 65

GSP til udviklingslande 67

GSP+ til udviklingslande, der lever op til krav 68

EBA til de mindst udviklede lande 68

EU har modsatrettede politikker 68

Landbrugseksport som case 70

Konklusion 71

Delmål 10.b 73

"Encourage official development assistance and financial flows, including foreign direct investment, to States where the need is greatest, in particular least developed countries, African countries, small island developing States and landlocked developing countries, in accordance with their national plans and programmes" 73

Udviklingsbistanden er faldende set i forhold til den danske BNI 74

En faldende andel af udviklingsbistanden går til verdens mindst udviklede lande 76

Delkonklusion 76

Værdien af danske "Foreign direct investments" svarer til en stigende andel af den danske BNP 78

Kun en lille del af de samlede FDI'er er investeringer i udviklingslande 79

Delkonklusion 80

Stor stigning i remitter fra år 2000 og frem 80

Stor spredning i hvor migranter i Danmark sender deres penge hen 81

Delkonklusion 81

Konklusion 82

Delmål 10.c 84

"By 2030, reduce to less than 3 per cent the transaction costs of migrant remittances and eliminate remittance corridors with costs higher than 5 per cent" 84

Faldende omkostninger for remitter sendt fra EU lande 84

Konklusion 85

Bibliografi 86

Delmål 10.1

"By 2030, progressively achieve and sustain income growth of the bottom 40 per cent of the population at a rate higher than the national average"

Delmål 10.1 går ud på, at de 40 procent fattigste i befolkningen, skal opnå højere indkomster, og indkomsterne blandt de fattigste skal stige mere end indkomsterne for den samlede befolkning.

I de seneste år har udviklingen været den modsatte: Personer med i forvejen høje lønninger, har haft den største positive stigning i deres indkomst. Det øger forskellen mellem samfundets top og bund. Dette er netop hvad FN's medlemslande har besluttet sig at ændre, da den øgede ulighed har negative sociale og økonomiske konsekvenser.

FN's Økonomiske og Sociale Råd har foreslået at måle om landene lever op til delmålet ved at måle:

- Hvor stor er vækstraten for husholdningsudgifter/købekraft eller indkomst per capita er hos de 40 pct. med den laveste indkomst i forhold til vækstraten for den samlede befolkning.

I dette afsnit ser vi på den disponible indkomst og ikke husholdningsudgifter/købekraft som FN også foreslår, da de to indikatorer på mange måder måler det samme og data omkring indkomst er lettest tilgængelig. Der kigges både på udviklingen i den disponible indkomst for de 40 pct. med den laveste disponible indkomst i forhold til udviklingen i det nationale gennemsnit og på Eurostats s80/s20 mål. S80/s20 målet angiver, hvor stor en indkomstmæssig forskel der er på de 20 pct. af befolkningen, som har den største disponible indkomst og de 20 pct., der har den mindste. Disse to mål kan fungere som indikatorer for, hvor stor den økonomiske ulighed er i Danmark og andre lande.

FAKTABOKS – S80/S20

s80/s20 raten er et mål for (u)ligheden i indkomstfordelingen i et givent samfund

Raten viser hvor mange gange højere den disponible indkomst er hos den femtedel af befolkningen, der har den højeste disponible indkomst, end hos den femtedel af befolkningen der har den mindste disponible indkomst

Raten er baseret på ækvivalerede disponible indkomster pr. husstand, hvilket indebærer, at indkomsterne er omregnet så indkomsten for en enlig er sammenlignelig med indkomsten for en familie.

Udviklingen i den disponible indkomst for de fattigste 40 pct. halter efter det nationale gennemsnit

Som det kan ses af figur 10.1.1 herunder, havde alle danskere over 15 år i gennemsnit en disponibel indkomst på lige under 200.000 kroner om året i år 2000 (i faste 2015 priser). I år 2014 havde danskerne i gennemsnit en disponibel indkomst på ca. 250.000 kroner om året. De 40 pct. af befolkningen som har den mindste disponible indkomst, havde i gennemsnit 120.000 kroner til rådighed om året i 2000 og 140.000 kroner i 2014. Det betyder:

- Den gennemsnitlige dansker har opnået en stigning i disponibel indkomst på lige over **28 pct**. siden år 2000.
- Mens de 40 pct, med de mindste indkomster knap har opnået en stigning på lige under **17 pct.**
- Den fattigste del af befolkningen har med en stigning i disponibel indkomst på 11 procentpoint, kun opnået ca. **60 pct.** af den relative indkomststigning, som den gennemsnitlige borger har oplevet.

Figur 10.1.1 – Udvikling i disponibel indkomst for alle danskere over 15, sammenlignet med de 40 pct. med den mindste disponible indkomst

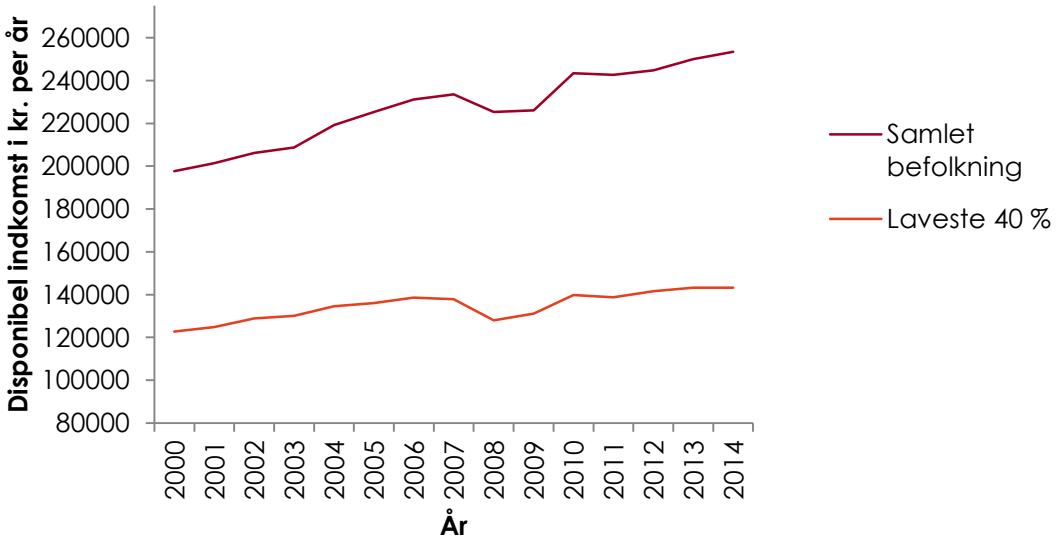

Note: Indkomsten er i faste 2015 priser
Kilde: Danmarks Statistiks Statistikbank

Uligheden stiger

Kigges der i stedet på Eurostats S80/S20 mål, der viser forholdet mellem gennemsnitsindkomsten i 1. indkomstkvintil og gennemsnitsindkomsten i 5. indkomstkvintil, som er illustreret herunder, er konklusionen overordnet den samme som ovenfor:

- De 20 pct. af den danske befolkning, som har den mindste disponible indkomst, har mellem 2006 og 2014 fået en disponibel indkomst, som er relativt mindre i forhold til den disponible indkomst hos de 20 pct. med den største disponible indkomst:
- I 2006 havde den rigeste femtedel en disponibel indkomst som var **3,4** gange så høj som den femtedel af befolkningen, der havde den mindste disponible indkomst, mens den var **4,1** gange højere i 2014.

I Sverige og samlet set i EU har der også været stigende forskel i størrelsen på den disponible indkomst hos de 20 pct. med den største disponible indkomst og de 20 pct. med den mindste disponible indkomst.

I Norge og Island har der, modsat de andre nordiske lande (og EU i gennemsnit), været en faldende s80/s20 rate. I Norge havde den rigeste femtedel en disponibel indkomst som i 2006 var 4,8 gange højere end den disponible indkomst hos femtedelen med den mindste disponible indkomst i 2006, mens den disponible indkomst kun var 3,4 gange højere i 2014.

Denne måling bekræfter, at Danmark ikke lever op til sine bæredygtighedsforpligtigelser i forhold til at mindske den nationale ulighed.

Figur 10.1.2 – Udvikling i s80/s20 raten i de nordiske lande 2006-2014

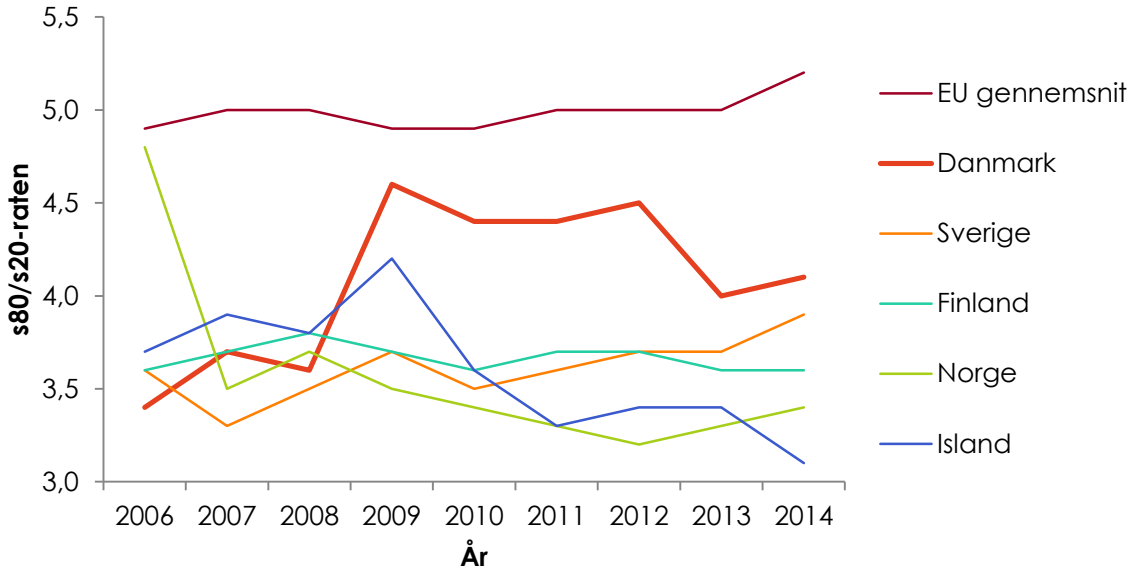

Kilde: Eurostat (variabelnavn: ilc_di11)

Konklusion

Ser man på udviklingen i disponibel indkomst i det danske samfund, er det tydeligt, at der har været en stigende økonomisk ulighed i Danmark over de senere år.

- De 40 pct. af befolkningen, der har den mindste disponible indkomst, har ikke haft samme positive indkomstudvikling som gennemsnitsborgeren.
- Samtidig har den rigeste femtedels disponible indkomst i løbet af de sidste ni år lagt en større afstand til den laveste femtedels disponible indkomst.

Der er dermed klare indikationer på, at de lavere indkomstgrupper sakker bag ud rent indkomstmæssigt, og at forskellen på rig og fattig bliver større og større i Danmark. I store dele af Europa er billedet det samme. De højere indkomstgrupper har haft en mere positiv udvikling i den disponible indkomst end de lavere, bl.a. i Sverige, Tyskland og Spanien. I Norge og Island peger udviklingen dog i den modsatte retning, og i disse og andre europæiske lande har den femtedel, der tjener mindst haft en mere positiv udvikling i den disponible indkomst siden 2006, end den femtedel af befolkningerne, der har den højeste disponible indkomst.

I forhold til FN's bæredygtighedsmål er det tydeligt, at de 40 pct., der tjener mindst, samlet set har haft en mindre positiv lønudvikling end den danske befolkning i gennemsnit, og at vi i Danmark derfor ikke lever op til dette mål endnu. I Norge og Island viser figuren over s80/s20 raten derimod, at man mellem 2006 og 2014 sandsynligvis samlet set har levet op til dette mål.

Delmål 10.2

"By 2030, empower and promote the social, economic and political inclusion of all, irrespective of age, sex, disability, race, ethnicity, origin, religion or economic or other status"

Med delmål 10.2 forpligtiger FN's 193 medlemslande sig til at promovere social, økonomisk og politisk inklusion af alle i samfundet uanset alder, køn, handikap, race, etnicitet, oprindelse, religion, økonomisk status og andre statusser. Delmål 10.2 er hermed, ligesom 10.1, et mål om at mindske uligheden internt i lande.

Som indikator for social, økonomisk og politisk inklusion, har FN's Økonomiske og Sociale Råd foreslået at måle følgende:

- Hvor stor en andel af befolkningen, der har indkomster på under 50 procent af medianindkomsten?
- Hvordan påvirker alder, køn og handikap sandsynligheden for, at man har en indkomst, der er mindre end halvdelen af medianindkomsten?

Det har ikke været muligt at finde data for handikappede, og denne del af indikatoren er derfor ikke målt i denne rapport.

Relativ fattigdom

Mennesker, der har en indkomst på under 50 procent af medianindkomsten i et givent land, ses som værende relativt fattige. Relativ fattigdom medfører en risiko for social, økonomisk og politisk eksklusion samt en række andre negative konsekvenser i et givent samfund. Den øgede risiko for social eksklusion skyldes, at de lave indkomster gør

FAKTA:
RELATIV OG ABSOLUT FATTIGDOM

Relativ fattigdom er et mål af, at man ikke har råd til den velstand, der er almindelig i det samfund man lever i og man ikke har råd til at opfylde sociale og kulturelle behov.

Relativ fattigdom måles som under 50 pct. af median indkomsten i OECD, hvorimod EU benytter et mere inkluderende mål på under 60 pct. af median indkomsten.

Absolut fattigdom er et mål af, om man har råd til de mest basale behov som tøj, bolig og rent drikkevand. Dækning af disse basale behov er afgørende for et menneskes sundhed og overlevelse. Verdensbanken måler absolut fattigdom som mindre end 1,25 $ om dagen. (Sørensen, 2012) (Hansen, 2012)

det svært at deltage i sociale sammenhænge på lige fod med andre. I Danmark har der ofte været fokus på relativ fattigdom i forhold til børn, der fx vokser op i familier, hvor der ikke er råd til fodboldstøvler, hvilket ekskluderer børnene fra det sociale sammenhold i fodboldklubben.

Flere danskere i relativ fattigdom i 2014 end i 2005

I Danmark er 6,6 pct. af befolkningen i relativ fattigdom i 2014. Dette er en væsentligt mindre procentdel af befolkningen end i EU-landene, hvor der i gennemsnit er 10,8 pct., der lever i relativ fattigdom. Selvom Danmark dermed i forhold til EU har et fint resultat, klarer Norge, Holland, Finland, Tjekkiet og Island sig alle bedre end Danmark gør. Der er dermed plads til forbedring, hvis vi skal leve op til vores forpligtelser om at sikre social, økonomisk og politisk inklusion.

Som det kan ses af figur 10.2.1 herunder er en forbedring dog ikke, hvad der kendetegner udviklingen i en 10 års periode fra 2005 til 2014, hverken for Danmark, Sverige, Finland eller EU som helhed. Kun Norge og Island har formået at mindske den relative fattigdom.

- I Danmark er der fra 2005 til 2014 en stigning i andelen af befolkningen, der lever i relativ fattigdom på 0,9 procentpoint, svarende til 15,8 pct.
- I 2005 levede 5,7 pct. af befolkningen i relativ fattigdom. I 2014 lever 6,6 pct. af befolkningen i relativ fattigdom.
- I EU's 27 lande er procentdelen af befolkningen i relativ fattigdom steget fra 10,1 pct. i 2005 til 10,8 i 2014 – en samlet stigning på 0,7 pct. point, svarende til 6,9 pct.
- Ser vi nærmere på perioden, ses det, at den relative fattigdom er på sit højeste i 2010-2012, hvorefter der er et fald til 2014. I EU som helhed er der ikke så store udsving.
- Selvom Danmark har haft et fald i relativt fattige fra 2012-2014, er den procentvise stigning i relativt fattige de seneste 10 år altså væsentligt højere i Danmark end i EU som helhed.

Figur 10.2.1 – Udvikling i relativ fattigdom 2005-2014

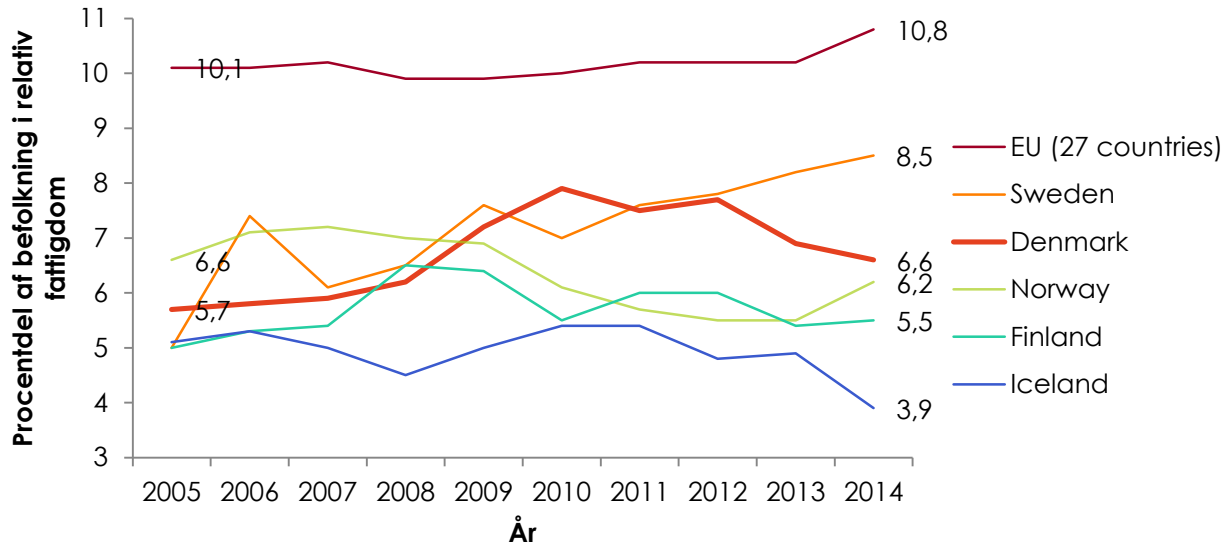

Kilde: (Eurostat, 2015)

Figur 10.2.1 ovenfor, viser hermed, at der er flere, der lever i relativ fattigdom i 2014, både i EU som helhed og i Danmark, end der var tilbage i 2005. For at leve op til bæredygtighedsmålet kan vi altså ikke fortsætte i samme spor. Fra 2012-2014 formåede vi at sænke andelen af relativt fattige i Danmark fra 7,7 pct. Til 6,6 pct, hvilket vi kan være stolte af. Men udviklingen over de senste 10 år peger på at en aktiv politisk indsats for at vende denne udvikling er nødvendig for, at vi i Danmark fortsat kan leve op til det tiende bæredygtighedsmål.

Antallet af relativt fattige kan påvirkes af mange faktorer. Kontanthjælpsreformen fra 2014, samt den siddendes regerings indførsel af integrationsydelsen og kontanthjælpsloftet er politiske tiltag, der sænker indkomsterne for de danskere, der har mindst. Derfor er det tvivlsom, at den positive udvikling i andelen af relativt fattige også fortsætter efter 2014.

Mere strukturelle faktorer, som den øgede arbejdsløshed under finanskrisen har formentlig også øget andelen af relativt fattige. Omkring år 2008 steg arbejdsløsheden voldsomt i Danmark (Danmarks Statistik, 2016). Dette har sandsynligvis fået flere på kontanthjælp og flere til at studere, som følge af færre jobs.

I figur 10.2.1 ovenfor, fremgår en stigning i relativ fattigdom omkring krisens begyndelse

AKTUEL POLITIK DER KAN PÅVIRKE SANDSYNLIGHEDEN FOR RELATIV FATTIGDOM

Dagpengereformen i 2010:

Dagpengereformen halverede dagpengeretten fra fire til to år og fordoblede optjeningsretten fra et halvt år til et helt år. 59.480 mennesker har mistet retten til dagpenge i perioden januar 2013- juni 2015, efter dagpengereformen i 2010. I uge 26 i 2015 var ca. 33 pct. af disse mennesker kommet i beskæftigelse, ca. 53 pct. var i offentlig forsørgelse og ca. 12 pct. modtog hverken offentlig forsørgelse eller lønindkomst (Larsen, 2015)

Skattereform i 2012:

Med skattereformen i 2012 forringede man satsreguleringen, der regulerer indkomstoverførslerne i forhold til lønudviklingen. I forvejen mindre-reguleredes indkomstoverførslerne med 0,3 pct., da indkomstoverførslerne ikke fulgte med lønniveauet, hvis stigningen i lønninger var mellem 2,0 pct. og 2,3 pct. Ligeledes fraregnes arbejdsmarkeds- og pensionsbidrag inden satsreguleringen. Skattereformen fra 2012 har planlagt yderligere mindre-kompensering af indkomstoverførslerne med hhv. 0,3 pct i 2016, 0,4 pct. i 2017, og mindre-regulering med 0,75 pct. om året i 2018-2023. (Skatteministeriet, 2012)

Kontanthjælpsreform i 2014:

Kontanthjælpsreformen i 2014 satte kontanthjælpen ned til SU-niveau for unge under 30 uden uddannelse (Beskæftigelsesministeriet, 2016).

Integrationsydelse i 2016:

Integrationsydelsen gives til danskere og udlændinge, der ikke har boet i Danmark i min. syv ud af otte af de forgående år og ikke kan opnå status som vandrende arbejdstagere eller selvstændigt erhvervsdrivende. Ydelsen er på niveau med SU. Hertil kan optjenes et dansktillæg ved beståelse af danskprøve. Ydelsen frafalder ligesom kontanthjælp, når modtageren kommer i arbejde. (Retsinformation.dk, 2015)

Kontanthjælpsloft i 2016:

Kontanthjælpsloftet i 2016 har sat et loft for, hvor stor en ydelse man kan få samlet, når man er på kontanthjælp. Dette betyder, at kontanthjælp, boligstøtte og særlig støtte samlet ikke kan overstige et loft, der varierer alt efter familietype (Beskæftigelsesministeriet, 2016).

omkring 2007 i de fleste lande. Arbejdsløsheden har været svagt faldende i Danmark siden ca. 2011 (Danmarks Statistik, 2016), hvilket sandsynligvis er en del af forklaringen på faldet i relativ fattigdom i perioden 2012-2014.

Den stigende relative fattigdom er bekymrende, men et enkelt års indkomst under 50 pct. af medianindkomsten kan være forårsaget af midlertidig arbejdsløshed eller orlov til at tage uddannelse eller omsorg for familiemedlemmer (Ward & Őzdemir, 2010). Ifølge en rapport til Europakommissionen er det derfor tvivlsomt om disse personer er i alvorlig risiko for social eksklusion (Ward & Őzdemir, 2010). Der er umiddelbart større risiko for, at personer, der igennem længere tid lever i relativ fattigdom er socialt ekskluderede. Derfor vender vi blikket imod den gruppe af mennesker, der er i vedvarende fattigdom, altså relativ fattigdom i sidst målte år og to ud af tre af de forrige.

Færre danskere i vedvarende fattigdom

- I 2013 var Danmark det land i EU, der havde den laveste vedvarende relative fattigdom.
- I Danmark var 1 pct. af befolkningen i vedvarende relativ fattigdom i 2013, hvorimod EU's gennemsnit var 5,2 pct.

Ser vi på udviklingen over de sidste seks år, fra 2008 til 2013, har der været en positiv udvikling i Danmark, hvor andelen af mennesker i vedvarende fattigdom er faldet.

- Fra 2008-2013 er andelen af mennesker i vedvarende fattigdom faldet **fra 2,8 pct. til 1 pct**. - et samlet **fald på 1,8 procentpoint,** svarende til **64,3 pct.**

Selvom den relative fattigdom er stigende som vi så udenfor, indikerer faldet i den vedvarende fattigdom, at flere kommer hurtigere ud af den relative fattigdom.

Figur 10.2.2 - Udvikling i vedvarende fattigdom 2008-2013

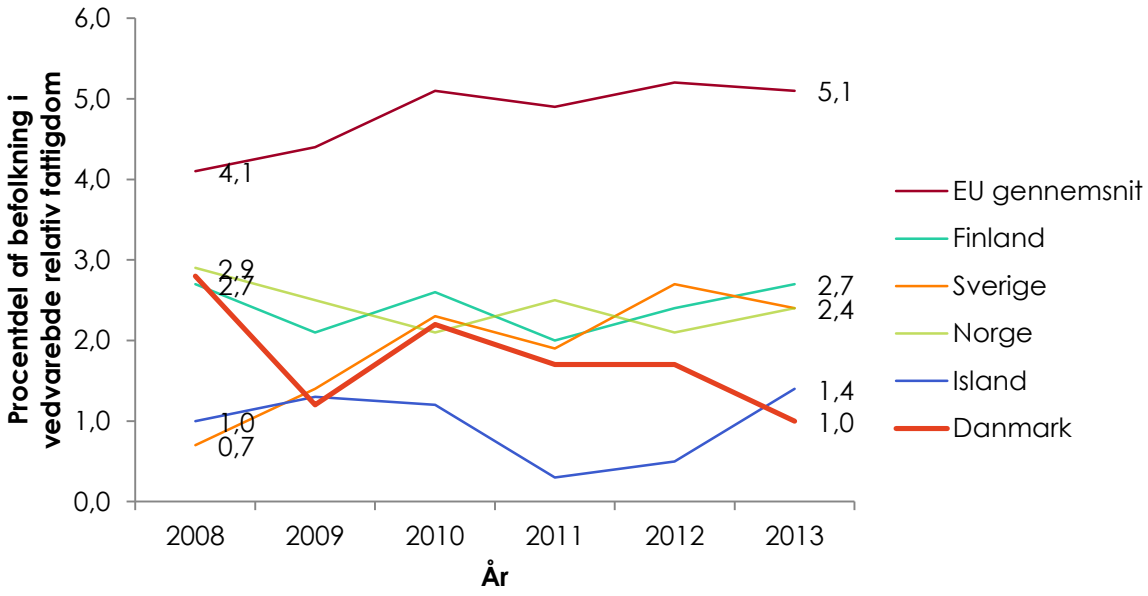

Kilde: (Eurostat, 2015b)

I EU, Sverige og Island har udviklingen haft omvendt fortegn. Fra 2008 til 2013 steg procentdelen af personer i vedvarende relativ fattigdom i EU fra 4,1 pct. til 5,1 pct. - en samlet stigning på 1 pct. point, 24,4 pct. I Finland er den vedvarende relative fattigdom den samme i 2008 som i 2013.

Danmark og Norge lever dermed op til bæredygtighedsmålet om at mindske den sociale og økonomiske eksklusion målt i vedvarende fattigdom. Det modsatte er tilfældet for EU, Sverige og Island.

I det følgende zoomer vi ind og ser på, hvilke mennesker gruppen i vedvarende relativ fattigdom består af, ved at undersøge om køn og alder har betydning for risikoen for at blive socialt og økonomisk ekskluderede i samfundet.

KONSEKVENSER AF LÆNGEREVARENDE RELATIV FATTIGDOM

Længerevarende relativ fattigdom kan føre til social eksklusion, dårligere livschancer for børnene, øgede sociale problemer i familierne, og øgede helbredsproblemer i form af livsstress og depression. (Jensen, 2014).

Flere kvinder end mænd kommer ud af vedvarende fattigdom

Over en syvårsperiode har der været et fald i den vedvarende fattigdom i Danmark for både mænd og kvinder, hvilket fremgår af figur 10.2.3.

Figur 10.2.3 - Udvikling i vedvarende fattigdom i Danmark 2007-2013

Kilde: (Eurostat, 2015b)

- Andelen af de danske kvinder, der lever i længerevarende fattigdom, er lavere end andelen af de danske mænd.
- Andelen af mænd i vedvarende fattigdom er gået fra et udgangspunkt på **2,4 pct**. i 2007 til **1,2 pct**. i 2013. Altså en **halvering** i andelen over den 7 årige periode.
- Andelen af Kvinder i vedvarende fattigdom er gået **fra 2,0 pct**. i 2007 **til 0,8 pct**. i 2013. Dette er mere end en halvering, og svarer til et fald på **60 pct** over 7 års perioden.
- **Kønsforskellen** mellem andelen af mænd og kvinder, der lever i længerevarende relativ fattigdom er steget med 0,3 pct. point, fra 0,1pct. point færre kvinder end mænd i 2007 til 0,4 pct. point færre kvinder end mænd i 2013. Forskellen **er altså blevet 4 gange større** fra 2007 til 2013.

Ser vi nærmere på perioden, ses det, at den vedvarende fattigdom bølger lidt op og ned. Den vedvarende fattigdom for kvinder er ikke over udgangspunktet i 2007 på 2,3 pct. i de målte år, hvorimod mændenes vedvarende relative fattigdom i både 2008 og 2011 er over udgangspunktet på 2,4 pct. Kun i 2010, er en større andel af kvinderne i

længerevarende relativ fattigdom end andelen af mænd.

Den længerevarende relative fattigdom for både kvinder og mænd er altså generelt faldet, men forskellen mellem andelen af kvinder og mænd er blevet større. Mænd er dermed blevet forholdsvist mere udsatte for langvarig fattigdom i forhold til kvinder.

Mere vedvarende fattigdom i EU

Ser vi på udviklingen i EU-landene fra 2008 til 2013, illustreret i figur 10.2.4 herunder, er tendensen, modsat den danske, at risikoen for vedvarende fattigdom er stigende for både mænd og kvinder. Samtidigt er andelen af mænd i vedvarende fattigdom mindre end andelen af kvinder.

- Procentdelen af kvinder i vedvarende fattigdom i EU er steget fra 4,2 pct. i 2008 til 5,4 pct. i 2013. Dette er næsten en stigning på 30 pct.
- Procentdelen for mænd er steget fra 3,9 pct. til 4,9 pct., hvilket er en stigning på lidt mere end 25 pct.
- Forskellen mellem andelen af mænd og kvinder i vedvarende fattigdom i EU er dermed steget fra 0,3 pct. point færre mænd end kvinder i vedvarende fattigdom i 2008 til 0,5 pct. point færre mænd end kvinder i vedavrende fattigdom i 2013. Kønsforskellen er altså blevet $1\frac{1}{3}$ større i EU mellem 2008 og 2013.

Figur 10.2.4 - Udvikling i andelen af befolkning i vedvarende fattigdoms i EU (27 medlemsstater) 2008-2013

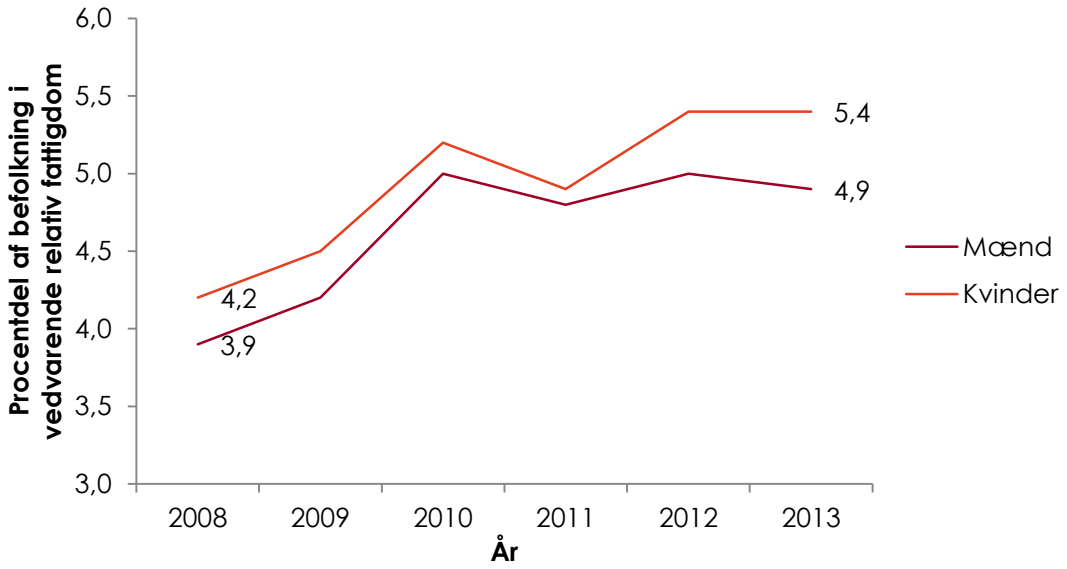

Kilde: (Eurostat, 2015b)

Risikoen for social og økonomisk eksklusion er dermed størst for kvinderne i EU og det ser kun ud til at blive værre for begge køn.

Der er hermed indikationer på, at det spiller en rolle om man er mand eller kvinde i forhold til at havne i vedvarende relativ fattigdom og social og økonomisk eksklusion. Der er flere kvinder end mænd i længerevarende relativ fattigdom i EU som helhed, hvorimod det modsatte, som sagt, gør sig gældende i Danmark..

Større andel af 18-64 årige i vedvarende fattigdom i Europa

For gruppen mellem 18 og 64 år er der i årene 2008 til 2013 i Danmark samlet set et fald i andelen af personer i vedvarende relativ fattigdom.

- Andelen af 18-64 årige i vedvarende fattigdom i Danmark er faldet 0,7 pct. point fra 1,3 pct. til 0,6 pct. **fra 2007 til 2013**. Det svarer til et fald på **53,8 pct**.
- Fra 2008 til 2013 steg den samlede andel med 1,3 procentpoint i EU fra 3,8 pct. til 5,1 pct. Det svarer til en **stigning på 34,2 pct**.
- I alle de andre nordiske lande er der stigninger i den vedvarende relative fattigdom for personer mellem 18 og 64 år i den målte periode.
- Det fine resultat på 0,6 pct. af befolkningen mellem 18 og 64 år i vedvarende relativ fattigdom er det bedste resultat blandt EU's medlemsstater i 2013.

Figur 10.2.5 - Udvikling i vedvarende relativ fattigdomsrate 18-64 år 2008-2013

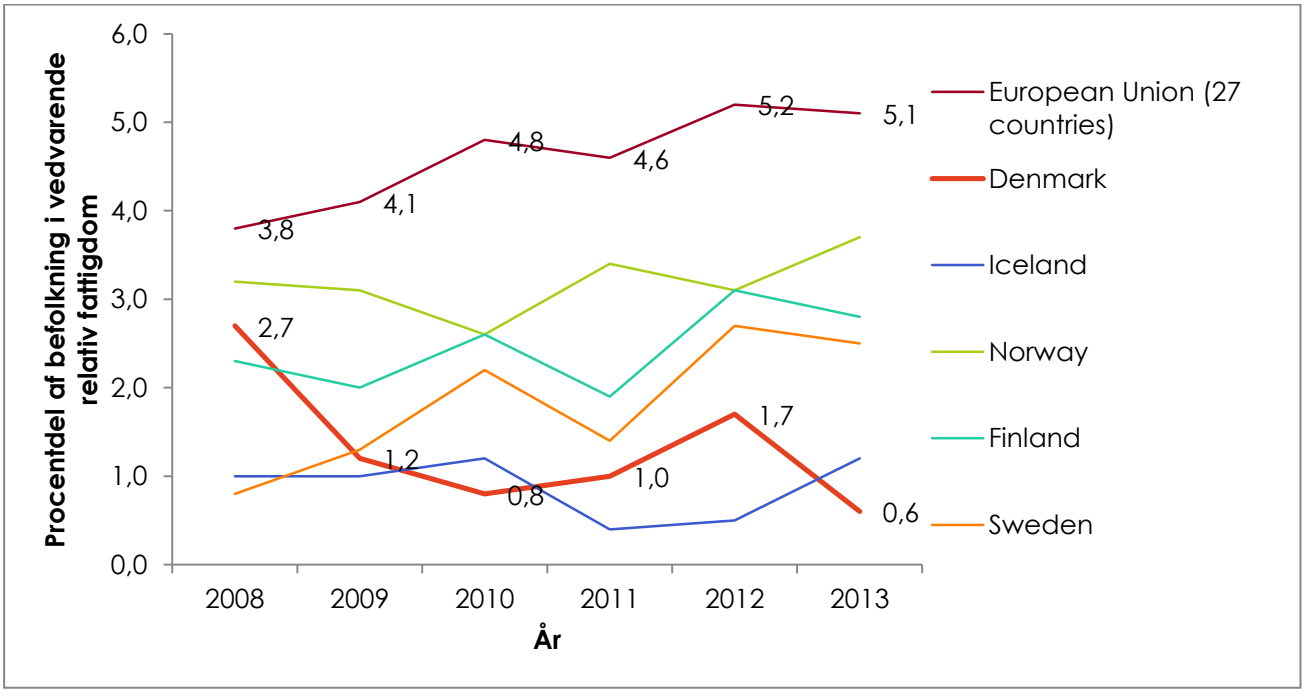

Kilde: (Eurostat, 2015b)

I den målte periode har Danmark generelt pæne resultater for de 18-64-årige, og her ser ud til generelt at være en tendens mod lavere vedvarende relativ fattigdom for aldersgruppen. Risikoen for social og økonomisk eksklusion er dermed mindsket i Danmark for denne aldersgruppe, men steget i de andre nordiske lande og EU som helhed.

Stigende vedvarende fattigdom for 65+ årige i Danmark

Retter man blikket imod de ældre over 64 år, ligger Danmark i alle år, undtagen et, mellem 2008 og 2013, under EU's gennemsnitlige vedvarende relative fattigdom. I figur 10.2.6 ses det at:

- Andelen af ældre der er i vedvarende fattigdom i Danmark steget 1 pct. point fra 2,4 pct. i **2008** til 3,4 pct. i **2013**. En stigning på **41,7 pct**.

Figur 10.2.6 - Udvikling i vedvarende relative fattigdom for 65+ årige 2008-2013

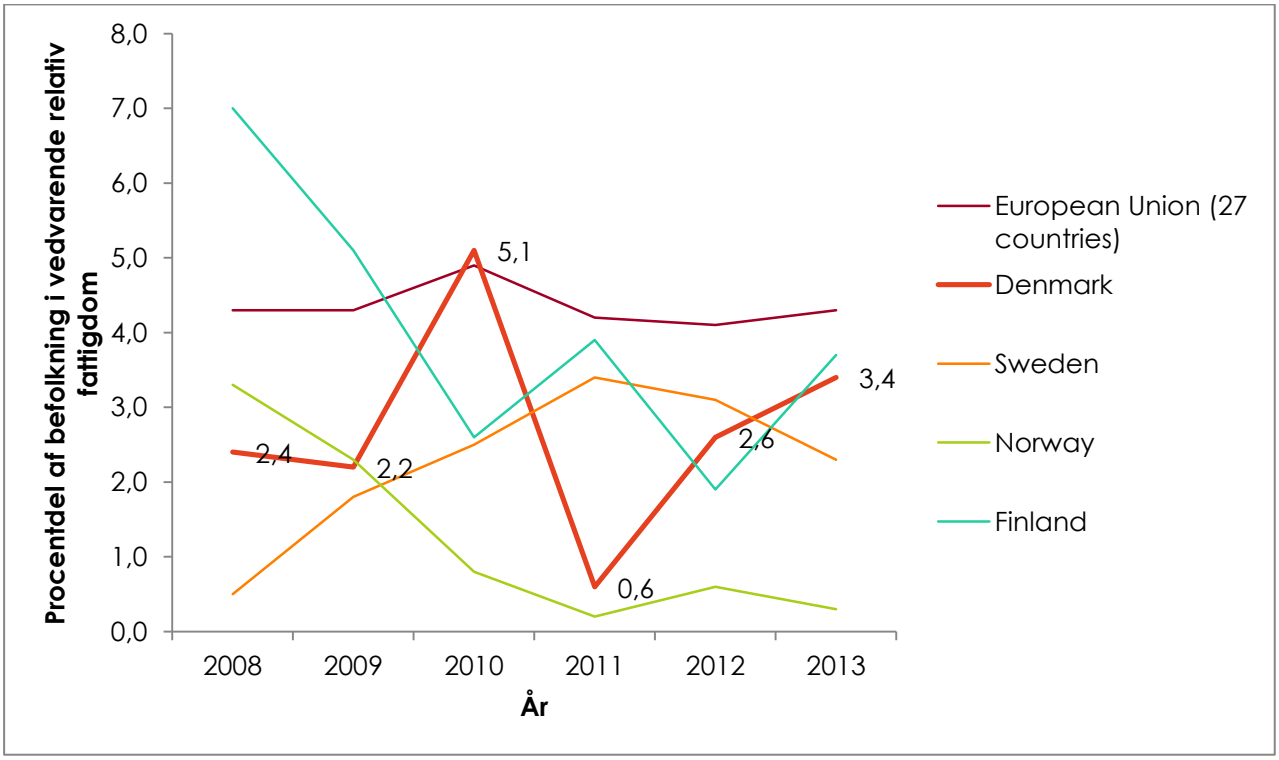

Kilde: Eurostat

I samme periode har andelen af ældre i vedvarende fattigdom i EU som helhed relativ stabil igennem perioden. I forhold til Danmarks placering blandt de andre EU-lande er resultatet også noget nedslående.

AKTUELLE POLITIKKER I DANMARK

Folkepension:

Det danske pensionssystem består af offentlige- og lovbestemte pensioner, arbejdsmarkedspensioner og individuelle pensioner (Forskning og Pension, 2011). Folkepensionen er på hhv.

	Enlige (2015/2016)	Gifte /samlevende (2015/2016)
Grundbeløb	5.997 / 6.063	5.997 / 6.063
Pensionstillæg	6.261 / 6.399	3.043 / 3.13

Ældrecheck:

Folkepensionister kan afhængigt af deres personlige tillægsprocent få op til 16.400 kr. /16.600 kr. (2015/2016) om året i ældrecheck (der skal dog betales skat af dette).

Kilde: (Udbetaling Danmark, 2016)

- Andelen af langvarigt fattige ældre stiger i Danmark mens andelen er stabil i EU samlet set
- Andelen af langvarigt fattige ældre er mindre i Danmark end i EU i stort set hele perioden fra 2008-13, med undtagelse af 2010, hvor Danmark har 0,2 pct. point flere ældre i vedvarende relativ fattigdom.
- I 2013 er der en hel række af lande, inkl. fx Litauen og Grækenland, der har en bedre placering, og af de nordiske lande er det kun Finland, der har en større andel af ældre i vedvarende relativ fattigdom end Danmark.

Der er således nogen grund til bekymring for den sociale og økonomiske inklusion af de ældre borgere i Danmark, da risikoen for eksklusion ikke alene er blevet forværret i løbet af de seneste fem år, men også er værre end mange af de lande vi sammenligner os med.

Dog er den relative vedvarende fattigdom for de ældre meget svingende i løbet af de seks år, og Danmark er det næst bedste land to gange i perioden, 2008 og 2011. Vi skal derfor passe på med at komme med alt for dystre konklusioner.

En mulig årsag til, at Danmark ikke kontinuerligt er førende i EU kan sandsynligvis findes i det danske pensionssystem, hvor folkepensionen er lav, og man derfor er i stor risiko for relativ fattigdom, hvis man ikke selv har sparet (tilstrækkeligt) op gennem arbejdsmarkedspensioner og/eller individuelle pensioner. I Figur 10.2.7 ses at:

- **1,67 pct**. af de **60-69 årige**
- **5,77** pct. af de **70-79 årige**
- og **21,57** pct. af de ældre over **80 år i 2014** ingen pensionsformue har.

Figur 10.2.7 – Ældre uden pensionsformue i Danmark i 2014

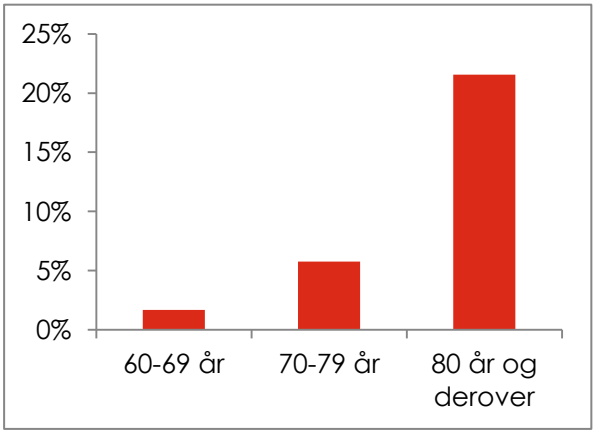

Kilde: (Danmarks Statistik, 2015)

Ældrechecken kan afbøde risikoen en smule, men heller ikke ældrechecken er specielt høj. Den relative vedvarende fattigdom for ældre kan derfor svinge alt efter, hvor stor en procentdel af de ældre, der har sparet tilstrækkeligt op til pensionen.

Konklusion

I vores måling af Danmark og EU's præsteringer i forhold til den sociale, økonomiske og politiske inklusion finder vi grund til bekymring for indsatsen for at mindske den relative fattigdom, der er stigende i både Danmark og EU som helhed.

- År for år er der flere i relativ fattigdom, og Danmark klarer sig, på dette mål, dårligere end flere af de lande vi normalt sammenligner os med.

I forhold til den vedvarende fattigdom klarer vi os dog generelt godt og udviklingen i Danmark går her i den rigtige retning.

- Andelen af personer i langvarig fattigdom er reduceret i Danmark, i perioden fra 2008-13.

Det modsatte er desværre det generelle billede for EU, hvor andelen af personer i langvarig fattigdom er stigende i samme periode.

Det går dog ikke lige godt for alle i Danmark.

- Der er flere mænd i vedvarende relativ fattigdom, og andelen af mænd i vedvarende relativ fattigdom mindskes mindre end andelen af kvinder i samme risikogruppe.

Det modsatte er tilfældet i EU som helhed, hvor både procentdelen af mænd og kvinder i relativ fattigdom øges, og flere kvinder end mænd er i relativ fattigdom.

- De ældre i Danmark er væsentligt overrepræsenterede i forhold til de andre aldersgrupper i den vedvarende relative fattigdom i 2013, andelen af ældre i længerevarende relativ fattigdom er steget fra 2008-13.

Samlet set i EU, er der ikke nogen stigning i andelen af ældre i vedvarende fattigdom over seksårsperioden. Samtidig er der adskillige lande i EU, der har en mindre procentdel af ældre i vedvarende fattigdom end Danmark har. Der er ikke en entydig tendens i forhold til de ældres vedvarende relative fattigdom, men det giver alligevel anledning til nogen bekymring i forhold til opfyldelse af vores forpligtelser til bæredygtighedsmålet om inklusion uanset alder.

Udover, at arbejde for at mindske den relative fattigdom generelt i Danmark, peger tallene altså på, at der er et særligt behov for at vende udviklingen og mindske den kortvarige relative fattigdom for alle, og den vedvarende relative fattigdom for mennesker over 64 år. Man kunne også se på, hvordan man kan mindske den vedvarende fattigdom for mænd lige så meget som man mindsker den vedvarende fattigdom for kvinder, således, at der ikke opstår en køns-kløft i den vedvarende fattigdom med en overrepræsentation af mænd.

Delmål 10.3

"Ensure equal opportunity and reduce inequalities of outcome, including by eliminating discriminatory laws, policies and practices and promoting appropriate legislation, policies and action in this regard"

Det fjerde delmål for at mindske uligheden er en forpligtelse til at sikre lige muligheder og reducere uligheden i de faktiske vilkår mennesker lever under. Derfor retter delmålet sig mod at afskaffe love, politikker og praksisser, der diskriminerer visse grupper, og i stedet støtte op om lovgivning, politik og handlinger, der kan komme diskriminationen til livs. Dette mål forholder sig, ligesom de to forrige, til uligheden inden for lande.

For at måle, hvor langt vi er kommet med dette delmål foreslår FN's Økonomiske og Sociale Råd, at det undersøges:

- Hvor stor en andel af befolkningen, der har følt sig diskrimineret.

Vi prøver at give et estimat på, hvor stor en andel, der føler sig diskrimineret i Danmark og andre europæiske lande på baggrund af data fra European Social Survey (European Social Survey, 2014). ESS er en stor europæisk spørgeskemaundersøgelse, hvor personer fra flere europæiske lande, blandt andet Danmark, er blevet spurgt om de betegner sig selv som tilhørende en gruppe, der bliver diskrimineret.

Figur 10.3.1 Andel der beskriver sig selv, som tilhørende en gruppe der diskrimineres imod i 2014

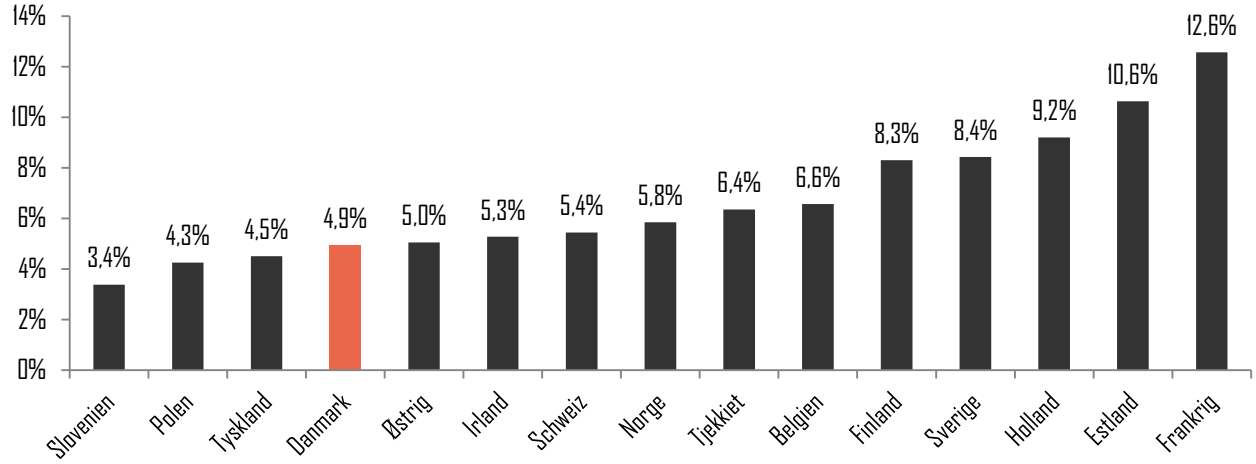

Kilde: (European Social Survey, 2014)

I 2014 har 28.009 respondenter fra 15 forskellige lande besvaret dette spørgsmål. Figur 10.3.1 ovenfor viser andelen, der betegner sig selv som tilhørende en gruppe, der bliver diskrimineret i de pågældende lande i 2014.

Figur 10.3.1 viser følgende:

- **Slovenien** har den laveste andel af befolkningen (**3,4 pct**), der beskriver sig selv som tilhørende en gruppe, der diskrimineres imod.
- **Frankrig** har den højeste andel af befolkningen (**12,6 pct**.), der føler de tilhører en gruppe der diskrimineres imod.
- I **Danmark** er andelen der mener de tilhører en gruppe, der bliver diskrimineret imod på **4,9 pct**., hvilket svarer til cirka en ud af 20.

I figur 10.3.2, fremgår udviklingen fra 2002-2014, for de lande, hvor spørgsmålet er blevet besvaret hvert andet år i hele perioden. Her ser vi:

- Andelen, der ser sig selv, som tilhørende en diskrimineret gruppe i Danmark, er steget med et halvt procentpoint fra 2002-2014, en stigning på **11,4 pct**.

- Særligt fra 2012-2014 er andelen, der ser sig, som en del af en diskrimineret gruppe steget i næsten alle lande.

Figur 10.3.2 Udvikling i andel der beskriver sig selv, som tilhørende en gruppe der diskrimineres imod 2002-2014

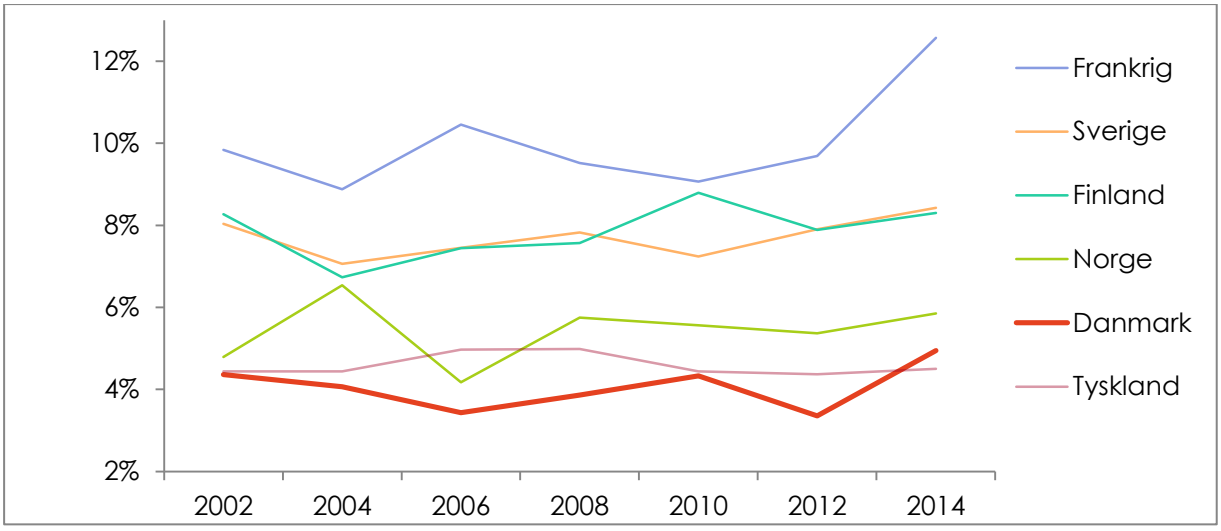

Kilde: (European Social Survey, 2014)

- Andelen på 4,9 pct., der beskriver sig selv, som tilhørende en gruppe der diskrimineres imod i Danmark i 2014 er den højeste andel, der nogensinde er målt for Danmark i en ESS-undersøgelse.

Det er altid svært at sige noget endegyldigt ud fra en spørgeskemaundersøgelse, hvor man spørger til, hvad svarpersonen selv mener. Tallene kan ikke i sig selv fortælle om kulturen i Frankrig er mere diskriminerende end kulturen i Tyskland, hvor en relativt lille andel føler de tilhører en gruppe, der bliver diskrimineret.

En høj andel, kan i princippet være et udtryk for, at der er meget fokus på diskriminering i det samfund man er en del af. Eksempelvis kunne man forestille sig at flere svenske kvinder end danske kvinder, ville betegne sig selv, som tilhørende en gruppe, der diskrimineres, fordi der i Sverige er mere fokus på ligestilling (og mangel på samme) mellem kønnene.

Tallene siger heller ikke noget om, hvordan befolkningssammensætningen er i forhold til fx køn, etniciteter, religiøse grupperinger, seksuelle orienteringer el. lign. kendetegn, der kunne beskrive grupperinger, der ofte udsættes for diskrimination. Man kunne forestille sig, at et højere antal borgere tilhørende den type grupperinger ville give et værre resultat i et ellers (ceteris paribus) lige diskriminerende land. Der kan dermed være grund til at sætte spørgsmålstegn ved om denne måling kan sige noget om diskriminationen inden for lande. Når andelen af befolkningen, der føler sig diskrimeret bruges som indikator, er det altså vigtigt at tallene tages med forbehold.

Man kunne med fordel undersøge diskriminationen i samfundene mere til bunds ved at måle andelen inden for en given gruppering, der føler sig diskriminerede og befolkningens holdninger til grupperinger, der ofte udsættes for diskrimination. Disse målinger kunne give et bedre indblik i kulturens norm for diskrimination og omfanget af oplevet diskrimination inden for forskellige grupperinger.

Konklusion

På baggrund af målingen af antallet af personer, der føler, at de tilhører en gruppe, der diskrimineres imod, kan vi konkludere, at:

- Der er tegn på, at en stigende del af befolkningen føler, at de tilhører en sådan gruppe.

Dermed er der indikationer på, at det går i den forkerte retning i forhold til bæredygtighedsmålet om at sikre lige muligheder og mindske uligheder i levevilkår. Der er dog faktorer som fx samfundets fokus på diskrimination og størrelsen på etniske grupper, der ikke tages høje for i disse tal, og man skal derfor være varsom med at komme med for skråsikre konklusioner.

Delmål 10.4

"Adopt policies, especially fiscal, wage and social protection policies, and progressively achieve greater equality"

Det fjerde delmål for at mindske uligheden, er et mål om at indføre finanspolitiske-, lønpolitiske- og socialpolitiske tiltag, der skal sikre, at de økonomiske ressourcer bliver mere ligeligt fordelt. Derved ønsker man at skabe socioøkonomisk sikkerhed for alle samfundsgrupper og sikre en anstændig løn for alle, der arbejder.

FN's Økonomiske og Sociale Råd foreslår som indikator for dette delmål at måle:

- *"Labour share of GDP, comprising wages and social protection transfers".*

Labour share of GDP er et udtryk for, hvor stor en andel af bruttonationalproduktet (BNP), der udgøres af aflønning af ansatte.

10.4.1 Udvikling i labour share of GDP 1960-2015

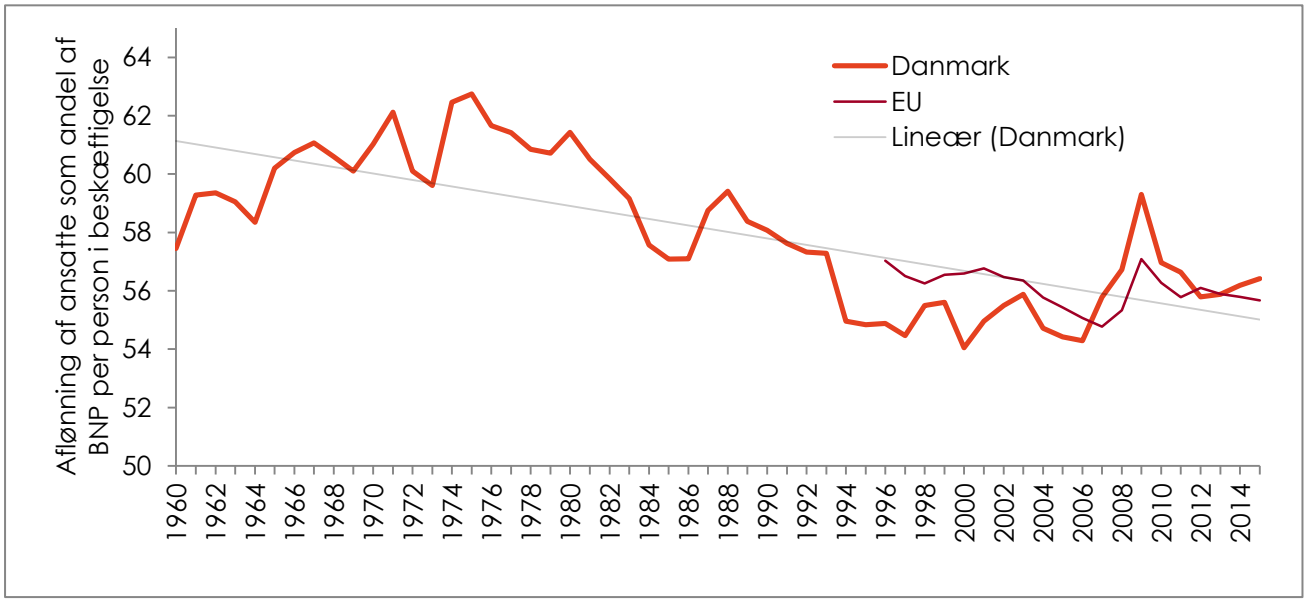

Note: Labourshare of GDP er andel af BNP per beskæftiget, der går til aflønning af ansatte. Aflønning af ansatte inkluderer sociale bidrag, der udbetales af arbejdsgiveren.
Kilde: (AMECO, 2016)

Figur 10.4.1 ovenfor viser udviklingen i, hvor stor en del af BNP per beskæftigede i Danmark, der går til aflønninger per ansatte i Danmark.

Udviklingen i aflønningen af ansatte, er en indikation for, i hvor høj grad lønarbejderne får del i det økonomiske overskud, som produceres i et givent land.

Faldende Labour share of GDP

Figur 10.4.1 viser følgende:

- Der har siden 1960 været en tendens til at andelen af BNP, der udgøres af aflønning af ansatte – labour share - er faldende.
- Højdepunktet i labour share of GDP i Danmark forekom i 1975, hvor næsten 63 pct. af BNP, blev udgjort af aflønning af ansatte.
- Til sammenligning er det i 2015 kun 56,4 pct. af BNP i Danmark, der udgøres af aflønning til ansatte.
- Danmark ligger nogenlunde på niveau med gennemsnittet for EU-lande, dog med et større peak i 2009 efter finanskrisens højdepunkt.
- Ser vi kun på udviklingen over de seneste 20 år, er andelen af BNP, der udgøres af aflønning af ansatte i Danmark samlet set steget fra ca. 55 pct. i 1996, til 56,4 pct. i 2015, en stigning på **2,5 pct**.
- De seneste 20 år er andelen samlet set i EU er faldet fra 57 pct. i 1996 til 55,7 pct. i 2015, et fald på **2,3 pct**.

Figur 10.4.2 nedenfor viser, at udviklingen i Danmark gennem de seneste 55 år ligner udviklingen for mange af de andre vestlige lande, som vi sammenligner os med, men at Sverige og særligt Norge har haft et større fald i andelen af BNP, der udgøres af lønninger til ansatte.

FAKTA: LABOUR SHARE OF GDP

Labour share of GDP (også kaldet wage share) er begrebet for hvor stor en andel aflønning af ansatte udgør af BNP. I figur 10.4.2 bruges AMECO's justerede lønandel af BNP der udregnes således:

$$\frac{\left(\frac{aflønning\ af\ ansatte}{antal\ ansatte}\right)}{\left(\frac{BNP}{antal\ beskæftigede}\right)}$$

10.4.2 Udvikling i labour share of GDP 1960-2015 i udvalgte lande

*Tyskland før 1991 er Vesttyskland
Note: Labourshare of GDP er andel af BNP per beskæftiget, der går til aflønning af ansatte. Aflønning af ansatte inkluderer sociale bidrag, der udbetales af arbejdsgiveren.
Kilde: (AMECO, 2016)

Globale og nationale udfordringer for lønningers andel af BNP

I en rapport fra International Labour Organization (ILO) og OECD (2015), og en rapport fra Europa-kommissionen (2007), samt et working paper fra Luxembourg Income Study (Chen, et al., 2013) fremgår det, at et fald i den andel af BNP, der udgøres af aflønning til ansatte, som regel er et tegn på at produktiviteten blandt lønansatte stiger, *uden* at de får del i det overskud det skaber i form af lønstigninger eller sociale bidrag fra arbejdsgiveren.

Dermed udfordrer de seneste årtiers generelle fald i andelen af BNP, der udgøres af aflønning af ansatte ifølge rapporten fra ILO og OECD forestillingen om at økonomisk vækst og øget produktivitet automatisk kommer hele samfundet til gode.

Rapporterne peger derudover på, at den teknologiske udvikling har betydet et mindre behov for arbejdskraft og et større behov for kapital i produktionen, hvilket har medført større investeringer i kapital og en øget kapitalakkumulation på de finansielle markeder, mens lønudviklingen særligt for de ufaglærte har stået stille eller er faldet. Andre globale

GLOBALE FAKTORER, DER SÆNKER ANDELEN AF BNP, DER UDGØRES AF AFLØNNING TIL ANSATTE

- **Globalisering**
  I en globaliseret verden, hvor vi let kan handle med folk på den anden side af kloden, opstår et ulige forhold mellem pengenes mobilitet og arbejdernes mobilitet. En dansk forretning, kan ansætte og aflønne arbejdere i et land hvor timelønnen er lav, samtidigt med at lønarbejderen ikke har samme mulighed for frit at vælge, i hvilket land og under hvilke forhold de ønsker at bo og arbejde. Dette presser lønningerne på globalt plan, og er dermed en faktor, der har betydning for at andelen af BNP der udgøres af aflønninger til ansatte falder.

- **Teknologisk udvikling**
  Den teknologiske udvikling, gør det svært for ufaglærte at få en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet, fordi maskiner og robotter kan udføre det arbejde, der før krævede manuel kontrol. Dette resulterer i at antallet af lønudbetalinger falder, og dermed falder andelen af BNP, der udgøres af aflønning af ansatte også.

- **Finansialisering**
  Finansialisering handler i korte træk om at økonomiens tyngdepunkt flyttes fra arbejdsmarkedet til det finansielle marked. ILO & OECD (2015) beskriver de ændrede virksomhedsstrukturer, hvor flere virksomheder lader sig børsnotere, som et eksempel på finansialiseringen. Dette har en betydning for at lønningerne ikke længere udgør samme andel af BNP, fordi virksomheder søger kapitalindskud fra aktionærer for at sikre vækst, men for at skaffe og fastholde aktionærerne, må de også stilles afkast af deres investeringer i udsigt. Det kapitaloverskud som en børsnoteret virksomheds vækst kan skabe, skal derfor ikke kun deles mellem virksomhedsejerne og lønarbejderne, men også med aktionærerne, der rejste kapital til den øgede vækst.

Kilder: (Europakommissionen, 2007); (ILO & OECD, 2015) (Stockhammer, 2013)

faktorer, der mindsker andelen af BNP, der udgøres af lønninger inkluderer globalisering

– både i form af outsourcing og løndumping – og finansialisering. En af de faktorer af mere national karakter, som rapporten fra ILO & OECD (2015) peger på, er den faldende opbakning til fagbevægelsen internt i landene. Dette har sat lønarbejderne i en vanskelig forhandlingssituation, i forhold til at kræve,

at en større andel af det overskud, der bliver produceret, bruges på lønninger.

Fagbevægelsen i Danmark har historisk set stået utrolig stærkt, men har de seneste år, ligesom fagforeningerne i de andre europæiske lande, oplevet faldende medlemstal (LO, 2015). Man har fra politisk hånd mulighed for at påvirke den negative udvikling i forhold til fagbevægelsernes tilslutning, eksempelvis ved at øge skattefradraget for fagforeningsmedlemskab. Men for at udviklingen for alvor kan vende, kræver det, at arbejderne selv melder sig ind i en fagforening, der forhandler overenskomster. Her står vi altså over for en udfordring, der ikke alene kan løses fra oven, men kræver et engagement fra den enkelte borger. Ligeledes er de globale årsager til at andelen af BNP, der udgøres af lønninger falder, svære, hvis ikke umulige at gøre noget ved på nationalt plan. Derimod kan staten modvirke den negative udvikling for lønningernes andel af BNP ved at benytte forskellige finanspolitiske-, lønpolitiske- og socialpolitiske tiltag.

Finanspolitik og Social beskyttelse

Delmål 10.4 sigter ikke blot mod indførsel af lønpolitikker, der kan give lønmodtagerne en større andel af det overskud, de er med til at producere. Det indebærer også en forpligtelse, til at vedtage finanspolitik, der kan skabe social sikkerhed og mindske uligheden.

Finanspolitik betegner politik omkring ændringerne i de offentlige udgifter og indtægter. På udgiftssiden kan man for eksempel opjustere det offentlige forbrug på social beskyttelse i form af sociale overførsler, sociale ydelser og investeringer. På indtægtssiden kan man med progressiv beskatning og fradrag sørge for, at de der har størst indkomst betaler mest. I den førnævnte rapport fra Europa Kommissionen (2007), peges der eksempelvis på mere arbejdsløshedsunderstøttelse samt mulighed for opkvalificering, af de arbejdere, der bliver overflødiggjort på arbejdsmarkedet gennem den teknologiske udvikling, som socialpolitiske kompensationer for nedgangen i andelen af BNP, der udgøres af aflønning af arbejdere. Arbejdsløshedsunderstøttelsens størrelse, lægger bunden for lønniveauet i et samfund og kan også på denne måde påvirke andelen af BNP,

FAKTA: GINI-KOEFFICIENTEN

Gini-koeffienten angiver uligheden i indkomstfordelingen i et samfund. Hvis alle havde samme indkomst ville gini-koefficenten være 0, mens den ville være 1, hvis der kun var en enkelt person i samfundet, som tjente penge mens alle andre intet fik.

der udgøres af aflønninger (se også Cevea-analysen "Kontanthjælpen sætter lønniveauet").

Omfordeling gennem finanspolitik

Da aflønning af ansattes andel af BNP i figur 10.4.1 og 10.4.2, ikke medtager alle sociale bidrag, men kun bidrag der bliver udbetalt af arbejdsgiveren, vil vi forsøge at se nærmere på om Danmarks finans- og socialpolitik understøtter en progressiv udvikling mod mere lighed. Dette vil vi gøre ved at undersøge, i hvor høj grad skatter og sociale overførsler bidrager til reducering af gini-koefficenten i Danmark.. Figur 10.4.4 nedenfor viser, hvor høj gini-koefficienten ville være i Danmark, hvis der ikke var omfordeling i form af skatter og sociale bidrag, i forhold til, hvor høj gini-koefficienten har været efter skatter og sociale overførsler i perioden 2006-2014.

10.4.4 Udvikling i gini-koefficient i Danmark før og efter skatter og sociale overførsler 2006-2014

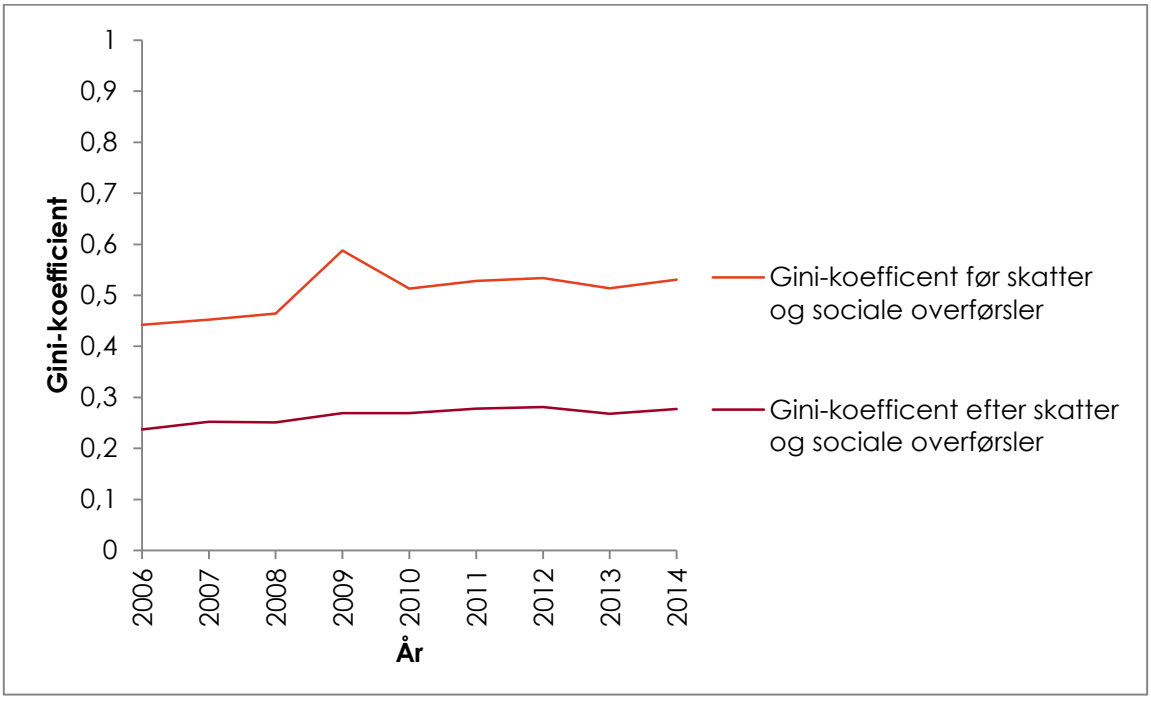

Kilde: (Eurostat, 2016) (Eurostat, 2016)

Figur 10.4.4 viser:

- Der er en væsentlig forskel, på den faktiske ulighed i disponibel indkomst i Danmark, og den ulighed, der ville være, hvis vi ikke omfordelte indkomster gennem skatter og sociale overførsler.
- Særligt efter finanskrisens højdepunkt i 2008, hvor mange mistede deres arbejde, betød skatter og sociale overførsler, at uligheden ikke voksede ligeså hastigt, som den ville havde gjort uden en omfordeling fra de personer, der endnu havde arbejde, til de der nu måtte forsørges gennem overførselsindkomster.

10.4.5 Skatter og Sociale overførslers Bidrag til reduktion af gini-koefficienten i udvalgte lande, 2006-2014

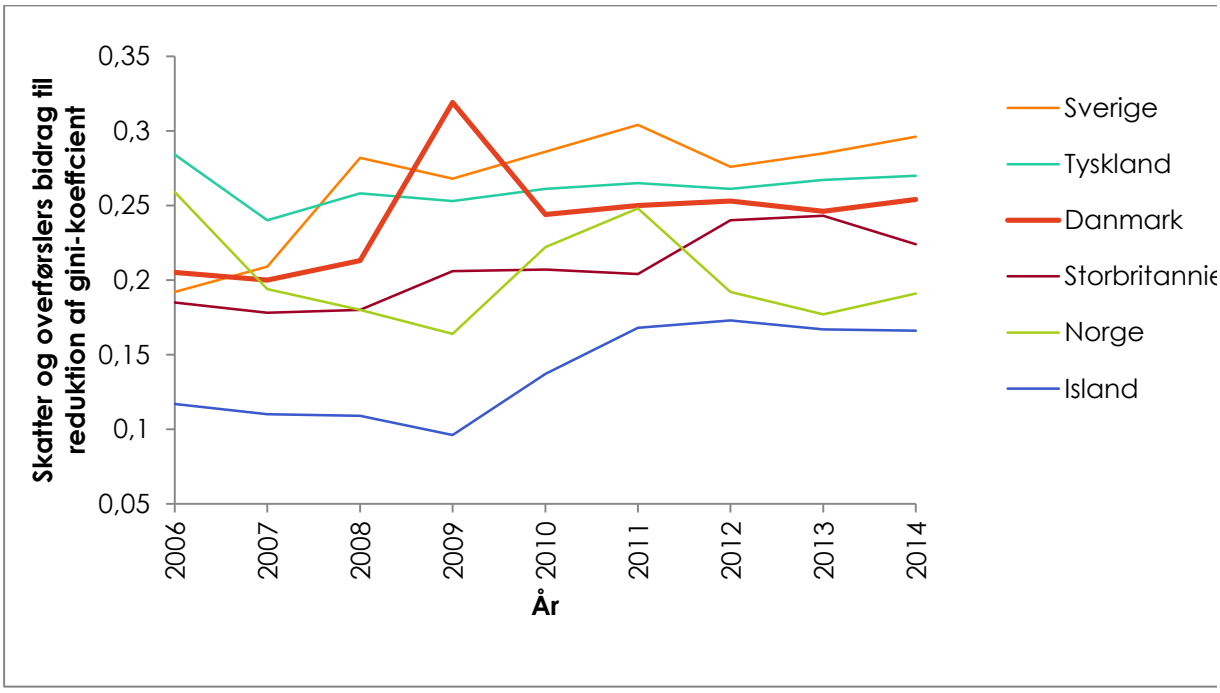

Note: Bidrag til reduktion af gini-koefficienten, er udregnet ved at gini-koefficienten efter skatter og sociale overførsler trækkes fra Gini-koefficienten før skatter og sociale overførsler. Hermed kan vi se hvilken effekt på gini-koefficienten beskatning og det sociale sikkerhedsnet har.
Kilde: (Eurostat, 2016) (Eurostat, 2016)

Men vi må også bide mærke i, at gini-koefficienten faktisk er steget og Danmark er mere ulige i 2014 end i 2006.

Figur 10.4.5 viser, hvor meget udvalgte landes skatter og sociale overførsler reducerer gini-koefficienten i det pågældende land i perioden 2006-2014.

- I alle landene, på nær Norge, betyder skatter og sociale overførsler en større absolut reduktion af gini-koefficienten i 2014, end de gjorde i 2006.

Det betyder ikke nødvendigvis, at landene er blevet mere lige.

- Tværtimod, er endnu mere omfordeling nødvendigt i dag, end det var i 2006, for at holde det samme niveau af lighed.

En årsag til dette kunne være, at arbejdsløsheden steg efter finanskrisen, og dermed blev antallet af mennesker, der modtog sociale ydelser højere. Derfor kan beskatning og sociale ydelser anskues som et særligt effektivt instrument til at reducere uligheden i krisetider. Figur 10.4.5 viser også at peaket lige efter finanskrisens højdepunkt er mere markant i Danmark end i de andre lande. Dette kan skyldes, at det danske dagpengesystem greb de fleste, der faldt uden for arbejdsmarkedet med det samme.

Konklusion

Kan den danske finans-, løn og socialpolitik leve op til målet om større lighed? Andelen af BNP, der udgøres af aflønning til ansatte, er noget større i Danmark, end den er hos vores nordiske naboer i Sverige og Norge, og ikke så forskellig fra andelen i Tyskland, Storbritannien og USA. Men når vi ser på udviklingen over de sidste 55 år, er tendensen at andelen af BNP, der udgøres af aflønning af ansatte har været faldende, særligt siden midten af 70'erne. Overordnet går det i Danmark, såvel som i andre lande, den forkerte vej.

De nævnte rapporter peger dog alle på, at der er strukturelle og globale faktorer i spil, som vi ikke kan regulere alene ud fra dansk lovgivning.

Blandt det vi kan påvirke i Danmark, er vores finanspolitik. Når vi i figur 10.4.4 og 10.4.5 ser, hvordan skatter og sociale overførsler i 2009 mere end halverede gini-koeffienten i Danmark, er der ingen tvivl om, at Danmarks socialpolitik er forbilledlig. De seneste år, har vi dog i dansk sammenhæng primært set beskæringer i arbejdsløshedsunderstøttelsen

både i kontanthjælpen og i dagpengene (se faktaboks om Danmarks aktuelle politik i under delmål 10.2).

De politiske beslutninger, er naturligvis truffet med et ønske om, at forbedre den danske økonomi, og skabe råderum for andre offentlige udgifter eller sænke skatter og afgifter.

Med indgåelsen i aftalen om FN's bæredygtighedsmål, er det dog være nødvendigt at overveje, om de finanspolitiske beslutninger, understøtter målet om at reducere uligheden, eller om vi med den førte politik, i praksis bryder den aftale som vi har indgået med FNs 193 medlemslande.

RELATEREDE CEVEA-ANALYSER

- **Teknologisk udvikling**
- http://cevea.dk/filer/dokumenter/analyser/notat_automatisering.pdf

- **Sociale ydelser og investeringer**
- http://cevea.dk/filer/dokumenter/analyser/kontanthjaelpen_saetter_loenniveauet_faerdig.pdf
- http://cevea.dk/filer/dokumenter/analyser/loenmodtagere_truet_paa_loen_0.pdf
- http://cevea.dk/filer/dokumenter/analyser/opkvalificering_er_den_rigtige_loesning.pdf

Delmål 10.5

"Improve the regulation and monitoring of global financial markets and institutions and strengthen the implementation of such regulations"

Det femte delmål for at mindske uligheden er politiske tiltag, der skal regulere og føre tilsyn med de globale finansielle markeder og institutioner.

Disse tiltag har til formål at sikre finansiel soliditet, for således at forebygge finansielle kriser.

Under finanskrisen så mange stater, herunder også den danske, sig nødsaget til at holde hånden under de store banker, da det blev vurderet, at de store bankers konkurs ville få negative konsekvenser for den finansielle stabilitet og realøkonomien.

Den hjælpende hånd bestod blandt andet i, at give bankerne mulighed for at søge om kapitalindskud, og at staten sammen med den finansielle sektor påtog sig risikoen for økonomiske tab, som pengeinstitutternes kreditorer sad med. Dette var både utroligt

INDIKATORER FOR FINANSIEL STABILITET

FN's økonomiske og sociale råd mener at vi bør måle, om regulerings- og tilsynstiltag er implementeret, ved at undersøge *indikatorer for finansiel stabilitet*. I den internationale valutafonds (IMF) database, kan man finde omkring 50 forskellige indikatorer for finansiel stabilitet. Her er 3 eksempler på hvad disse indikatorer kan måle:

- **Regulatory Capital to Risk-Weighted Assets:** Måler kapitaldækningen for et lands pengeinstitutter, ved at måle forholdet mellem sikker kapital og usikker kapital.
- **Liquid Assets to Total Assets (Liquid Asset Ratio):** Måler forholdet mellem pengeinstitutternes let omsættelige aktiver (likvide aktiver) og pengeinstitutternes samlede aktiver.
- **Household Debt to GDP:** Måler forholdet mellem husholdningernes gæld og bruttonationalproduktet.

Yderligere information om indikatorer for finansiel stabilitet (Financial soundness indicators) kan indhentes på IMFs database: http://data.imf.org/?sk=9F855EAE-C765-405E-9C9A-A9DC2C1FEE47

omkostningsfuldt for staten, og samtidigt skabte forventningerne til statens såkaldte "bail outs", ikke noget incitament til at drive en mere forsvarlig og mindre risikabel virksomhed (Nationalbanken, 2015). Disse redningspakker til bankerne, betød at skattekronerne, der blandt andet har til hensigt at omfordele fra samfundets bedst stillede til de dårligst stillede, blev brugt til at substituere de største finansielle institutter, alene af den grund, at de var "*too big to fail*".

Regulering af de globale finansielle markeder og institutioner, kan derfor mindske uligheden såfremt at stater derved undgår, at finansiere store bankers tab i krisetider, men også ved at reguleringen kan forebygge kriser. En rapport fra FN's Udviklingsprogram (Atkinson & Morelli, 2011) finder i nogen grad evidens for, at kriser fører til øget ulighed *inden* for lande. Kan man undgå kriser eller mindske deres omfang, er der dermed grund til at antage, at man kan mindske omfanget af ulighed inden for landene.

FN's økonomiske og sociale råd mener, at vi bør måle, om regulerings- og tilsynstiltag er implementeret, ved at undersøge:

- *Indikatorer for finansiel stabilitet*

Nationalbanken udgiver hvert halvår publikationen "*Finansiel stabilitet*", hvor indikatorer for finansiel stabilitet i Danmark bliver undersøgt. Konklusionen fra den seneste rapport fra 2. halvår 2015, er at:

- De danske banker har rigeligt likviditet, og med en stor margin lever op til de fælleseuropæiske likviditetskrav (Nationalbanken, 2015).

Problematisk opgørelse af finansielle indikatorer

De to prominente økonomiprofessorer Peter Løchte Jørgensen og Ken L. Bechmann, har dog i tidsskriftet Finance/Invest kritiseret måden, hvorpå de store banker kan opgøre deres risikovægtede aktiver, og dermed formår at leve op til nationale og fælleseuropæiske kapitalkrav (Bechmann, 2016) (Jørgensen, 2016).

Den nuværende lovgivning tillader nemlig bankerne at lave deres egne interne modeller for risikovægtning af aktiver som eksempelvis aktier, udlån mv (Jørgensen, et al., 2015). Det betyder at bankerne har mulighed for at underdrive risikoen for, at de penge de medregner i deres egenkapital går tabt, f.eks. ved kunders gældsforsømmelse eller store fald i værdien på aktier og obligationer. Ifølge Jør-

gensen og Bechmann har dette modvirket de skærpede kapitalkrav, der blev indført efter krisen. Jørgensen og Bechmann var desuden en del af den ekspertgruppe, som Erhvervs- og Vækstministeriet nedsatte i forlængelse af bankpakke 6 i 2014, for at undersøge behovet for et supplerende krav til bankernes soliditet, et såkaldt gearingskrav. I boksen nedenfor fremgår ekspertgruppens vurdering af konsekvenserne ved de interne modeller.

BASELKOMITÉEN

Baselkomiteen består af centralbankene fra 27 lande, samt den europæiske centralbank. Danmark er ikke medlem af Basel kommiteen, men gennem vores medlemskab af EU, er vi forpligtede til at implementere anbefalingerne i dansk lovgivning.

Yderligere problematik omkring indikatorer for finansiel stabilitet

Man kan altså stille sig kritisk overfor, hvorvidt indikatorerne for finansiel stabilitet, overhovedet afspejler regulering af og tilsyn med de globale finansielle markeder og institutioner. Men det er også tvivlsomt, hvorvidt indikatorer for finansiel stabilitet, og de skærpede krav til disse indikatorer, der blev indført efter den seneste krise, leder til en regulering af de globale finansielle markeder, hvor uligheden samtidigt mindskes. Da mål 10 helt overordnet sigter mod at reducere uligheden, ønsker vi derfor at diskutere de problematikker, der opstår i forbindelse med de skærpede krav til de finansielle institutioners soliditet, frem for at lave målinger af den finansielle stabilitets tilstand i Danmark.

CITAT

Ekspertgruppe om interne risikovægtningsmodeller:

"Med interne modeller fastsættes risikovægtene for nogle aktiver til et meget lavt niveau og væsentligt lavere end under standardmetoden, og de samlede risikovægtede eksponeringer og kapitalkravet bliver således lavere. Muligheden fra 2007 for at anvende interne modeller vurderes at have været medvirkende til, at det op til den finansielle krise var muligt for nogle institutter – målt på opfyldelse af det risikobaserede kapitalkrav – at fremstå tilstrækkeligt kapitaliserede og samtidig være højt gearede med lav egenkapital."
(Jørgensen, et al., 2015)

Endvidere vil vi også diskutere tobinskatten som en alternativ indikator for mål 10.5. En indikator, der faktisk også var på tegnebrættet hos FN's ekspertgruppe, som skulle udvælge indikatorer for dette delmål.

Bagsiden ved krav til bankerne

I kølvandet på finanskrisen vedtog EU fælles regler for finansielle institutter, samt krisehåndteringsdirektivet Bank Recovery and Resolution Directive. Disse fælles regelsæt stiller skærpede krav til pengeinstitutternes kapitaldækning og likviditet, hvilket betyder at de enkelte medlemslande er lovmæssigt forpligtede til at opnå visse standarder i forhold til indikatorerne for finansiel stabilitet, der er udvalgt som indikator for opfyldelse af delmål 10.5 (Det Økonomiske Råd, 2015).

De øgede kapital- og likviditetskrav kan forstås som værktøjer til at sikre, at kriseramt finansiel virksomhed kan restruktureres eller afvikles uden der anvendes statslige midler. De fælleseuropæiske regelsæt er baseret på Basel III, der er Baselkomiteens seneste anbefalinger til, hvilke regler verdens finansielle institutioner bør indrettes efter.

Men mindsker disse skærpede kapital og likviditetskrav uligheden?

Problemet ved disse skærpede krav til kapitaldækning og likviditet er, at omkostningerne ved disse krav kan sendes videre til bankkunderne. Det betyder i praksis, at finansielle virksomheder kan forsøge at leve op til kapitalkravene, ved at hæve renter og gebyrer på lån. En anden mulighed er at børsnotere den finansielle virksomhed, således at aktionærer kan rejse den nødvendige kapital for at leve op til kravene. Dette har dog, den afledte effekt, at virksomhedens overskud må deles med investorerne frem for kunderne, da forudsætningen for at investorer vil opkøbe aktier, og dermed bidrage med kapitalindskud, er forventningen om et rentabelt afkast.

Eksempelvis bekendtgjorde Nykredit i årsregnskabet for Totalkredit, planer om begge dele. Dels annoncerede de, at de skulle børsnoteres, men samtidigt varslede de også bidragsforøgelser for kunder med lån i banken (Totalkredit, 2015). Når den finansielle stabilitet sikres på denne måde, er det tvivlsomt, om det fører til øget lighed. Tværtimod kan en konsekvens være øget ulighed, da investorer der har penge nok til, at bidrage med et kapitalindskud til de finansielle institutioner, bliver stillet et afkast (altså endnu flere penge) i udsigt, mens almindelige bankkunder må acceptere dyrere lån.

Endnu et problem ved måden, hvorpå der søges at skabe finansiel stabilitet, er at gunstige lånemuligheder bliver forbeholdt de mest velstillede. Dette kan gå ud over de samfundsgrupper, der ikke ligger inde med store opsparinger eller værdier i fast ejen-

dom, da det med de skærpede krav bliver for risikabelt for bankerne at udlåne penge til disse kunder. Internt i landene kan de skærpede krav dermed skabe endnu mere ulighed i mulighederne for eksempelvis at komme ind på boligmarkedet eller starte egen virksomhed.

Hvem har råd til gæld?

I større skala, kan man også frygte at kravene vil skabe øget ulighed mellem landene. I IMF's publikation *Finance & Development* fra juni 2016, konkluderes det, at det betaler sig for velstående lande at tilbagebetale deres gæld langsomt, fremfor at skære i de offentlige udgifter, for at få gælden ud af verden med det samme (Ostry, et al., 2016). Samtidigt fremgår det dog, at det kun er en mulighed, som de velstillede lande har, da lande med økonomiske problemer (som eksempelvis Grækenland), bliver tvunget til at sælge ud af offentlig ejendom og lave nedskæringsreformer, så de finansielle institutter, der har udlånt penge til lande med en tvivlsom økonomi, minimerer deres eventuelle tab.

I artiklen vises det at konsekvenserne ved denne konsolideringspolitik, hvor der må skæres i det offentlige forbrug, for at skaffe penge til kreditorerne, har ført til øget ulighed, uden samtidigt at have løst de økonomiske problemer som disse lande står i.

Det overraskende ved denne udmelding fra IMF er, at de har været blandt fortalerne for denne nedskærings- og nøjsomhedspolitik. En gruppe fra IMF's research departement, har dog fået lov til at undersøge, om der overhovedet er evidens for at disse tiltag virker og konklusionen er klar:

"*In the case of fiscal consolidation, the short-run costs in terms of lower output and welfare and higher unemployment have been underplayed, and the desirability for countries with ample fiscal space of simply living with high debt and allowing debt ratios to decline organically through growth is underappreciated.*" (Ostry, et al., 2016)

I artiklen fra IMF's publikation, blev der også set nærmere på kapitalens fri bevægelighed over landegrænser. Fordelen ved at stater kan tage lån på tværs af landegrænser er netop, at lande med økonomiske udfordringer har mulighed for at få kapitalindskud fra udenlandske investorer. Dog er en sideeffekt ved denne fri bevægelighed, ifølge IMF's artikel, de kortsigtede investeringer, der ikke bidrager til investeringer i lokalområdet, men blot er finansiel spekulation, der kan skaffe hurtige afkast til investorerne. Til at modvir-

ke disse kortfristede investeringer, har tobinskatten ofte været diskuteret som en mulig løsning. Denne diskussion ønsker vi derfor også at tage her.

Global Tobinskat

Under udviklingen af indikatorerne for delmålene, var et udkast til indikatoren for delmål 10.5 indførslen af en finansiel transaktionsskat, også kaldet tobinskat, på globalt niveau (UN Economic and Social Council, 2016). Ideen med tobinskat var oprindeligt, at indføre en minimal skat på handel med valutaer for, at vekselraterne ikke skulle blive for svingende og usikre efter kollapset af Bretton-Woods-systemet (Sandbu, 2011). Siden har andre videreudviklet ideen og når der tales om tobinskat i dag, er der ofte ikke blot tale om beskatning af handel med valuta, men en bredere skat på finansielle transaktioner (Sandbu, 2011), der inkluderer handel med værdipapirer som fx aktier og obligationer.

Der har endnu ikke været tiltag i retning af en global tobinskat, men i september 2011 fremlagde Europakommissionen et forslag om at indføre en tobinskat på EU-niveau. Flere lande i EU, inkl. Sverige og Storbritannien, og den finansielle sektor var modstandere af den europæisk tobinskat. Modstanderne mener, at en tobinskat er nem at omgå, da

ARGUMENTER FOR INDFØRSEL AF TOBINSKATTEN

- En tobinskat vil skabe incitament til langsigtede investeringer, der kan gavne realøkonomien, frem for kortsigtede spekulative investeringer.

- Som vi så i kapitlet om delmål 10.4, er økonomiens tyngdepunkt siden 60'erne flyttet mod de finansielle markeder, og væk fra realøkonomien. Derfor kan man argumentere for, at det er rimeligt at det ikke kun er arbejde der beskattes, men også de finansielle handler.

- En tobinskat vil formentligt øge ligheden, da man hermed beskatter de handler, der bliver foretaget af aktører, der er i besiddelse af kapital. Det kan dermed ses som et fordelingsmæssigt initiativ, hvor ressourcer kan omfordeles fra de finansielle investorer, til den almindelige befolkning, der rammes hårdt, når der opstår finansielle kriser.

investorer kan forventes at flytte handlen med værdipapirer ud af det land, eller det område, hvor der er tobinskat. Dette er en kritik af tobinskatten, der faktisk ville blive imødekommet, hvis ambitionen om en global tobinskat blev virkeliggjort.

En global tobinskat vil overvejende sandsynligt være et incitament til mere langsigtede investeringer, et instrument til øget national indkomst og øget lighed, og være et skridt mod opfyldelse af verdensmålene.

Da Europakommissionen i 2011 fremlagde forslaget om finansskatten, lavede de et estimat for, hvilket beløb dette ville indbringe hvis skatten var på 0,1 % for handel med aktier og obligationer, og på 0,01 % for handel med derivater. Kommissionens udregninger gav et estimat på 57 milliarder Euro om året – altså hvad der svarer til 427,5 milliarder danske kroner (European Commission, 2011).

Der ligger altid mange antagelser til grund for estimater på fremtidige indtægter, men selv hvis tallet er skudt over mål, er der ingen tvivl om, at der ville være mange penge at hente til velfærd for den brede befolkning, hvis de finansielle markeder blev beskattet.

CEVEA I MEDIERNE OM TOBINSKAT

- Finansskatten http://cevea.dk/debat/33-okonomi/611-finansskatten#accept-cookies
- Skræmmekampange om finansskat er manipulation: http://cevea.dk/presseklip/66-borsen/1472-cevea-skraemmekampagne-om-finansskat-er-manipulation
- Falsk melodi I tobin-slagsmål http://cevea.dk/presseklip/60-altinget/1009-falsk-melodi-tobin-slagsmaal
- Nulsums ignoranterne http://cevea.dk/debat/33-okonomi/906-nul-sums-ignoranterne

Konklusion

Nationalbanken finder, at:

- Bankerne lever op til likviditets- og kapitalkrav.

Hvis vi ønsker at måle, om vi fører tilsyn med og regulerer de globale finansielle markeder med den hensigt at uligheden skal mindskes er der dog med denne metode risiko for:

- At vi ikke måler på de indikatorer, der kan fortælle os om vi lever op til det overordnede mål om at reducere uligheden indenfor og i mellem landene.
- At de store banker, gennem interne modeller indikerer større finansiel stabilitet, end hvad der reelt er tilfældet.

- Forslaget om en global tobinskat som indikator for opfyldelse af dette delmål, underbygger i højere grad, eller i hvert fald mere umiddelbart målet om at reducere ulighed.

Samtidigt er der ingen tvivl om at en global tobinskat er en meget ambitiøs målsætning, når man tager i betragtning at det ikke engang lykkedes at få skatten indført indenfor EU.

FN er den eneste institution, der er i nærheden af at have den legitimitet, der skal til for at iværksætte tobinskatten som et globalt tiltag. Derfor har vi i dette kapitel forsøgt at vise, hvorfor det er problematisk at FN droppede denne indikator, og i stedet anbefalede, at der ses på indikatorer for finansiel stabilitet.

Delmål 10.6

"Ensure enhanced representation and voice for developing countries in decision-making in global international economic and financial institutions in order to deliver more effective, credible, accountable and legitimate institutions"

Delmål 10.6 er relateret til det overordnede mål om at skabe større lighed *mellem* lande. Målet er at øge repræsentationen og styrken af udviklingslande i internationale organisationer og derigennem bl.a. øge deres indflydelse på de beslutninger der træffes. I flere internationale organisationer står udviklingslande i en mindre magtfuld position end rigere lande, som bl.a. gennem deres velstand har fået adgang til mere magtfulde positioner i organisationer som IMF og Verdensbanken (uafhængigt af bl.a. befolkningsstørrelse). En bedre repræsentation af udviklingslande vil give dem mere magt i internationale organisationer og dermed give dem mere at skulle have sagt i beslutninger som bl.a. omhandler dem selv, og derigennem evt. forbedre deres muligheder for en positiv udvikling fremadrettet.

Som indikator for delmål 10.6 foreslår FN's Økonomiske og Sociale Råd, at måle:

- Udviklingslandes procentdel af medlemmer og stemmerettigheder i internationale organisationer.

I det følgende måles udviklingslandenes repræsentation og magt I internationale organisationer derfor igennem deres andel af medlemmer og stemmer i de forskellige organisationer. Der kigges på tre internationale organisationer: IMF (Den internationale valutafond), Verdensbanken og FN (Forenede Nationer).

USA og Europa dominerer i IMF

Ved indmeldelse i IMF tildeles hvert land en kvote, som sætter grænsen for, hvor mange stemmer det givne land maksimalt kan betale sig til.

- Størrelsen på kvoten bestemmes ud fra landets position i den samlede verdensøkonomi – jo større og bedre en økonomi jo flere stemmer.
- Kvoten består af nogle basisstemmer, som er ens for alle lande, plus en stemme for hver 100.000 "Special Drawing Rights" (SDR), som landenes kvote angives i (IMF, 2016a). Jo flere SDR'er et land

FAKTABOKS – IMF

- IMF har 189 medlemslande og blev oprettet i 1944
- Som organisation arbejder IMF for: International finansiel stabilitet og monetært samarbejde, at facilitere international handel, at fremme høj beskæftigelse og bæredygtig økonomisk vækst samt for at reducere fattigdom
- IMF anvender 3 redskaber til at opnå disse mål: "overvågning" af det internationale monetære system og de enkelte medlemslande, udlån til medlemslandene og teknisk assistance
- Lige nu er Portugal, Grækenland, Irland og Marokko landene med de største lån i IMF

har, jo flere stemmer har landet dermed.

Antallet, der kan købes bestemmes, som sagt, ud fra positionen i verdensøkonomien, og rige lande har, alt andet lige, flere midler til at købe SDR'er for, hvorfor udviklingslandene ikke får så mange SDR'er som de udviklede lande.

- Overordnet er styrken af et lands økonomi dermed den primære faktor, der afgør, hvor meget magt et land har i IMF.

Denne konstruktion gavner som udgangspunkt ikke udviklingslandenes muligheder for indflydelse, da udviklingslande pr. definition ikke har særligt stærke økonomier og dermed ikke har en stærk position i verdensøkonomien.

Udviklingslandenes ringe udgangspunkt for at få store stemmeandele understreges af den aktuelle fordeling af stemmer i IMF.

- Europæiske lande som eksempelvis Danmark og Holland, der begge har relativt små befolkningstal, sidder på henholdsvis 0,78 og 2,08 pct. af stemmerne i IMF.
- Tyskland og Frankrig, der har hhv. 81,2 mio. og 66,4 mio. indbyggere (Communication department of the European Commission , 2016) og sidder på mellem 4,07 og 5,37 pct., som det kan ses af figur 10.6.1 herunder.
- Samtidig sidder eksempelvis Thailand og Vietnam, som begge har over 60 millioner indbyggere, på henholdsvis 0,68 og 0,26 pct. af stemmerne (IMF, 2016b).

AKTUEL POLITIK – 2016 REFORM AF STEMMEFORDELINGEN I IMF

I 2016 vedtog medlemmerne af IMF en reform, som ud over at fordoble det samlede antal af stemmer, skulle styrke udviklingslandes position i IMF:

Seks pct. af "overrepræsenterede" landes kvoter flyttes over til "underrepræsenterede" lande

Over seks pct. af stemmerne skal flyttes til dynamiske fremspirende markeder og udviklingslande

Udviklingslande hvis økonomiske position forringedes, kunne bevare deres kvote og dermed antal af stemmer i IMF på trods af dette

Kilde: (IMF, 2016)

Sammenholdes stemmeprocenten med, hvor stor et lands befolkning er, er der dermed ikke nødvendigvis nogen sammenhæng.

USA har den klart største andel af de samlede stemmer, ca. 16 pct. af alle stemmerne i IMF, hvor de fleste udviklingslande har langt under en pct. af stemmerne.

- Udviklingslandene har ringe indflydelse i IMF.

FIGUR 10.6.1 – TOP 5: Lande med størst andel af stemmer i IMF

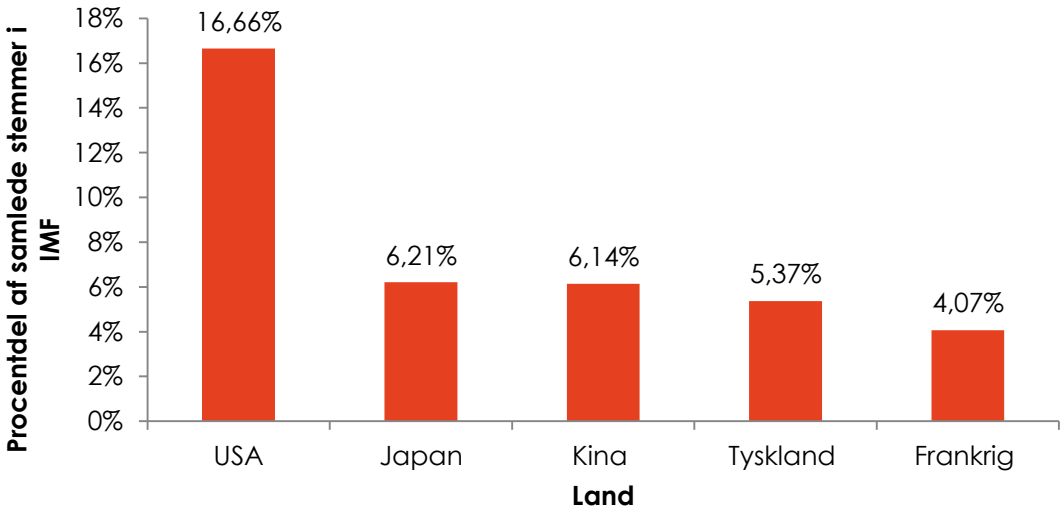

Kilde: (IMF, 2016b)

Udviklingslande har også en svag position i Verdensbanken

Verdensbanken består af to institutioner; International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) og International Development association (IDA).

- I begge institutioner tildeles landene et antal stemmer ved indmeldelse som er ens for alle lande (basic votes i IBRD og membership votes i IDA), men som i begge institutioner udgør en begrænset andel af den samlede mængde stemmer.
- I IDA tildeles de donerende lande (rigere lande som f.eks. Danmark og USA) yderligere stemmer ud fra, hvor stor en andel det enkelte lands årlige betaling udgør af de donerende landes samlede årlige betaling (subscription votes).
- De lånende lande (mindre bemidlede lande) kan købe ekstra stemmer relativt billigere (i en begrænset mængde) (International Development Association, 2014) (Verdensbanken, 2016c).
- I IBRD får landene ekstra stemmer ud fra, hvor mange aktier de ejer i organisationen (share votes).

FAKTABOKS – VERDENSBANKEN

- Verdensbanken er en del af verdensbankgruppen som er en underorganisation til FN
- Verdensbanken består af to institutioner: International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) og International Development association (IDA)
- Verdensbanken yder lån og kredit med lav eller ingen rente og i nogle tilfælde også forskellige bevillinger til verdens udviklingslande
- Verdensbank gruppen arbejder for at opnå to overordnede mål inden 2030:

At udrydde ekstrem fattigdom ved at mindske andelen af personer der lever for under 1,9 $ om dagen til under 3 pct.
At fremme delt velstand, ved at understøtte vækst for de nederste 40 pct.
(Verdensbanken, 2016d)

- Mængden af aktier, der kan købes bestemmes ud fra landenes position i verdensøkonomien.

Figur 10.6.2 viser konsekvenserne af dette:

- Det er vestlige lande og stærke økonomier som Saudi-Ariabien, Indien og Kina, der har den største andel af stemmerne i IDA.
- Danmark og Norge har ca. en pct. af stemmerne hver, og Sverige har ca. to pct. (Verdensbanken, 2016b). De nordiske lande har dermed, i forhold til deres størrelse, en relativt stor magt i IDA.
- Langt de fleste af verdens mindst udviklede lande har under **0,3 pct**. af stemmerne og udviklingslande generelt har under **0,5 pct**. af stemmerne.
- Både samlet og hver for sig står udviklingslandene dermed i en svag position i IDA.

FIGUR 10.6.2 – TOP 5: Lande med størst andel af stemmer i IDA

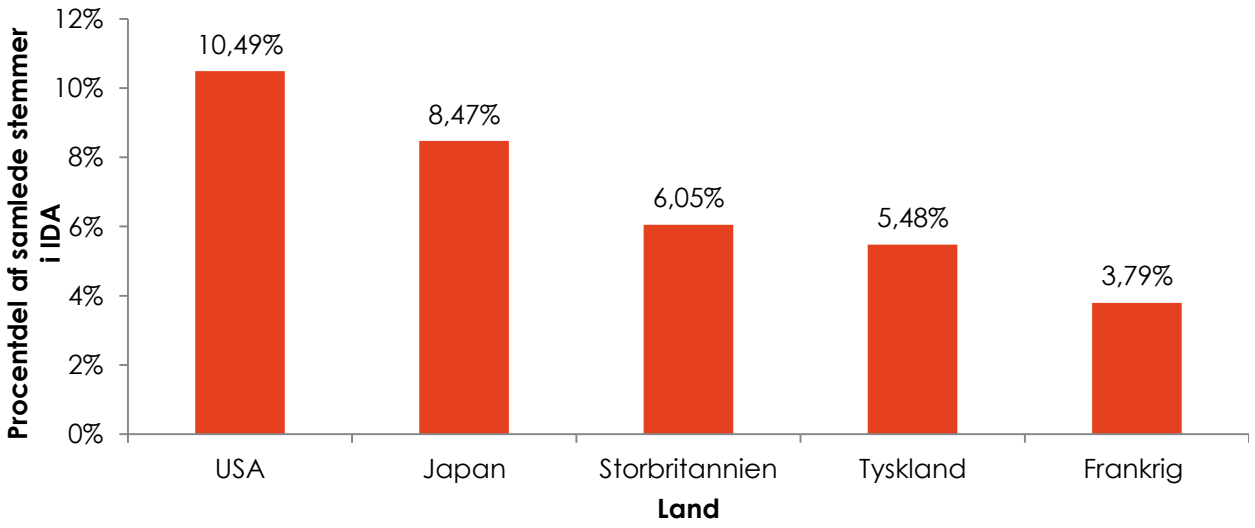

Kilde: (Verdensbanken, 2016c)

Fordelingen af stemmer i IBRD minder meget om fordelingen i IDA. De stærke økonomier har den største andel af stemmerne, og de svage har den mindste.

- De 10 lande med flest stemmer kan tilsammen mønstre 52,48 pct. af alle stemmerne, og de 20 lande med flest stemmer kan mønstre 70,43 pct. af stemmerne, og i blandt disse er der få lande, der i traditionel forstand kan betegnes som udviklingslande.

Af figur 10.6.3 fremgår det, at USA har relativt større magt i IBRD end i IDA, da USA i IBRD har en væsentlig større andel af stemmerne, og en meget større andel end fx Japan, som har den næststørste andel af stemmerne.

FIGUR 10.6.3 – TOP 5: Lande med størst andel af stemmer i IBRD

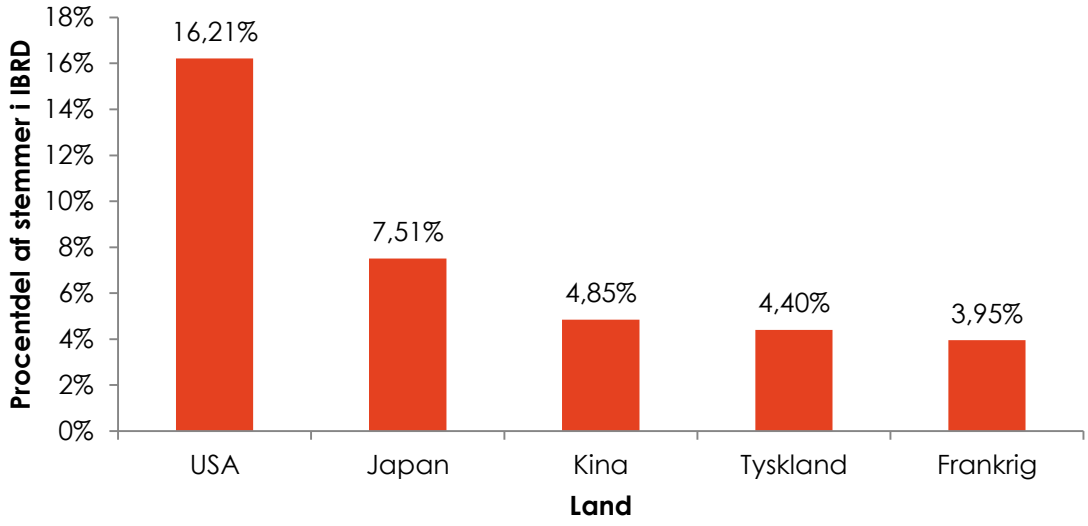

Kilde: (Verdensbanken, 2016b)

I både IDA og IBRD (ligesom i IMF) spiller økonomi altså en afgørende rolle i fordelingen af stemmer, hvilket fordelingen af stemmer i 2016 viser, tilgodeser stærke (ofte vestlige) økonomier som den amerikanske. Samtidig har udviklingslandene på grund af deres svage økonomier ikke mulighed for at "købe" den samme magt som de stærkere økonomier, og de får samtidig tildelt mindre kvoter af stemmer som de rent faktisk har lov til at købe. Dette resulterer i en lille andel af de samlede stemmer.

AKTUEL POLITIK – "VOICE REFORM" 2010

På trods af den relativt skæve fordeling af stemmer i 2016, vedtog World Bank Group, som Verdensbanken er en del af, i 2010 en reform som havde til formål at skabe øgede stemmerettigheder og deltagelse for udviklingslande i gruppens forskellige institutioner. Reformen indeholdte følgende elementer (gældende for IBRD og IDA):

- I IBRD øgedes udviklings- og transitionslandes andel af stemmerne til 47,19 pct. - en stigning på 3,1 pct. point.
- I IDA øgedes de lånende landes stemmeandel fra ca. 40 pct. til ca. 46 pct.
- Andelen af aktier i IBRD skal primært reflektere hvor meget et land støtter verdensbankens udviklingsmission
- Alle institutioner skal hjælpe udviklings- og transitionslande med at opretholde deres stemme og stemmekraft (Vasta, 2010)

Kilde: (Verdensbanken, 2010)

FN

FN består af fem overordnede organer; Generalforsamlingen, Sikkerhedsrådet, Det Økonomiske og Sociale Råd, Sekretariatet og Den Internationale Domstol. Generalforsamlingen, Sikkerhedsrådet og Det Økonomiske og Sociale Råd er de mere politiserende organer og dem som kommer med forslag og træffer beslutninger gældende for medlemslandene, hvorfor vi fokuserer på disse tre organer her.

I Generalforsamlingen er udviklingslande lige så godt repræsenterede som de mere økonomisk udviklede lande i beslutningsprocesser:

- Alle FN's medlemslande repræsenteret og alle lande har én stemme hver (FN, 2016b).

Udviklingslandene er derfor bedre repræsenteret i dette organ end i IMF og institutionerne i Verdensbanken.

I Sikkerhedsrådet deltager udviklingslandene på lige fod med andre ikke-permanente lande.

- Alle repræsenterede lande har en stemme hver.
- I dette råd sidder der dog kun 15 lande af gangen.
- Fem af landene, USA, Storbritannien, Frankrig, Kina og Rusland, er permanente deltagere, og 10 af landene vælges for en toårig periode.
- De fem permanente medlemmer har veto-rettigheder.

FN'S GENERALFORSAMLING

Generalforsamlingen har følgende funktioner:

- Komme med overvejelser omkring og godkende FN's budget
- Vælge de ikke-permanente medlemmer af sikkerhedsrådet
- Diskutere og komme med forslag til emner som sikkerhedsrådet behandler og andre emner inden for FN regi
- Igangsætte studier og komme med anbefalinger i forhold til internationalt samarbejde
- Komme med forslag til fredelige løsninger på internationale konflikter

Kilde: (FN, 2016b)

Igennem tiden har en del udviklingslande været repræsenteret i Sikkerhedsrådet og med landenes ene stemme hver, og har de dermed en vis magt når de vælges til Sikkerhedsrådet. Omvendt er deres position i Sikkerhedsrådet væsentlig mindre gunstig end den de permanente fem medlemslande har. (FN, 2016c)..

Eftersom der ofte kun vælges få udviklingslande ad gangen til Sikkerhedsrådet og fordi de fem permanente medlemmer har stor indflydelse, kan det diskuteres, hvor stor en betydning udviklingslandene reelt set har i Sikkerhedsrådets beslutninger.

Ligesom i Generalforsamlingen og Sikkerhedsrådet har hvert land i Det Økonomiske og Sociale Råd én stemme hver.

- Rådet har 54 medlemmer som vælges for en 3 årig periode og ud fra geografisk position
- Afrika og Asien fast har henholdsvis 14 og 11 repræsentanter og "Vesteuropa og andre stater" har 13 (FN, 1992).

Med denne indretning har udviklingslandene som gruppe en relativ stor andel af stemmerne i Det Økonomiske og Sociale Råd og dermed en forholdsvis magtfuld position.

FAKTABOKS - DET ØKONOMISKE OG SOCIALE RÅD

Det Økonomiske og Sociale Råd har følgende funktioner:

- Koordinerer, kontrollerer og rådgiver det økonomiske og sociale arbejde i FNs "specialiserede" underenheder, som f.eks. Verdensbanken, IMF og WHO
- Kan revidere politikker, afholde dialoger og komme med anbefalinger om sociale, miljømæssige og økonomiske problemstillinger og om aftale udviklingsmål

Det Økonomiske og Sociale Råd har 54 medlemslande, som vælges for en 3 årig periode
Kilde: (FN, 1992)

FAKTABOKS – FN'S SIKKERHEDSRÅD

- Ansvarlig for opretholdelsen af international fred og orden
- Sikkerhedsrådet har beføjelser til at anvende fredsbevarende operationer, internationale sanktioner og brug af militær magt

Permanente medlemmer:

- Kina, Frankrig, Rusland, Storbritannien og USA

Nuværende ikke-permanente medlemmer:

- Angola, Egypten, Japan, Malaysia, New Zealand, Senegal, Spanien, Ukraine, Uruguay og Venezuela

Kilde: (FN, 2016a)

Reformer til forbedring af udviklingslandenes position i internationale organisationer

Som vist i "Aktuel Politik" boksene ovenfor har de seneste reformer i både IMF og Verdensbanken flyttet en større andel af stemmerne over til udviklingslande og gjort det til et mål at beskytte udviklingslandenes indflydelse fremover.

- Der er tegn på, at retningen går imod en større andel af stemmerne til udviklingslandene og dermed en relativt større indflydelse på organisationernes beslutninger på længere sigt.

Når det er sagt, har der været kritik af blandt andet de reformer som Verdensbanken har vedtaget.

- En analyse fra "Bretton Woods Project" har vist, at en større del af gruppen af

"udviklings- og transitionslande", hvis stemmeandel øges via reformen, er højindkomstlande, som eksempelvis Saudi-Arabien, Kuwait og Ungarn.

- Samtidig flyttes kun **0,19 pct**. af de samlede stemmer (ud af de **3,1 pct**. af stemmerne som omfordeles i IBRD) til afrikanske lande (Brettonwoods Project, 2010), hvor de fattigste udviklingslande primært er.

Konklusion

Overordnet kan det konkluderes, at udviklingslande generelt står relativt svagere i de forskellige internationale organisationer end rigere lande gør.

- Særligt i IMF og Verdensbanken, hvor landenes interne økonomi er meget afgørende for, hvor stor en andel af stemmerne som de forskellige lande tildeles eller kan købe sig til, har udviklingslande en relativt lille andel af stemmerne og dermed en meget svag position.
- I FN's generalforsamling og Det Økonomiske og Sociale Råd står udviklingslandene i en mere indflydelsesrig position, blandet andet i kraft af at alle lande har en stemme hver, og at Afrika og Asien har en stor andel faste repræsentanter (i det Økonomiske og Sociale Råd).
- I FN's Sikkerhedsråd er det mere tvivlsomt om udviklingslandene reelt set har en større indflydelse på de beslutninger der træffes på grund af de permanente fem medlemmers vetoret.

Reformerne i Verdensbanken og IMF, der giver mere magt til udviklingslande, gavner særligt højindkomstlande.

- Der er altså sandsynligvis stadig lange udsigter til at (lav- og mellemindkomst) udviklingslande får en lige så magtfuld position i de internationale organisationer som de rigere lande har.

I forhold til bæredygtighedsmålet om øget repræsentationen og styrken af udviklingslande i internationale organisationer, målt gennem deres procentdel af medlemmer og stemmerettigheder i internationale organisationer, er der samlet set tegn på, at organisationerne reformerer sig, men stadig blot lever op til målet i en begrænset grad, fordi reformerne ikke øger medlemsantallet og stemmerettighederne substantielt for alle udviklingslandene uanset indkomst.

Delmål 10.7

"Facilitate orderly, safe, regular and responsible migration and mobility of people, including through the implementation of planned and well-managed migration policies"

Delmål 10.7 relaterer sig overordnet til migranters rettigheder og forholdene omkring migration. Målet er at sikre, at alle lande har migrationspolitikker, der sikrer migranter ordentlige forhold både under deres rejse til destinationslandet og under deres ophold i destinationslandet. Sker migrationen gennem legale og sikre kanaler kan det sikres, at migranter ikke udsættes for fare på deres rejse mod destinationslandet, og at man i højere grad kan bekæmpe menneskesmuglere og human-trafficking. Klare og ordentligt styrede migrationspolitikker kan samtidig sikre, at migranter har nogle basale rettigheder og muligheder i de lande de migrerer til og dermed skabe støre lighed mellem migranter og "ikke-migranter" under deres rejse og internt i de lande de rejser til.

FNs Økonomiske og Sociale Råd har foreslået tre indikatorer til at måle opnåelsen af delmål 10.7.:

- Rekrutteringsomkostninger båret af migranten som procentdel af årlig indkomst tjent i destinationslandet.
- Det internationale Migrant Integration policy indeks (MIPI)
- og antallet af anmeldte og ikke anmeldte ofre for human-trafficking per 100.000 borgere fordelt på køn, alder og type af udnyttelse.

Migrant Integration policy indeks (MIPI) er et indeks over, hvor favorable et lands politikker er overfor migranters mulighed for integration. Indekset bygger bl.a. på en række indikatorer som indikerer, hvilke rettigheder migranter har i landet de er migreret til. Indekset kan bruges til at vurdere den del af delmål 10.7 der relaterer sig til migrationspolitikker internt i lande og om disse giver gunstige forhold for migranter.

Indikatoren vedrørende "human-trafficking" kan indikere, hvor gode landene er til at facilitere en sikker rejse til destinationslandet, ved at vise, hvor mange, der er udsat for mere eller mindre ufrivillig og usikker migration. I vores mål af denne indikator fokuseres kun på sager som er officielt anmeldt. Sager, der ikke er anmeldt inkluderes ikke, da det er

meget svært at sige noget håndfast om omfanget af ikke-anmeldte sager.

Indikatoren omkring migranters omkostninger ved finde arbejde i et andet land, bl.a. udgifter til rekrutteringsfirmaer, inddrages ikke her, da det ikke har været muligt at finde tal på det.

Danmark kun lidt over EU landenes gennemsnit på MIPI

MIPI indekset er som nævnt baseret på en række indikatorer omhandlende migrationsregler, og munder ud i en score der angiver, hvor favorable landets regler er for integrationen af migranter. Indikatorerne er bl.a. adgangen til familiesammenføring, adgang til uddannelse og jobmarked og anti-diskriminationsregler.

- På baggrund af indeksets indikatorer har Danmark fået en samlet score på **59** i **2014** (hvilket svarer til en 9. plads i EU).
- Indekset går fra 0-100 og en score på 59 ligger i kategorien "halfway favourable", med kun et point op til kategorien "slightly favourable".
- Gennemsnittet for de 28 EU lande var i 2014 **52**, og Danmark ligger dermed lidt over EU landenes gennemsnit.

Scorerne fra MIPI indekset viser, at der generelt i Europa er relativt stramme regler i forhold til migranter og deres rettigheder. Særligt i Østeuropa er der stramme regler, hvilket kan efterlade migranter i en svær position i det nye land. De mest lempelige regler findes i de Nordiske lande. Tabel 10.7.1 herunder viser, at:

- Danmarks indeksværdi er relativ lav sammenlignet med de andre Nordiske lande.

Både Finland, Sverige og Norge ligger væsentligt højere på indekset og vurderes dermed til at have regler, der er mere favorable for integration af migranter.

Figur 10.7.1 – De Nordiske landes MIPI score, 2014

Land	MIPI score (Indeks fra 0-100)
Sverige	80
Finland	71
Norge	69
Danmark	59
Island	46

Kilde: MIPEX, 2015

De eneste lande der ligger i kategorien "Favourable" (mellem 80 og 100) er Sverige og Portugal, og disse to lande er dermed de lande i Europa (ifølge indekset) der giver de bedste muligheder for integration (MIPEX, 2015).

Stabil udvikling over tid

Siden 2010 har de europæiske landes placering på MIPI indekset ikke ændret sig drastisk.

- Gennemsnittet for de, på daværende tidspunkt 27, EU lande, var 52.
- Gennemsnittet for EU landene har dermed samlet set ikke ændret sig over de sidste 4 år.
- Danmark har haft en udvikling mod mere favorable migrantpolitikker/vilkår, med en stigning på **10 "point"** mellem 2010 og 2014.
- De resterende Nordiske lande (Island er ikke opgjort før 2013) har ligesom det europæiske gennemsnit stort set ikke ændret værdi på indekset siden 2010, hvilket kan ses af figur 10.7.2 herunder.

AKTUEL POLITIK PÅ UDLÆNDIGEOMRÅDET

Efter opgørelsen af MIPI indekset, som kun går frem til 2014, er der sket en række ændringer på udlændingeområdet:

- Der er blevet indført en integrationsydelse (se faktaboks)
- Adgangen til permanent opholdstilladelse og familiesammenføring er skærpet
- Opholdstilladelsen kan nemmere tages fra flygtninge
- Større kontante beløb og værdigenstande kan tages fra flygtninge, for a dække deres udgifter under bevaring
- Varigheden af opholdstilladelser begrænses

Flere af disse "rettigheder" indgår i MIPI indekset og den danske score på indekset er dermed sandsynligvis lavere i 2016 end den var i 2014, hvor det sidst er opgjort
Kilde: folketinget.dk

Figur 10.7.2 - De Nordiske landes MIPI score, 2010

MIPI 2010	
Land	MIPI score (Indeks fra 0-100)
Sverige	80
Norge	70
Finland	69
Danmark	49

Kilde: (MIPEX, 2015)

Delkonklusion

Samlet set giver de data vi har fra MIPI fra 2010-2014 dermed et billede af, at der ikke har været store ændringer på europæisk plan, men at:

- Danmark har fået mere migrantpositive regler.
- Omvendt, er Island det eneste nordiske land, der er mindre migrationsvenligt end Danmark.

Nogle af de lande vi sammenligner os allermest med levede dermed i højere grad op til bæredygtighedsmålet, end vi gjorde.

Eftersom MIPI indekset kun er opgjort til og med 2014, er der sandsynligvis sket ændringer i lovgivningen i de forskellige europæiske lande efter indekset er opgjort. I kølvandet på flygtningekrisen har der været stramninger i mange europæiske lande. Som beskrevet i faktaboksen om aktuel politik på udlændingeområdet herover, er der siden 2014 lavet nye tiltag i Danmark som fx skærpelse af adgang til familiesammenførelse og integrationsydelse, der gør, at Danmark formentlig ville have en lavere score nu i 2016 end vi havde i 2014, hvor dataene er fra.

Tendensen er sandsynligvis nu, at Danmark og de fleste Europæiske lande ligger lavere på indekset end de gjorde i 2014.

MIGRANT INTEGRATION POLICY INDEX (MIPI)

- Indeks over migranters mulighed for at deltage i et givent samfund
- Indekset går fra 0-100 – 0 = Critically unfavorable, 1-20 = Unfavorable, 21-40 = Slightly unfavorable, 41-59 = Halfway favorable, 60-79 = Slightly favorable og 80-100 = Favorable
- Jo højere en værdi på indekset jo mere ensartet er vilkårene for migranter og "ikke-migranter"
- Indekset er baseret på 8 overordnede kategorier af indikatorer/politikområder: Arbejdsmarked, familiesammenføring, uddannelse, sundhed, politisk deltagelse, permanent opholdstilladelse, statsborgerskab og anti-diskrimination
- For at finde værdien på den enkelte indikator holdes politikken på områder op i mod den højeste standard for ligebehandling på det givne område

(MIPEX, 2015)

Stigende antal af officielle ofre for menneskehandel

På menneskehandelsområdet viser tallene:

- Et stigende antal officielle ofre for menneskehandel i Danmark mellem 2007 og 2013.
- I **2007** var det officielle antal **17**, hvorimod det i **2013** var **76** (og 71 i 2014) (Center mod Menneskehandel , 2014).

Umiddelbart findes der dermed en stigende tendens i antallet af ofre for menneskehandel i Danmark, om ikke andet så i antallet af ofre som er kendt af de danske myndigheder. Der findes angiveligt mange mørketal på dette område, og det er derfor meget svært at sige, hvordan udviklingen og de reelle tal ville se ud, hvis mørketallene også blev medregnet. Udviklingen i antallet af officielle ofre for menneskehandel ses i figur 10.7.3 herunder.

FAKTABOKS – FNs DEFINITION AF MENNESKEHANDEL

"At rekruttere, transportere eller overføre en person, holde en person skjult eller modtage en person ved brug af magt eller trusler om magtanvendelse eller anden form for tvang, bortførelse, bedrageri eller misbrug af magt eller ydelse eller modtagelse af betaling eller fordele for at opnå samtykke fra en person med det formål at udnytte vedkommende"

figur 10.7.3 – Udvikling i det officielle antal af ofre for menneskehandel i Danmark

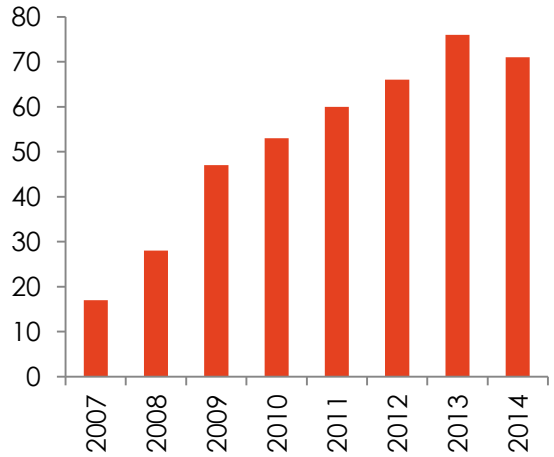

Kilde: Center Mod Menneskehandel – statistik 2007-2014

10.7.4 - Officielle ofre for menneskehandel i 2014 fordelt på køn

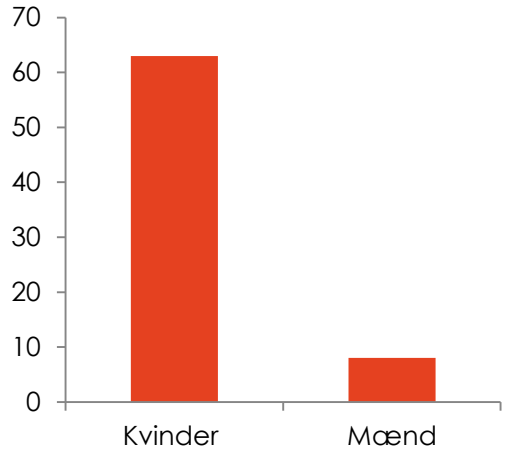

Kilde: (Center mod Menneskehandel , 2014)

Størstedelen af ofrene er kvinder og handles til prostitution

Som det kan ses af figur 10.7.4 og 10.7.5 herunder er der en klar overrepræsentation af kvinder blandt ofrene, og af ofre der handles til prostitution i blandt de officielle ofre for menneskehandel.

- 63 ud af 71, svarende til **86,3 pct.**, af de officielle ofre for menneskehandel i **2014** var **kvinder** og 57, svarende til **80,3 pct.**, af alle ofrene var handlet til **prostitution**.

Kun 8, svarende til **11,3 pct.**, af de officielle ofre var **mænd** og kun få af alle ofrene var handlet til andre formål end prostitution, eksempelvis strafbare handlinger og tvangsarbejde

Figur – 10.7.5 - Officielle ofre for menneskehandel i 2014 fordelt på udnyttelsesform

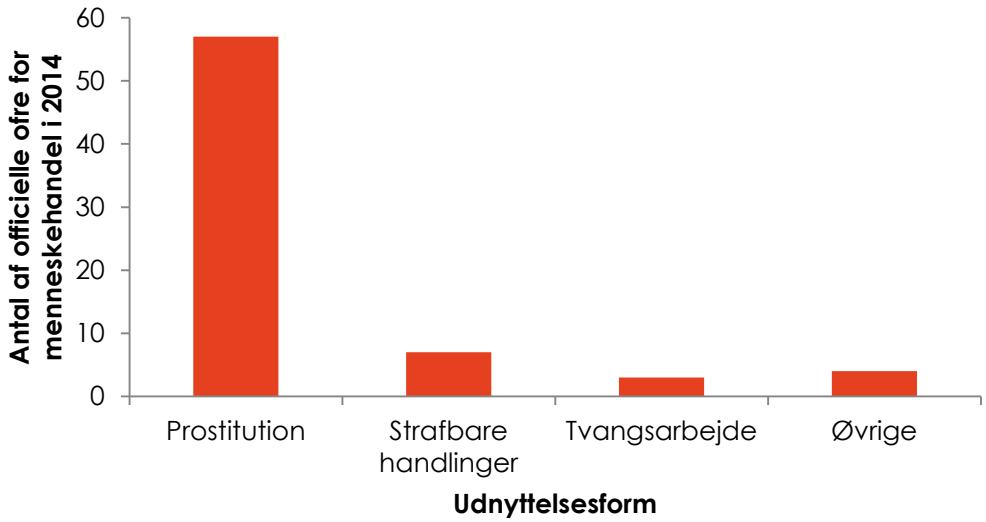

Kilde: (Center mod Menneskehandel , 2014)

Danmark ligger under EU gennemsnittet for antallet af officielle ofre

Ifølge en Eurostat rapport fra 2015 var der i 2012:

- **2,0** officielle ofre for menneskehandel pr. 100.000 europæiske borgere
- **1,1** officielle ofre for menneskehandel pr. 100.000 indbyggere i Danmark (Eurostat, 2015).

Sammenlignet med det Europæiske gennemsnit er der dermed relativt få officielle ofre for menneskehandel i Danmark. Sammenligner vi os i stedet med de andre nordiske lande, indtager Danmark en midterposition, som det kan ses af figur 10.7.6 herunder.

- Finland har en anelse flere officielle ofre for menneskehandel pr. 100.000 indbyggere end Danmark,
- Sverige har det samme antal og Norge
- Og Island har færre.

figur 10.7.6 - Antal Officielle ofre for menneskehandel pr. 100.000 indbyggere i 2012 – nordiske lande

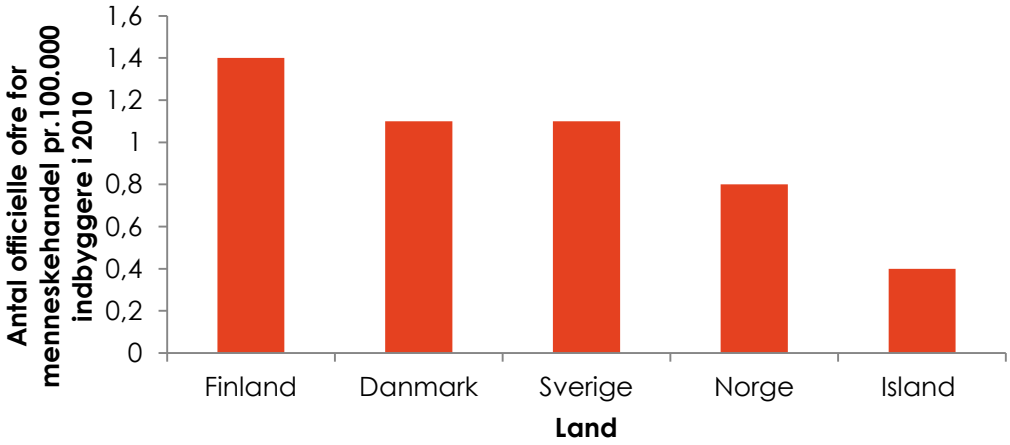

Kilde: (Eurostat, 2015)

Delkonklusion

Det er svært på baggrund af de præsenterede tal, at komme med en håndfast konklusion. Især for tallene om menneskehandel er der store usikkerheder, da der som nævnt kan være mange ofre som myndighederne ikke kender til og som dermed ikke indgår i statistikkerne. Dette gør det samtidig svært at vide om en stigning mellem årene er en reel stigning i antallet af ofre, eller om myndighederne i det givne år bare har været bedre til at få fat i ofrene/gjort en større indsats.

AKTUEL POLITIK PÅ OMRÅDET – HANDLEPLAN MOD MENNESKEHANDEL

Den seneste handleplan mod menneskehandel gælder for 2015-2018 og er baseret på 5 indsatsområder:

- Menneskehandel skal forebygges både nationalt og internationalt
- Ofre skal opsøges og identificeres
- Ofre skal tilbydes individuelt tilpasset og koordineret støtte
- Bagmænd skal retsforfølges
- Koordination og samarbejde mellem myndigheder

Kilde: (Regeringen, 2015)

Sammenligningen med andre lande kan også være problematisk da de forskellige lande ikke nødvendigvis har samme standard for, hvilke tilfælde der kan betegnes som menneskehandel. Når det er sagt, er der en pointe i at sammenligne de nordiske lande, da standarderne sandsynligvis er mere ensartede i disse lande. Alt i alt kan det dog konkluderes, at ikke alle migranter har en ordentlig og sikker rejse til sit destinationsland, og at ikke alle migranter kommer til de europæiske lande igennem legale kanaler.

Konklusion

Den overordnede konklusion på baggrund af de præsenterede tal må derfor være:

- At Danmark (og resten af EU landene og landene i Europa) ikke fuldt ud lever op til at sikre "ordentlige" og ligeværdige forhold for migranter på deres rejse til et land (mange udsættes stadig for menneskesmugling) og under deres ophold i destinationslandet (lave scores på MIPI indekset).

Delmål 10.a

"Implement the principle of special and differential treatment for developing countries, in particular least developed countries, in accordance with World Trade Organization agreements"

Delmål 10.a. forpligter FN-landene til at implementere differentieret særbehandling af udviklingslande, særligt de mindst udviklede lande i overensstemmelse med WTO's regler.

FN's Økonomiske og Sociale Råd foreslår, at det kontrolleres om landene lever op til denne forpligtelse ved at måle:

- Andelen af toldpositioner uden told på importer fra udviklingslande og de mindst udviklede lande.

Toldpositionerne angiver, hvor stor en told en importør skal betale for at importere et givent produkt. Desto lavere told desto lavere pris for importøren. Dette delmål forsøger følgeligt at gøre udviklingslandene og de mindst udviklede landes eksporter mere attraktive. Dette gøres for at øge disse landes deltagelse i den internationale handel og hæve deres eksportindtægter for at landene får en mere bæredygtig økonomi med økonomisk vækst og bedre kan bekæmpe fattigdom (Bierbrauer, 2016). Delmål 10.a. forholder sig på denne måde primært til uligheden i mellem lande, som alt andet lige vil mindskes, hvis udviklingslandene får en bedre økonomi. Sekundært vil økonomisk vækst øge landenes muligheder for at bekæmpe fattigdom og mindske uligheden inden for landene.

FAKTABOKS: DEFINITIONER

Told: importafgift, der betales for at importere en vare

Toldposition: En varekode, der er bestemt told for

Ensidig toldpræferenceordning: giver et givent land bedre toldforhold for eksporten til et land/ en union, uden at landet/unionen får bedre toldforhold til dets eksporter til det givne land

FAKTABOKS: UDVIKLINGSLANDE

Verdensbanken inddeler lande efter indkomst i bruttonational indkomst (BNI) per capita. Udviklingslande er normalvis defineret som værende lande i Verdensbankens lav-og middel-indkomstlande grupper (Nielsen, 2011).

	BNI per capita i 2014
Lavindkomstlande Fx: Afghanistan, Haiti og Burkina Faso.	$1.045 eller mindre
Lavere-middelindkomst-lande Fx: Vietnam, Ghana og Bolivia.	$1.046 - $4.125
Øvre-middelindkomst-lande Fx: Angola, Brasilien og Tyrkiet	$4.126 - $12.735
Højindkomstlande Fx: Danmark, Rusland og Saudi-Arabien.	$12.736 eller mere

Kilde: (Verdensbanken, 2016a)

FAO definerer udviklingslande som alle lande, der ikke er udviklede lande. Denne definition er bredere og inkluderer i 2016 højindkomst landene (Verdensbanken, 2016) Antigua og Barbuda, Argentina, Aruba, Bahamas, Bahrain, Barbados, Bermuda, Brunei, Cayman Islands, Chile, Ækvatorial Guinea, Fransk Polynesien, Grønland, Guam, Hong Kong, Israel, Syd Korea, Kuwait, Macao, Ny Kaledonien, Nord Mariana Islands, Oman, Qatar, Saudi Arabien, Seychellerne, St. Kitts og Nevis, Taiwan, Trinidad og Tobago, Turks and Caicosøerne, Forenede Arabiske Emirater, Uruguay, Venezuela, De Britiske Jomfruøer (Verdensbanken, 2016a) (Europakommissionen, 2016)

Danmark har som medlem af EU fælles toldpositioner med de andre EU-lande. Der er derfor ikke forskel på, i hvor høj grad de forskellige EU-lande lever op til dette delmål.

WTO's regler tillader udviklede lande at behandle udviklingslande mere favorabelt end andre WTO-medlemmer og uden at udviklingslandene skal give de udviklede lande samme fordelagtige vilkår (WTO, 2016). De udviklede lande skal, ifølge WTO's regler, tage hensyn til udviklingslandenes interesser i national og internationale sammenhænge fx ved ikke at dumpe (eksportere varer til en billigere pris end prisen på hjemmemarkedet).

EU særbehandler (i overenstemmelse med WTO's regler) udviklingslandene og de mindst udviklede lande gennem tre ensidige toldpræferenceordninger:

- EU's generelle toldpræferenceordning, *Generalised Scheme of Preferences* (GSP)
- En udvidet general toldpræferenceordning med særligt incitament for bæredygtig udvikling og god regeringsførelse, (GSP+)
- Og en toldfri præferenceordning på alt undtagen våben, *Everything but Arms* (EBA)

De tre præferenceordninger gennemgås, hvorefter det diskuteres i hvor høj grad ordningerne gør at EU lever op til bæredygtighedsmålet.

GSP til udviklingslande

- GSP tildeles lande, der af Verdensbanken er defineret som lavindkomstlande og lavere-middelindkomst lande i tre år i træk (herefter: de mindre udviklede udviklingslande).

Det betyder, at udviklingslande med øvre-middel indkomst ikke får andel i GSP, og det er dermed ikke alle udviklingslande programmerne dækker.

- GSP-ordningen giver nedsat told på **66 pct.** af EU's toldpositioner, såfremt landene ikke har andre toldordninger med EU (Europa Kommissionen, 2016).
- Produkterne, der er på listen over de 66 pct. toldpositioner, som GSP dækker, inddeles i **ikke-sensitive produkter**, der har toldfrihed og **sensitive produkter**, der har reduceret told (Christie & Breinlich, 2015).
- Et produkt defineres som sensitivt, hvis EU ser et behov for at beskytte sine egne produkter (Europakommissionen, 2004).

Mindsket told er ikke toldfrihed, og denne standard GSP for udviklingslande lever derfor

kun op til forpligtelserne, formuleret i delmål 10.a., for ikke-sensitive produkter.

GSP+ til udviklingslande, der lever op til krav

Derimod giver GSP+:

- Toldudtagelse på alle 66 pct. af toldpositioner som GSP giver nedsat told eller toldfrihed på.
- GSP+ gives til de mindre udviklede udviklingslande, der er **særligt sårbare** i forhold til økonomisk diversitet og importmængder[1], hvis de implementerer og lever op til **27 centrale internationale konventioner** om menneske- og arbejdsrettigheder, miljøbeskyttelse og god regeringsførelse.

Denne toldfritagelse på 66 pct. af toldpositionerne gælder dermed ikke alle de mindre udviklede udviklingslande, men kun de særligt kvalificerede. GSP+ giver kun toldfrihed på 66 pct. af toldpositioner, ikke alle toldpositioner. Med GSP+ lever EU, dermed i højere grad op til sine forpligtigelser over for udviklingslandene i bæredygtighedsmålet.

EBA til de mindst udviklede lande

Til de mindst udviklede lande giver EU "Everything But Arms", EBA:

- Fuld told- og kvotafrihed på alle produkter med undtagelse af våben (Bierbrauer, 2016).

EBA er dermed det, af de tre programmer rettet mod udviklingslande og mindst udviklede lande, der lever mest op til delmål 10.a.'s forpligtigelser.

EU har modsatrettede politikker

GSP, GSP+ og EBA er alle positive initiativer for at øge udviklingslandene og de mindst udviklede landes eksport. GSP programmerne er dog gjort mindre fordelagtige for udviklingslandene som helhed i 2014, da udviklingslande med middelhøje indkomster blev frataget muligheden for GSP (Tran, 2012) (Europakommissionen, 2004). Ydermere, har EU politikker, der, modsat toldpræferenceordningerne, mindsker udviklingslandene og de mindst udviklede landes muligheder for at konkurrere og dermed eksportere.

- Eksempelvis er udvalgte landbrugsprodukter, tekstiler og beklædning **ikke inkluderede i de 66 pct**. af told-

[1] Lande, hvis GSP eksporter til EU er højt koncentrerede på få varegrupper, dets syv største GSP-eksportvaregrupper udgør mere end 75 % af landets samlede GSP-eksporter. Landets samlede GSP-eksporter til EU udgør mindre end to procent af EU's samlede GSP-importer fra alle GSP-berettigede lande (Europa Kommissionen, 2014).

positionerne GSP og GSP+ dækker ((Europakommissionen, 2016) (Herz & Wagner, 2010).

Europa Kommissionen begrunder begrænsningen af GSP og GSP+ med, at udviklingslandene konkurrerer med de mindst udviklede lande på EU's marked, og denne

begrænsning beskytter de mindst udviklede lande, der er fritaget for told på alle toldpositioner (Europakommissionen, 2004). Omvendt argumenterer Herz og Wagner (2010) for, at EU protektionistisk undtager udvalgte toldpositioner fra GSP, fordi de mindre udviklede lande kunne udgøre en trussel imod det indre markeds produkter på disse varegrupper (Herz & Wagner, 2010).

- Opdelingen i sensitive og ikke sensitive produkter i standard GSP-kategorien, styrker argumentet om, at EU ikke uselvisk forsøger at hjælpe udviklingslandene, når de er i konkurrence med dets egne produkter.

FAKTABOKS: FN'S DEFINATION AF MINDST UDVIKLEDE LANDE

FN definerer Least Developed Countries (LDCs)/ mindst udviklede lande med følgende kriterier:

Kriterier:	Grænseværdier 2015
BNI per capita indkomst i gennemsnit i tre år (i 2015 baseret på data for 2011-2013)	Grænseværdi på max $1.035 for lande, der tilføjes til listen Grænseværdi på max $1.242 for lande, der allerede er på listen
Menneskelige aktiver målt med *Human Assets Index*, der har indikatorer for ernæring, sundhed, skoleindskrivning og læsefærdigheder	Grænseværdi på max 60 på Human Assets Index for lande, der tilføjes til listen Grænseværdi på max 66 på Human Assets Index for lande, der allerede er på listen
Økonomisk sårbarhed målt med *Economic Vulnerability* Index, der har indikatorer for naturlige og handelsrelaterede økonomiske chok, fysisk og økonomisk eksponering for choks, lille størrelse og afsides beliggenhed.	Grænseværdi på max 36 på Economic Vulnerability Index for lande, der tilføjes til listen Grænseværdi på max 32 på Economic Vulnerability Index for lande, der allerede er på listen

Kilde: (FN, 2015)

Landbrugseksport som case

Udover, de modsatrettede politikker der er implicit i toldpræferenceordningerne, har EU fx på landbrugsområdet politikker, der kan modvirke effekten, selv på de landbrugsprodukter, hvor der er toldfrihed eller mindsket told, fx:

- EU's landbrugsstøtte og eksportstøtte.

EU's landbrugsstøtte kritiseres for at reducere eller betydningen af disse programmer, fordi den kunstigt sænker prisen på EU-producerede produkter (Trinity College Dublin, 2010) (Tran, 2012). Ligeledes har EU's eksportstøtte til sine landbrugsprodukter gennem tiden været konkurrenceforvridende og gjort det sværere for udviklingslande, at konkurrere med EU på det internationale marked, da eksportstøtten kunstigt sænker prisen på eksporterede EU-producerede landbrugsvarer (Tran, 2012). Fra 2014 er det dog vedtaget, at eksportsubsidier kun vil finde sted i exceptionelle tilfælde (Europakommissionen, 2013), hvilket er et positivt udsagn for udviklingslandene og gør, at EU i højere grad lever op til WTO aftalen om ikke at dumpe i udviklingslande.

For de mindst udviklede lande importerer EU overordnet mere end de eksporterer til dem i 2015. Alligevel gør det modsatte sig stadig gældende, når det kommer til landbrugsprodukter. Der kan være andre årsager hertil, men landbrugssubsidier spiller sandsynligvis en rolle.

FIGUR 10.A.1 – HANDELSBALANCE MELLEM EU OG MINDST UDVIKLEDE LANDE

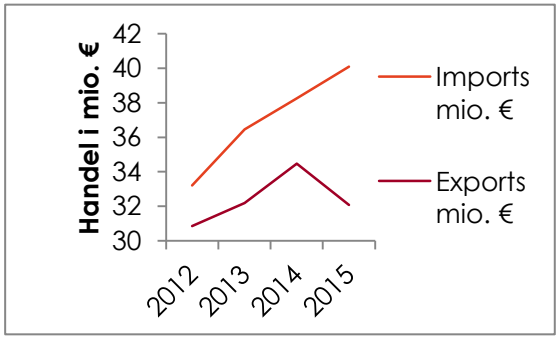

Kilde: (Europakommissionen, 2016)

FIGUR 10.A.2 - LANDBRUGSPRODUKTERS HANDELSBALANCE MELLEM EU OG MINDST UDVIKLEDE LANDE

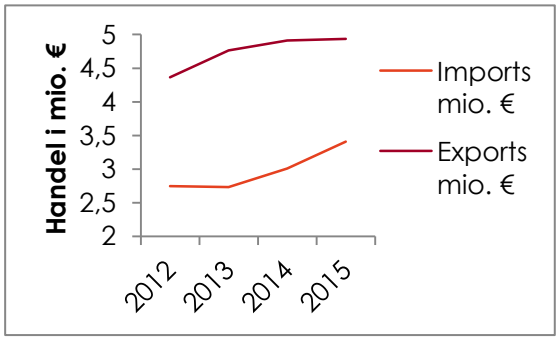

Kilde: (Europakommissionen, 2016)

Derimod eksporterer udviklingslandene som helhed (med FAO's definition, der inkluderer mindst udviklede lande og en række højind-

komstlande) flere landbrugsprodukter til EU end omvendt.

Udviklingen er positiv for landbrugseksporterne imellem EU og udviklingslandene. Den positive udvikling er stærkere for EU end for udviklingslandene. Man kunne forestille sig, at landbrugseksporten fra udviklingslandene ville være højre, hvis GSP ikke skelnede mellem sensitive og ikke sensitive varer og EU ikke subsiderede det Europæiske landbrug.

FIGUR 10.A.3 – HANDELSBALANCE FOR LANDBRUGSVARER MELLEM EU OG UDVIKLINGSLANDE (FAO)

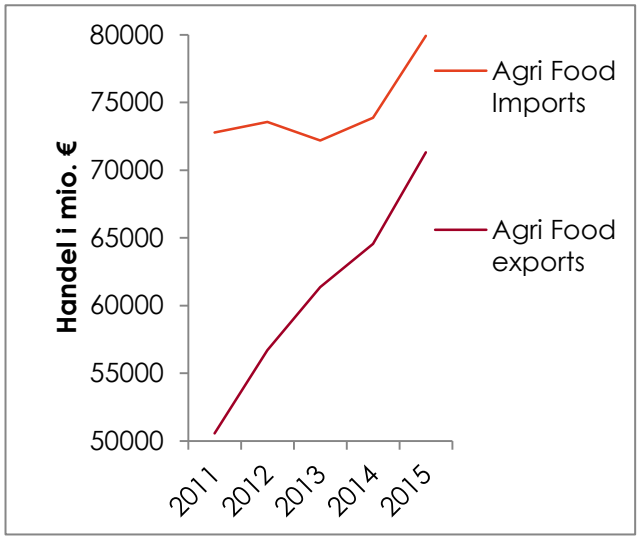

Kilde: 1(Europakommissionens Generalsekretariat for Landbrug og Landdistrikter, 2016)

En anden faktor, der gør udviklingslandenes toldpræferenceordninger mindre attraktive er:

- Den voksende mængde af multilaterale handelsaftaler mellem EU og lande, der ikke modtager GSP (Herz & Wagner, 2010).

Hver gang EU laver en handelsaftale, der tildeler et land, der er for udviklet til at modtage GSP, fordelagtige toldordninger bliver GSP relativt mindre værd for udviklingslandene.

Konklusion

EU laver med GSP, GSP+ og EBA differentieret særbehandling af udviklingslande, særligt de mindst udviklede lande, i overensstemmelse med WTO's regler.

- EU lever med EBA i høj grad op til sine forpligtigelser om toldfrihed for de mindst udviklede lande.

For de mindre udviklede lande er billedet lidt mere blandet.

- EU lever i nogen grad op til toldfrihed for de mindre udviklede lande, der deltager i GSP og i højere grad for de mindre udviklede lande, der deltager i GSP+.

EU kunne gøre mere for de mindre udviklede lande, og i højere grad leve op til bæredygtighedsmålet, ved igen at inkludere udviklings-

lande med middelhøjindkomst og udvide listen over toldpositioner med toldfrihed i GSP og GSP+. Dette kunne eksempelvis gøres ved at tilføje fx alle landbrugsprodukter til de nævnte toldpositioner.

- EU har politikker, som fx landbrugsstøtte, der kan modvirke effekten af toldpræferenceprogrammerne

For at rette op på dette kunne EU mindske elementer, der modvirker betydningen af GSP, GSP+ og EBA som fx landbrugsstøtte og multilaterale aftaler om toldnedsættelse og -fritagelse af produkter fra udviklede lande.

Delmål 10.b

"Encourage official development assistance and financial flows, including foreign direct investment, to States where the need is greatest, in particular least developed countries, African countries, small island developing States and landlocked developing countries, in accordance with their national plans and programmes"

I delmål 10.b er fokus på lighed *mellem* verdens lande. Målet er, at rigere lande i højere grad skal være med til at understøtte udviklingen i udviklingslande, særligt de mindst udviklede lande, bl.a. igennem økonomisk støtte. Økonomisk støtte f.eks. i form af ulandsbistand har stor betydning for verdens fattigste lande og kan være en stor hjælp til at løse de mange udfordringer som fattige lande står overfor. Sammen med en større grad af investeringer i udviklingslande, kan dette være med til at mindske uligheden på tværs af verdens lande og ligeledes forbedre de interne forhold i udviklingslande.

FN's Økonomiske og Sociale Råd har foreslået at måle opnåelsen af delmål 10.b. ved at måle:

- Den totale ressourcetilstrømning til udviklingslande opdelt efter modtager- og donorlande og typen af ressourcer (fx udviklingsbistand, foreign direct investment, og andre ressourcetilførsler).

Som indikatorer for, hvor mange økonomiske ressourcer Danmark og andre EU-lande tilfører verdens udviklingslande avendes i denne rapport:

- Foreign Direct Investment (FDI)
- Udviklingsbistand (Official development aid (ODA))
- Og remitter

Disse tre former for økonomisk overførsler udgør den største del af den samlede eksterne ressourcetilførsel som udviklingslande modtager fra andre lande (71,7 pct. i 2013 ifølge OECD). De tre typer af overførsler kan dermed give et billede af, hvor stor en tilførsel af økonomiske ressourcer, der sker mellem rigere lande og udviklingslande.

Udviklingsbistanden er faldende set i forhold til den danske BNI

Af figur 10.b.1 herunder kan det ses, at den danske udviklingsbistand i 2014 udgør en værdi, der svarer til en mindre andel af Danmarks samlede bruttonationalindkomst (BNI) end værdien af udviklingsbistanden gjorde i 2002.

- I **2014** udgør udviklingsbistanden en værdi svarende til **0,86 pct**. af BNI, hvor den i **2002** udgjorde en værdi svarene til **0,96 pct**.
- Udviklingsbistanden som andel af BNI er dermed faldet med 0,12 pct. point, svarende til **12,5 pct**.
- Rent numerisk ligger udviklingsbistanden i 2014 på samme niveau som i 2002 (3003 millioner dollars).

I de senere år, mellem 2012 og 2014, har udviklingsbistandens værdi udgjort en stigende andel af BNI, men bl.a. et større fald mellem 2010 og 2012 har betydet, at udviklingsbistandens størrelse samlet set svarer til en lavere andel af BNI i 2014 end i 2002.

Figur 10.b.1 viser også, at:

- Udviklingsbistanden i de nordiske lande generelt har udgjort en stigende andel af de forskellige landes BNI, hvilket altså er stik modsat i Danmark.
- Især i Finland og Sverige har udviklingsbistanden ugjort en kraftigt stigende andel af BNI, med stigninger på **0,25 pct**. **point** i begge lande.
- Selvom de andre nordiske landes udviklingsbistand som del af BNI er steget og Danmarks er faldet, er Danmarks udviklingsbistand som del af BNI stadig betydeligt større end Finland, Islands og EU-gennemsnittets udviklingsbistand som del af BNI.

FAKTABOKS – OFFICIAL DEVELOPMENT AID/UDVIKLINGSBISTAND

Officiel overførsel af midler fra en regering til en anden eller til en udviklingsorganisation

Har til formål at skabe økonomisk og social udvikling i udviklingslande

Danmark er 1 af 6 OECD lande der lever op til FN's målsætning om en ulandsbistand på mindst 0,7 pct. af BNI

- Norge og Sverige har dog overhalet Danmark og giver mest i udviklingsbistand som andel af BNI.

Den siddende regeringens finanslovsforslag, om at skære udviklingsbistanden til 0,7 pct. af BNI, lægger op til et yderligere fald. Det er stadig en højere andel end Finland, Island og det Europæiske gennemsnit i 2014, men går imod bæredygtighedsmålet. Gennemsnittet for alle EU lande er i 2014 på samme niveau som i 2002, dog med en stigende tendens fra 2012 og frem.

FAKTABOKS – FOREIGN DIRECT INVESTMENTS (FDI)

- FDI er værdien af virksomheder som er placeret i udlandet og er ejet af en indenlandsk virksomhed
- Den indenlandske virksomhed skal have bestemmende indflydelse i den udenlandske virksomhed der er investeret i, før det tæller som FDI.
- Den nedre grænse for bestemmende indflydelse er sat ved 10 pct. af det udenlandske firmas egenkapital og/eller stemmerettigheder

FIGUR 10.B.1 – Udvikling i udviklingsbistand (ODA), som procentdel af BNI

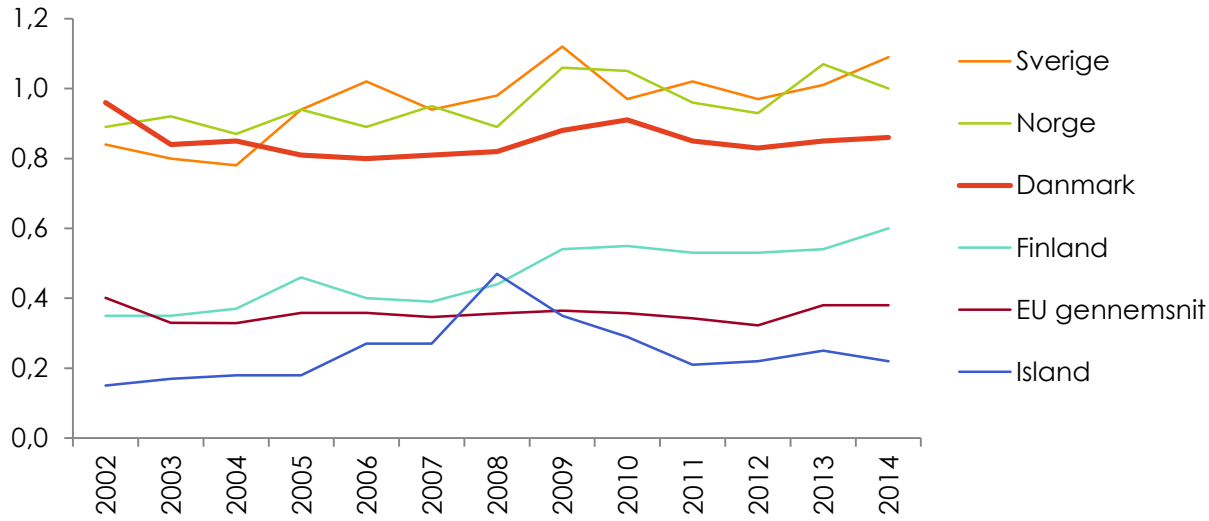

Note: BNI er den samlede indkomst for alle indbyggerne i et land i et givent år.
EU gennemsnittet er beregnet på baggrund af tal fra OECD. Eftersom OECD ikke har tal for alle lande alle år (og fordi der er optaget nye lande i EU siden 2002), er gennemsnittet nogle år baseret på mindre end de 28 nuværende medlemmer.
Kilde: (OECD, 2016)

En faldende andel af udviklingsbistanden går til verdens mindst udviklede lande

I figur 10.b.2 kan det ses, at:

- Bistanden til verdens mindst udviklede lande (som er defineret af FN og bl.a. gælder lande såsom Afghanistan, Bangladesh og Somalia), i både Sverige, Norge og Danmark har udgjort en faldende andel af den samlede bistand fra 2002 til 2014.
- Især fra 2010 og frem har der været klare **faldende tendenser** og andelen af ulandsbistanden til de mindst udviklede lande er i alle de nordiske lande, med undtagelse af Island, faldet i denne periode.
- I Danmark, Norge, Sverige og Finland går ca. **20 pct.** af den samlede udviklingsbistand til verdens mindst udviklede lande i **2014.**
- Island, derimod giver **35 pct**. af deres samlede udviklingsbistand til verdens mindst udviklede lande.

Med den siddende regerings finanslovsforslag er der lagt op til, at Danmark skærer to milliarder fra bistanden til afrikanske lande (et kontinent, der huser de fleste mindst udviklede lande). Det er derfor sandsynligt, at tendensen til faldende udviklingsbistand til de, der behøver den mest vil fortsætte. Den siddende regering vil med samme finanslovsforslag gøre Danmarks flygtningemodtagelse til en del af udviklingsbistanden og skære 42 pct. i den multilaterale bistand, og vedtages dette bliver pengene til udviklingslande generelt mindre.

Delkonklusion

Danmark opfylder dermed forpligtigelserne til bæredygtighedsmålet om at understøtte udviklingslandenes udvikling med udviklingsbistand (som del af BNI) i mindre grad end tidligere, hvor vi var førende. Omend vi stadig lever op til målet i højere grad end fx Finland, Island og det Europæiske gennemsnit, er det med regeringens finanslovsforslag 2016 umiddelbart ikke en udvikling, der ser ud til at vende.

Når vi ser på, hvem udviklingsbistanden går til, lever vi I alle de nordiske lande, med undtagelse af Island, i faldende grad op til vores bæredygtighedsforpligtigelser om, at give udviklingsbistand til de lande, der behøver det mest. Også her giver regeringens finanslovsforslag 2016 indikationer på, at det sandsynligvis er en tendens, der fortsætter og Danmark ser bort fra sine forpligtigelser.

Figur 10.B.2 – Udvikling i andel af den samlede udviklingsbistand som er givet til verdens mindst udviklede lande

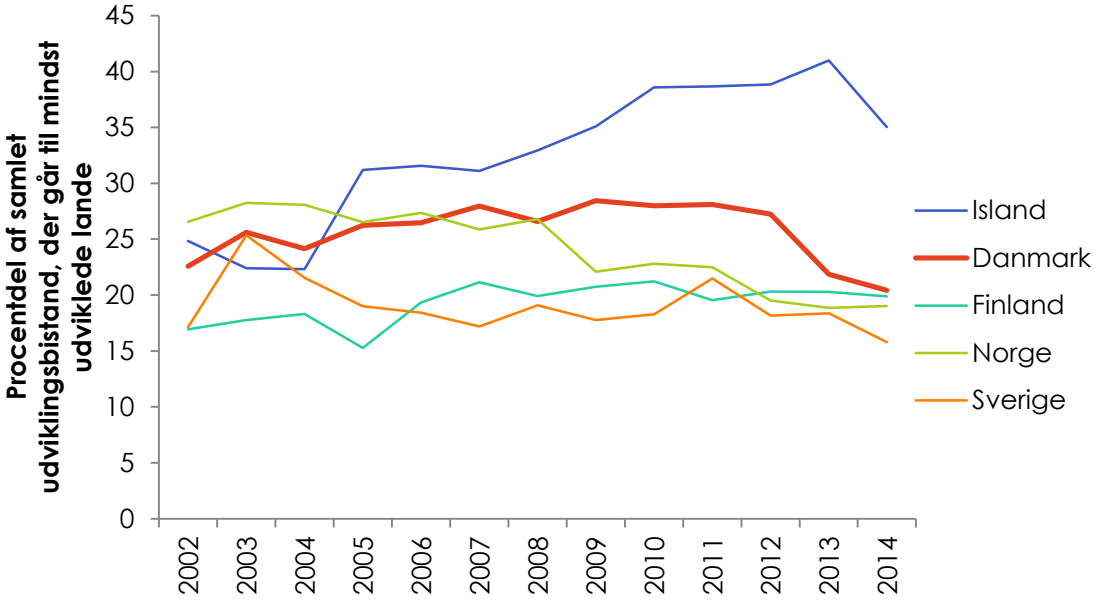

AKTUEL POLITIK PÅ OMRÅDET - UDVIKLINGSBISTAND

De nyeste af de ovenstående tal er fra 2014. Fra 2015 og frem, hvor den nuværende regering har siddet på magten, er der sket relativt store ændringer i udviklingsbistanden:

- I SR-regeringens 2015 finanslov var udviklingsbistanden på 0,87 pct. af BNI mod 0,7 pct. af BNI i den nuværende regerings finanslovsforsalg til 2016
- I samme finanslovsforslag er Danmark er blevet den største modtager af den danske udviklingsbistand, da regeringen har inkluderet 4,4 mia. kroner til "flygtningemodtagelse" i udviklingsbistanden
- Den multilaterale bistand, bl.a. den bistand der ydes igennem FN, er i den nuværende regerings finanslovsforslag faldet med 42 pct. - penge som bl.a. går til at opnå FN's verdensmål
- Mellem 2015-2019 skæres der 2 mia. i bistanden til afrikanske lande, og flere lande mister helt deres støtte

Kilde: Timbuktu Fonden – "Engang Verdens Bedste"

Kilde: OECD

Værdien af danske "Foreign direct investments" svarer til en stigende andel af den danske BNP

Foreign direct investments (FDI) er, som nævnt, værdien af virksomheder placeret i udlandet, hvor en indenlandsk investor har bestemmende indflydelse. Figur 10.b.3 herunder viser, hvor stor en andel den samlede værdi af alle FDI'er i årene 2000-2013 (her opgjort som værdien af aktier som investorer har købt i udenlandske firmaer og værdien af de lån som investorerne evt. har ydet til selv samme) udgør af BNP. Af figuren kan det ses, at:

- Danmarks FDI udgør en **stigende** andel af BNP mellem **2002 og 2013**, og at danske investorer dermed har en større mængde af værdier placeret i udenlandske virksomheder, som de har medbestemmelse i, både i forhold til størrelsen på den danske BNP og rent numerisk.
- Tendensen er den samme i de resterende nordiske lande og for EU gennemsnittet som i Danmark.
- I Danmark, Island og Sverige udgør FDI en værdi der svarer til 78,1-86,3 pct. af den samlede BNP i 2013, hvilket er mellem 24 og 79 pct. point højere end i 2000.

Figur 10.B.3 – Udvikling i foreign direct investment (FDI), som procentdel af BNP

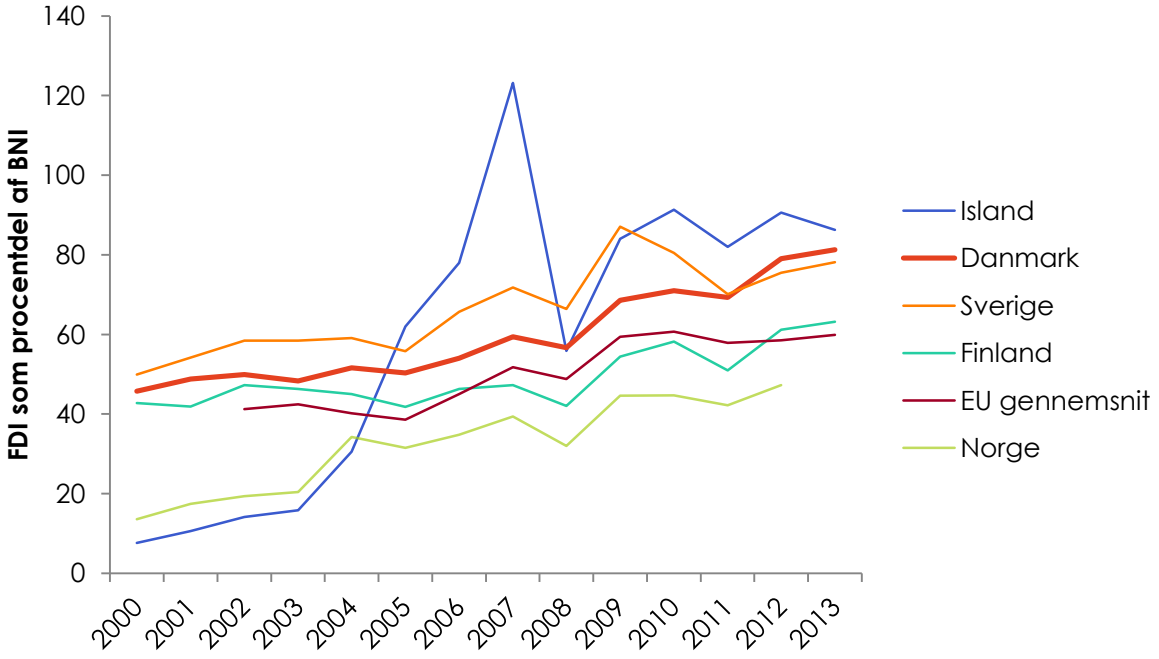

Kilde: (OECD, 2015)

Kun en lille del af de samlede FDI'er er investeringer i udviklingslande

Som det kan ses af figur 10.b.4 herunder, udgør andre vestlige og især europæiske lande den klart største andel af den samlede værdi af danske FDI'er.

- Sverige, Storbritannien, Tyskland og USA er de lande, hvor danske investorer har den største værdi af direkte investeringer.
- I Afrika, hvor den klart største andel af landene på listen over verdens mindst udviklede lande ligger (jf. faktaboks nederst), er der kun placeret 1,27 pct. af Danmarks samlede FDI'er.
- Angola er det land fra listen over verdens mindst udviklede lande, hvor den største værdi af danske FDI'er findes, hvilket svarer til 0,24 pct. (svarende til 2,6 milliarder kroner) af den samlede værdi af danske FDI'er.

Figur 10.B.4 - Modtagerlande af danske FDI'er i 2013, som procent af den samlede værdi af alle danske udadgående FDI'er

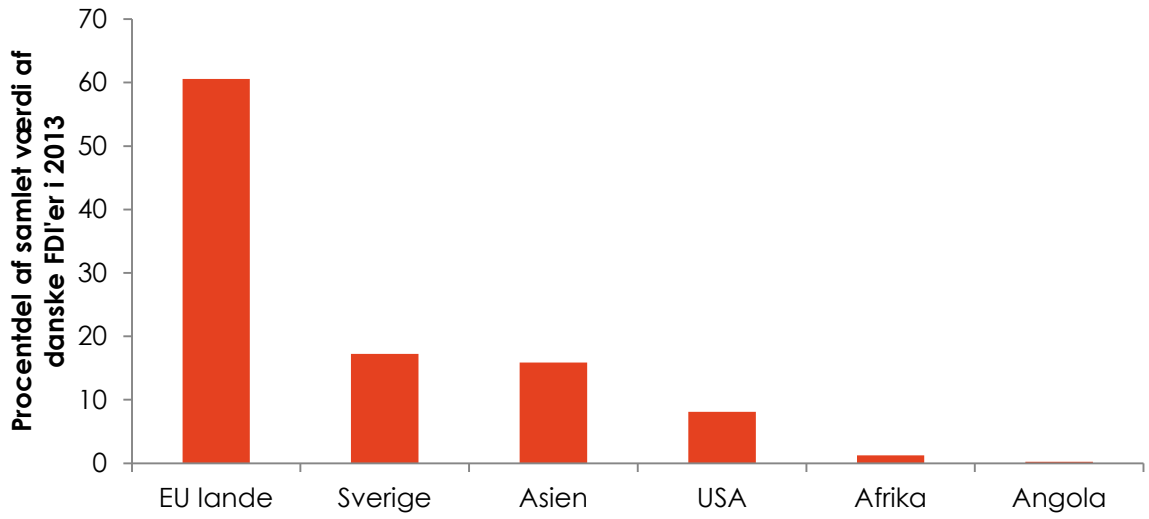

Kilde: Nationalbankens Statistikbank

Delkonklusion

Kun en meget lille del af de danske FDI'er er dermed placeret i verdens mindst udviklede lande, om end værdien af danske FDI'er i Afrika generelt har været stigende siden 2004. Dammark opfylder altså sine forpligtigelser til øgede FDI'er generelt. Når det kommer til de lande, der har mindst behov for det, som fx de afrikanske lande, er danske FDI'er ligeledes i vækst, men ret begrænsede i deres omfang.

Stor stigning i remitter fra år 2000 og frem

Fra år 2000 og frem har der, både i Danmark og i de resterende nordiske lande, været en stor stigning i, hvor mange penge migranter har overført til andre lande.

- I Danmark er mængden af remitter steget fra 662 millioner dollars til 3149 millioner dollars mellem 2000 og 2014, og der har altså været en betragtelig stigning.
- I EU er remitterne steget fra et gennemsnit på 1280 millioner dollars pr. land, til et gennemsnit på 4243 millioner dollars pr. land.

FAKTABOKS – REMITTER

- Remitter er overordnet en overførsel af penge fra en person i en økonomi, til en person bosiddende i anden økonomi
- Begrebet bruges normalt i forbindelse med migranter, som sender penge hjem til deres familier i hjemlandet
- I Verdensbankens tal, som der arbejdes med her, indgår også kompensation (løn og andre fordele) til arbejdere som har kortere ansættelser i andre lande end hvor de er bosat.
- Ifølge Verdensbanken udgør remitter over 5 pct. af BNP i en lang række Asiatiske og Afrikanske lande - og i få lande udgør den helt op til 30 pct. eller mere

Figur 10.B.5 – Udvikling i personlige remitter i millioner dollars

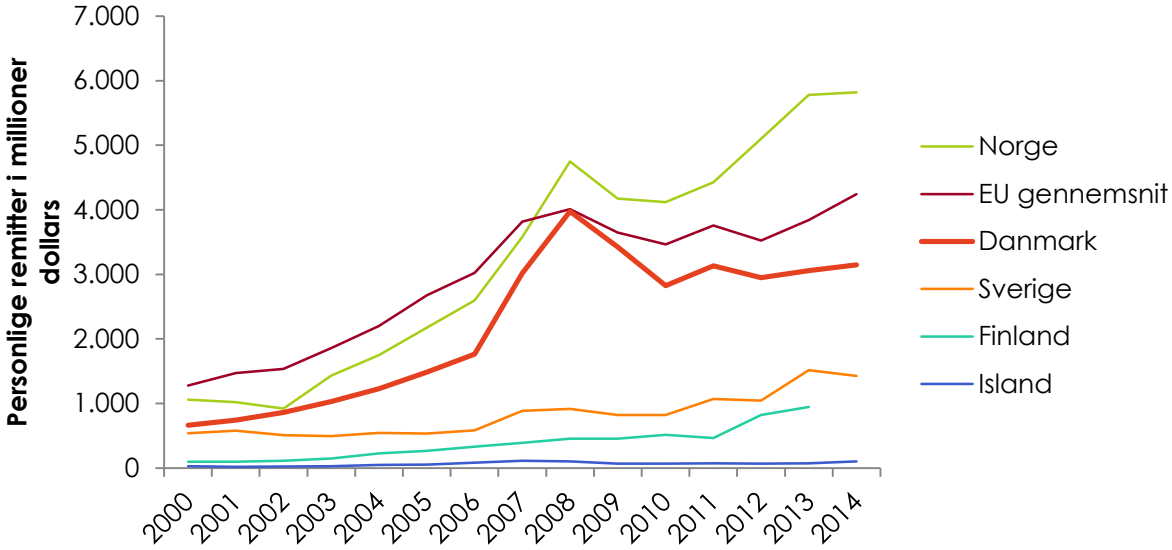

Det er vigtigt her at bemærke at eftersom remitterne er opgjort efter deres numeriske værdi og ikke som en andel (eksempelvis af BNP), er det problematisk at sammenligne på tværs af lande. Af denne grund fokuseres der hovedsageligt på udviklingen i hvert land for sig.
Kilde: (Verdensbanken, 2016)

Stor spredning i hvor migranter i Danmark sender deres penge hen

Som det kan ses af figur 10.b.6 herunder, sender migranter i Danmark en stor del af deres penge til lande i nærheden af Danmark, men også til lande som Libanon, Kina og Thailand, hvor den generelle befolkning har en relativ lille indkomst.

- Den klart største del af remitterne ender i andre **europæiske lande** (**ca. 60 pct.**).
- En del af dette sendes til Øst- og Sydøsteuropæiske lande, hvoriblandt fx Ukraine, Bulgarien og Albanien betegnes som udviklingslande (Verdensbanken, 2016e).
- Små **20 pct.** sendes til **Asiatiske lande** (eksklusiv Mellemøsten), ca. **10 pct.** sendes til **Mellemøsten** og lige under **5 pct.** til **Afrika,** alle steder med mange udviklingslande (Verdensbanken, 2016e).

Selvom størstedelen af remitterne som sendes fra Danmark ender i Vestlige lande med veletablerede økonomier, ender en stor andel af remitterne også i udviklingslande.

Delkonklusion

Størstedelen af remitter går til udviklede lande, men der går også en væsentlig del til udviklingslande. Givet stigningen i remitter

må vi antage, at der er en stigning i remitter til udviklingslande.

Det må derfor også antages, at Danmark på denne måde i stigende grad lever op til målet om at tilføre ressourcer til lande, der har behov for det, omend der kan stilles spørgsmålstegn ved i, hvor høj grad udviklingen gavner de mindst udviklede lande.

Figur 10.B.6 - Top modtagere af remitter fra Danmark 2014 – som andel af de samlede remitter

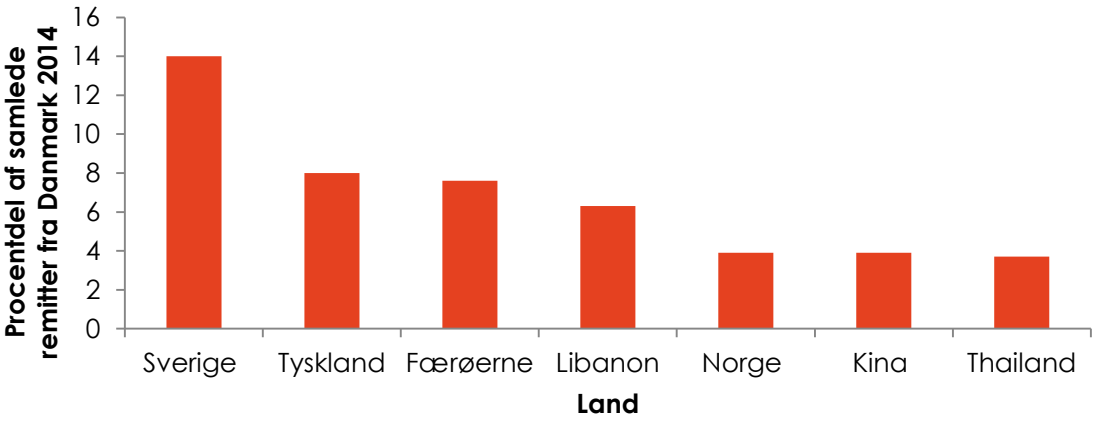

Kilde: (Verdensbanken, 2015)

Konklusion

Overordnet er der både faldende og stigende tendenser i, hvor mange penge Danmark (og andre Europæiske) lande sender ud i verden.

- Rent numerisk har størrelsen på den danske udviklingsbistand dog været stabil over de seneste 12 år, men som en andel af BNI har den været faldende.
- Værdien på danske FDI' har modsat udviklingsbistanden været stigende, både numerisk og som en andel af Danmarks samlede BNP
- Den samlede mængde penge som migranter har sendt ud af Danmark, remitter, er ligeledes steget.

På overfladen er der dermed indikationer på, at Danmark i en svagt stigende grad har været med til at understøtte udviklingen i udviklingslande som delmål 10.b lød på.

Undersøges det nærmere, hvor de økonomiske ressourcer, der sendes ud af landet, ender henne, er billedet mere broget.

- En faldende del af udviklingsbistanden går til verdens mindst udviklede lande
- Kun en lille del af de danske FDI'er er investeringer i de mindst udviklede lande.
- Fordelingen af de remitter, der sendes ud af Danmark er mere spredt, om end også en stor del af disse havner i lande med stærke økonomier.
- En betydelig del af remitterne havner dog også i økonomisk udfordrede lande, eksempelvis i Østeuropa, Mellemøsten og Afrika.

Overordnet lever Danmark ikke i en overbevisende grad op til delmål 10.b, da Danmark over de senere år, ikke samlet set i en stigende grad er med til at understøtte udviklingen i verdens mindst udviklede lande. Finanslovsforslagene 2016 giver indikationer på, at Danmark ikke fokuserer på at leve op til disse forpligtigelser, men derimod laver tiltag, der går i den forkerte retning.

FAKTABOKS – VERDENS MINDST UDVIKLEDE LANDE

- FN har beskrevet følgene lande som værende blandt verdens mindst udviklede:
- Afghanistan, Angola, Bangladesh, Benin, Bhutan, Burkina Faso, Burundi, Cambodja, Den Centralafrikanske Republik, Chad, Comoros, Den Demokratiske Republik Congo, Djibouti, Ækvatorialguinea, Eritrea, Etiopien, Gambia, Guinea, Guinea-Bissau, Haiti, Kiribati, Laos, Lesotho, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretanien, Mozambique, Myanmar, Nepal, Niger, Rwanda, Sao Tome og Principe, Senegal, Sierra Leone, Solomon Islands, Somalia, Sydsudan, Tanzania, Timor-Leste, Togo, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Yemen og Zambia
- Placeringen på listen over verdens mindst udviklede lande sker på baggrund af en række indikatorer på indkomst, forventet levealder og uddannelsesniveau.
- Afrikanske lande udgør 33 af de 48 mindst udviklede lande i verden

Delmål 10.c

"By 2030, reduce to less than 3 per cent the transaction costs of migrant remittances and eliminate remittance corridors with costs higher than 5 per cent"

Remitter udgør som nævnt i sidste afsnit en essentiel del af mange udviklingslandes økonomi. Med meget høje transaktionsomkostninger mellem afsender- og modtagerlandet går en stor del af de penge som skal overføres tabt for migranten og de personer som han eller hun forsøger at overføre penge til. Dette er selvfølgelig problematisk både for migranten og for lande, hvis økonomier er afhængige af remitter. Delmål 10.c går derfor på, at transaktionsomkostningerne for migranters pengeoverførsler skal være lavere.

FNs Økonomiske og Sociale Råd har foreslået at måle opnåelsen af delmål 10.c ved at måle:

- omkostningerne ved at overføre penge fra et land til et andet, i forhold til hvor mange penge der overføres.

På denne måde måles det om transaktionsomkostningerne er nået ned på målet om 3 pct.

Faldende omkostninger for remitter sendt fra EU lande

Som det kan ses af figur 10.c.1, er det over de senere år blevet billigere for migranter (og andre personer) at sende penge til personer bosiddende i et andet land.

- I Europa og Centralasien (foruden Rusland, hvor omkostningerne er lavere) kostede det i **2011** i gennemsnit **9,0 pct**. af beløbet at sende penge til personer i andre lande, hvor det i **2015** kostede **7,2 pct**. af det samlede beløb.
- Særligt fra 2014 til 2015 har prisen på remitter været faldende i de europæiske lande som sender flest remitter af sted (Storbritannien, Frankrig, Tyskland og Italien).
- Dette er især tilfældet i Frankrig, hvor prisen er faldet med 3,7 pct. point.

Selvom der er en klar tendens til faldende transaktionsomkostninger for remitter, er der ikke nogen af de medtagne lande, der kommer i nærheden af 3 pct..

- Italien, der har den laveste transaktionsomkostning for remitter, tager i 2015 6,3 pct. af beløbet.

Det har ikke været muligt at finde tal på de gennemsnitlige transaktionsomkostniger ved at sende penge fra Danmark, men det er sandsynligt at transaktionsomkostningerne i Danmark er sammenlignelige med de gennemsnitlige omkostninger for de andre europæiske lande.

Figur 10.C.1 - Transaktionsomkostninger som procent af det afsendte beløb

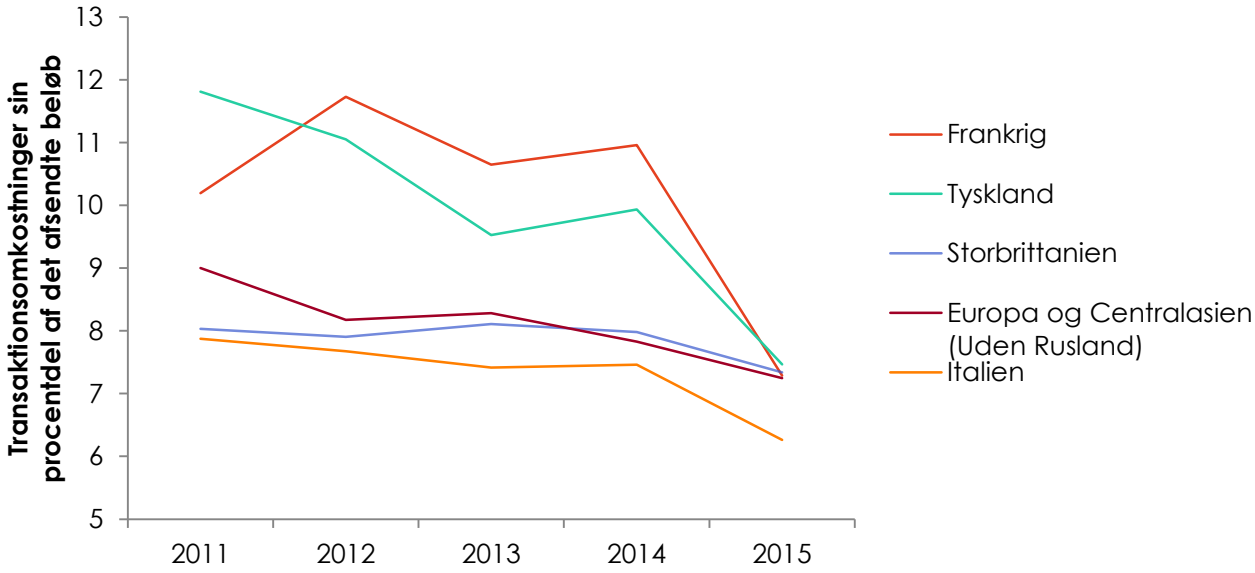

Kilde: (World Bank Group, 2015)

Konklusion

Overordnet kan det konkluderes, at målet om at nå ned på transaktionsomkostninger på 3 pct. for pengeoverførsler til andre lande ikke er nået i Europa endnu. Med gennemsnitlige transaktionsomkostninger på 7,2 pct. opnås målet sandsynligvis heller ikke lige med det samme. Når det er sagt, er transaktionsomkostningerne for at sende penge fra Europæiske lande generelt faldende og omkostningerne går dermed i den rigtige retning i forhold til målsætningen i bæredygtighedsmålet.

Bibliografi

AMECO, 2016. *Compensation of employees: total economy.* [Online]
Available at: http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/ResultSerie.cfm
[Accessed 15 05 2016].

Atkinson, A. B. & Morelli, S., 2011. *Economic crises and Inequality,* s.l.: United Nations Development Programme.

Bechmann, K. L., 2016. Leder: Solvensmål, kapitalkrav og bankernes polstring. *Finans/Invest*, Juni.

Berchens, R. & Hildebrand, J., 2016. *Financial Transaction Tax Dies Quietly.* [Online]
Available at: https://global.handelsblatt.com/edition/369/ressort/finance/article/financial-transaction-tax-dies-a-quiet-death
[Accessed 06 06 2016].

Berg, A. G. & Ostry, J. D., 2011. *Inequality and Unsustainable Growth: Two Sides of the Same Coin?,* s.l.: IMF.

Beskæftigelsesministeriet, 2016. *Hovedelementer i reformen.* [Online]
Available at:
http://bm.dk/da/Beskaeftigelsesomraadet/Flere%20i%20arbejde/Kontanthjaelpsreform/Hovedelementer%20i%20reformen.aspx
[Accessed 24 05 2016].

Beskæftigelsesministeriet, 2016. *HVORFOR SKAL VI HAVE ET KONTANTHJÆLPSLOFT?.* [Online]
Available at:
http://bm.dk/da/Aktuelt/Pressemeddelelser/Arkiv/2016/03/Folketinget%20har%20vedtaget%20kontanthjaelpsloft.aspx
[Accessed 24 05 2016].

Bierbrauer, E., 2016. *Trade Regimes Applicable.* [Online]
Available at:
http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060203/04A_FT(2013)060203_EN.pdf
[Accessed 10 06 2016].

Brettonwoods Project, 2010. *Analysis of World Bank voting reforms.* [Online]
Available at: http://www.brettonwoodsproject.org/2010/04/art-566281/
[Accessed 10 06 2016].

Center mod Menneskehandel , 2014. *Statistik 2007-2014.* [Online]
Available at: http://www.centermodmenneskehandel.dk/menneskehandel/tal-og-

statistik/download-statistik
[Accessed 15 05 2016].

Chen, W.-H., Förster, . M. & Llena-Nozal, A., 2013. *Globalisation, technological progress and changes in regulations and institutions – which impact on the rise of earnings inequality in OECD contries?*, Luxembourg: Luxembourg Income Study.

Christie, D. & Breinlich, H., 2015. *US AND EU TRADE PREFERENCES TOWARDS THE DEVELOPING COUNTRIES. A COMPARISON*, s.l.: s.n.

Communication department of the European Commission , 2016. [Online]
Available at: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany/index_en.htm
[Accessed 24 5 2016].

Congiu, F. R., 2014. *eba.europa.eu.* [Online]
Available at: https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-common-methodology-and-scenario-for-2014-eu-banks-stress-test
[Accessed 25 5 2016].

conomia.dk, 2009. *Kapitalgrundlag.* [Online]
Available at: http://www.conomia.dk/oekonomi/kapitalgrundlag/
[Accessed 30 5 2016].

Dabla-Norris, E. et al., 2015. *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*, s.l.: IMF.

Danmarks Statistik, 2015. *PENS3: Pensionsformue for personer efter alder, køn og enhed.* [Online]
Available at:
http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/define.asp?PLanguage=0&subword=tabsel&MainTable=PENS3&PXSId=189082&tablestyle=&ST=SD&buttons=0
[Accessed 30 05 2016].

Danmarks Statistik, 2016. *Registreret ledighed.* [Online]
Available at: http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/arbejdsloeshed/registreret-ledighed
[Accessed 30 06 2016].

De Økonomiske Råd, 2015. Kapitel III. In: *Dansk Økonomi, forår 2015*. København: De Økonomiske Råd, pp. 177-230.

Det Økonomiske Råd, 2015. Kapitel III. In: *Dansk Økonomi, forår 2015*. København: Det Økonomiske Råd, pp. 177-230.

DR, 2016. *Finanskrisen.* [Online]
Available at: https://www.dr.dk/skole/samfundsfag/finanskrisen
[Accessed 30 5 2016].

e-conomic, 2016. *Nedskrivninger - hvad er nedskrivninger?.* [Online]
Available at: https://www.e-conomic.dk/regnskabsprogram/ordbog/nedskrivninger
[Accessed 30 5 2016].

ECOSOC, 2016. *Report of the Inter-Agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators,* New York: FN.

Eggertsen, O., 2014. *Likviditet.* [Online]
Available at: http://www.invested.dk/encyclopedia/likviditet/
[Accessed 30 5 2016].

EurActiv.com med Reuters, 2015. [Online]
Available at: http://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/ten-eu-states-agree-aspects-of-financial-transaction-tax/
[Accessed 06 06 2016].

Europakommissionen, 2004. *The European Union's Generalised System of Preferences GSP,* s.l.: Europakommissionen.

Europakommissionen, 2007. *Employment in Europe 2007,* Bruxelles: Europakommissionen.

Europakommissionen, 2013. *The common agricultural policy (CAP) and agriculture in Europe – Frequently asked question.* [Online]
Available at: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-631_en.htm
[Accessed 10 06 2016].

Europakommissionen, 2016. *Agri-Food Trade Statistical Factsheet.* [Online]
Available at: http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/statistics/outside-eu/regions/agrifood-developing-countries-fao-definition_en.pdf
[Accessed 30 05 2016].

Europakommissionen, 2016. *European Union, Trade in goods with LDC (Least Developed Countries),* s.l.: Europakommissionen.

Europakommissionen, 2016. *Report on the Generalised Scheme of Preferences covering the period 2014-2015,* Bruxelles: Europakommissionen.

Europakommissionens Generalsekretariat for Landbrug og Landdistrikter, 2016. *AGRI-FOOD TRADE STATISTICAL FACTSHEET,* s.l.: Europakommissionen.

European Banking Authority, 2014. *eba.europa.eu.* [Online]
Available at: http://tools.eba.europa.eu/interactive-tools/2014/maptool1/cet1/atlas.html
[Accessed 25 05 2016].

European Commission, 2011. *Financial Transaction Tax: MAking the financial sector pay its fair share.* Brussel: European Comission.

European Social Survey, 2014. *ESS7 - 2014 Data Download.* [Online]
Available at: http://www.europeansocialsurvey.org/data/download.html?r=7
[Accessed 13 05 2016].

Eurostat, 2015. *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex (source: SILC).* [Online]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do
[Accessed 10 04 2016].

Eurostat, 2015b. *Persistent at-risk-of-poverty rate by sex and age (source: SILC).* [Online]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do
[Accessed 10 04 2016].

Eurostat, 2015. *Trafficking in human beings,* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Eurostat, 2016. *Gini coefficient of equivalised disposable income (source: SILC)[ilc_di12].* [Online]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do
[Accessed 25 05 2016].

Eurostat, 2016. *Gini coefficient of equivalised disposable income before social transfers (pensions included in social transfers).* [Online]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do
[Accessed 25 05 2016].

FFU STUDIS, 2013. *DEVELOPING A BASELINE SCENARIO.* [Online]
Available at: http://www.liaise-kit.eu/ia-activity/developing-baseline-scenario-0
[Accessed 30 5 2016].

FN, 1992. *Rules of Procedure of the Economic and Social Council,* New York: FN.

FN, 2013. *Inequality Matters - Report on the World Social Situation 2013,* New York: Department of Economic & Social Affairs, FN.

FN, 2015. *THE LEAST DEVELOPED COUNTRIES,* s.l.: United Nations Conference on Trade And Development.

FN, 2016a. *Current Members.* [Online]
Available at: http://www.un.org/en/sc/members/
[Accessed 10 05 2016].

FN, 2016b. *Functions and powers of the General Assembly.* [Online]
Available at: http://www.un.org/en/ga/about/background.shtml
[Accessed 10 06 2016].

FN, 2016c. *Voting System and Records.* [Online]
Available at: http://www.un.org/en/sc/meetings/voting.shtml
[Accessed 10 06 2016].

FN, 2016. *Goal 10: Reduce inequality within and among countries.* [Online]
Available at: http://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/
[Accessed 30 06 2016].

Hansen, E. J., 2012. *fattigdom.* [Online]
Available at:
http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Sociologi/Speciel_teori/fattigdom
[Accessed 13 06 2016].

Herz, B. & Wagner, M., 2010. *The Dark Side of the Generalized System of Preferences,* s.l.: German Council of Economic Experts.

ILO & OECD, 2015. *The Labour Share in G20 Economies,* s.l.: ILO & OECD.

IMF, 2016a. *IMF Quotas.* [Online]
Available at: https://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm
[Accessed 10 06 2016].

IMF, 2016b. *MF Members' Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors.* [Online]
Available at: https://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.aspx
[Accessed 10 06 2016].

International Development Association, 2014. *Management's Discussion & Analysis,* s.l.: International Development Association .

Jensen, B., 2014. *Hvad ved vi om modtagerne på kontanthjælp,* København: Rockwool Fonden og Syddansk Universitetsforlag.

Jørgensen, P. L., 2016. Ekspertgruppe om gearingskrav for kreditinstitutter. *Finans/Invest*, Juni.

Jørgensen, P. L. et al., 2015. *Ekspertgruppe om gearingskrav for kreditinstitutter,* s.l.: Erhvervs- og Vækstministeriet.

Larsen, J. N., 2015. *Spørgsmål nr. 52.* [Online]
Available at: http://www.ft.dk/samling/20142/almdel/beu/spm/52/svar/1265379/1549624/index.htm
[Accessed 30 05 2016].

Lauritsen, E. N., 2016. *Economic under-development leads to civil unrest.* [Online]
Available at: http://sciencenordic.com/economic-under-development-leads-civil-unrest
[Accessed 30 06 2016].

Lemaire, F., 2016. *Will Europe ever get a Tobin tax?.* [Online]
Available at: http://mondediplo.com/2016/05/08tobin
[Accessed 06 06 2016].

LO, 2015. *Danmark 2030 – Sammen om velfærd og lighed,* s.l.: LO.

MIPEX, 2015. *Migrant Integration Policy Index 2015.* [Online]
Available at: http://www.mipex.eu/play/
[Accessed 15 05 2016].

Nationalbanken, 2015. *Finansiel Stabilitet 2. Halvår 2015,* s.l.: s.n.

OECD, 2015a. *How's Life? 2015: Measuring Well-being,* Paris: OECD Publishing.

OECD, 2015b. *In It Together: Why Less Inequality Benefits All.* Paris: OECD Publishing.

OECD, 2015. *Foreign direct investment (FDI).* [Online]
Available at: https://data.oecd.org/fdi/fdi-flows.htm
[Accessed 12 05 2016].

OECD, 2016. *Net ODA.* [Online]
Available at: https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm
[Accessed 15 04 2016].

Ostry, J. D., Berg, A. & Tsangarides, C. G., 2014. *Redistribution, Inequality, and Growth* , s.l.: IMF.

Ostry, J. D., Loungani, P. & Furceri, D., 2016. Neoliberalism: Oversold?. *Finance & Development*, Juni.

Regeringen, 2015. *HANDLINGSPLAN TIL BEKÆMPELSE AF MENNESKEHANDEL 2015-2018,* København: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Repræsentationen i Danmark, 2014. *Stresstest af danske og europæiske banker.* [Online]
Available at: http://ec.europa.eu/danmark/eu-politik/alle_emner/okonomisk/2014/141027_bank-stresstest_da.htm
[Accessed 30 05 2016].

Retsinformation.dk, 2015. *Lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, integrationsloven og forskellige andre love.* [Online]
Available at: https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=174123
[Accessed 06 14 2016].

Ritzau Finans, 2013. *EU-jurister: Finansskat er ulovlig.* [Online]
Available at: http://www.business.dk/global/eu-jurister-finansskat-er-ulovlig
[Accessed 06 06 2016].

Salehyan, I. & Gleditsc, K. S., 2006. Refugees and the Spread of Civil War. *International Organisation,* Issue 60, pp. 335-366.

Sandbu, M., 2011. *The Tobin tax explained.* [Online]
Available at: https://next.ft.com/content/6210e49c-9307-11de-b146-00144feabdc0
[Accessed 6 06 2016].

Skatteministeriet, 2012. *Fakta: Skattereform 2012.* [Online]
Available at: http://www.skm.dk/aktuelt/temaer/skattereform-2012/fakta-skattereform-2012#afdaem
[Accessed 14 06 2016].

Skov, F. & Thomsen, R. R., 2016. *Internationale perspektiver på ulighed,* København: Cevea.

Skytte, I., 2012. *Tobin-skat bredte sig fra venstrefløj til midte.* [Online]
Available at: http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/tobin-skat-bredte-sig-fra-venstrefl%C3%B8j-til-midte
[Accessed 06 06 2016].

Stockhammer, E., 2013. *Why have wage shares fallen? A panel analysis of the determinants of functional,* Geneve: ILO.

Sørensen, L. M., 2012. *Definitioner af fattigdom.* [Online]
Available at: http://www.faktalink.dk/titelliste/fattigdom-i-danmark/definitioner-af-fattigdom
[Accessed 06 13 2016].

Totalkredit, 2015. *Årsrapport 2015,* s.l.: s.n.

Tran, M., 2012. *EU trade reforms 'will hurt developing countries'.* [Online]
Available at: http://www.theguardian.com/global-development/2012/jul/27/eu-trade-reforms-developing-countries
[Accessed 10 06 2016].

Trinity College Dublin, 2010. *Exploring links between EU agricultural policy and world poverty.* [Online]
Available at: https://www.tcd.ie/iiis/policycoherence/eu-agricultural-policy/preferential-access-agreements.php
[Accessed 10 06 2016].

Turunen, E. & Koch, L., 2012. *Debatten om finansskatten lider under myter.* [Online]
Available at: https://www.information.dk/debat/2012/05/debatten-finansskatten-lider-myter
[Accessed 06 06 2016].

Udbetaling Danmark, 2016. *Folkepension.* [Online]
Available at: https://www.borger.dk/sider/folkepension.aspx
[Accessed 20 05 2016].

UN Economic and Social Council, 2016. *Report of the Inter-Agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators,* s.l.: s.n.

Vasta, S., 2010. *World Bank gets capital increase and reforms voting power.* [Online]
Available at: http://blogs.worldbank.org/voices/world-bank-gets-capital-increase-and-reforms-voting-power
[Accessed 10 06 2016].

Verdensbanken, 2010. *World Bank Group Voice Reform: Enhancing Voice and Participation of,* s.l.: Development Committee.

Verdensbanken, 2015. *Bilateral Remittance Estimates for 2014 using Migrant Stocks, Host Country Incomes, and Origin Country Incomes (millions of US$) (April 2015 Version).* [Online]
Available at: siteresources.worldbank.org/.../Resources/.../Bilateral_Remittance_Matrix_2014.xlsx
[Accessed 13 04 2016].

Verdensbanken, 2016a. *Country and Lending Groups.* [Online]
Available at: http://data.worldbank.org/about/country-and-lending-groups
[Accessed 10 06 2016].

Verdensbanken, 2016b. *IBRD Voting Shares Column Chart.* [Online]
Available at: https://finances.worldbank.org/Shareholder-Equity/IBRD-Voting-Shares-Column-Chart/wf2k-zkn9
[Accessed 10 06 2016].

Verdensbanken, 2016c. *IDA-Voting-Power.* [Online]
Available at: https://finances.worldbank.org/Shareholder-Equity/IDA-Voting-Power/4g6v-z4m
[Accessed 05 13 2016].

Verdensbanken, 2016. *Data download.* [Online]
Available at: https://remittanceprices.worldbank.org/en/data-download
[Accessed 25 04 2016].

Verdensbanken, 2016d. *What We Do.* [Online]
Available at: http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do
[Accessed 13 05 2016].

Verdensbanken, 2016e. [Online]
Available at: http://data.worldbank.org/region/ECA
[Accessed 25 5 2016].

Ward, T. & Őzdemir, E., 2010. *The persistent risk of poverty,* s.l.: Social Europe.

WebFinance, Inc., 2016b. *capital.* [Online]
Available at: http://www.investorwords.com/694/capital.html
[Accessed 30 5 2016].

WebFinance, Inc., 2016. *capital.* [Online]
Available at: http://www.investorwords.com/694/capital.html
[Accessed 30 5 2016].

WebFinance, Inc, 2016a. *baseline scenario.* [Online]
Available at: http://www.businessdictionary.com/definition/baseline-scenario.html
[Accessed 30 5 2016].

World Bank Group, 2015. *Remittance Prices Worldwide Report,* s.l.: World Bank Group.